

DAD

CIÓN

ALBUQUERQUE

ALBUQUERQUE

ALBU

ALBUQUERQUE

PA2107

C6

1854

c.1

ALBU

132869

01068

1080026206

EX LIBRIS
HEMETHERII VALVERDE TELLEZ
Episcopi Leonensis

MATURINI CORDERII

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM

LIBRI QUARTUS.

PROTREPTICON

AD BENE VIVENDI RECTEQUE LOQUENDI

STUDIOSOS

ET QUOTIES LOQUERIS, MEMOR ESTO LOQUI LATINE

ET VELUTI SCOPULOS BARBARA VERBA FUGE,

PRAETEREA SOCIOS, QUOTIES TECUM QUAE ACCIDENT

INSTRUE; ET IGNAROS AD MEA VOTA TRAH.

Urbinae editio quae auctoris est eadem p. rionis. Instructio. GTO.
laborat. Nunc denno recognitam diligenter eque emendatam, 1799
mandare decrevimus ad usum studiose quae sunt

IMPENSIS REGIO ACEREBE

MORELIAS.

TYPOGRAPHO O. ORTEZ.

In Foro vulgo de las Abimias. Num. 2

1854.

ANTONIO DE J. LOPEZ
ANONIGO
5-1805. 1905

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEÓN

Biblioteca Valverde y Tellez

PAZ 107
C6
1854

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA
CAPILLA ALONSO PARRILLA
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
MEXICO 3/3
NICOSILMADO P-52

FONDO EL EXTERNO
VALVERDE Y TELLEZ

132869

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
BIBLIOTECA DE LA FACULTAD DE...

MONITUM IN COLLOQUIA SCHOLASTICA
M. CORDERII.

TENTER præclara quæ ad edocen-
dum latinum idioma conscripta
sunt opera, nullum aptius eru-
diendi pueros in hac perdifficili disciplina
posse inveniri videtur, quàm quo discitur

010884

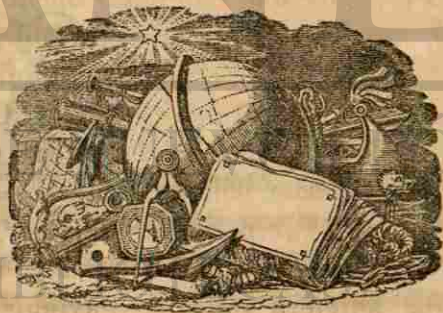
loqui latinè exercitiis verborum ex more receptorum. In hoc genere rei libri plures magnis cum laudibus versantur. Sed quoniam, dum sermonem omnium jucundissimum tyrones docentur, agere debemus ut sententiæ morales applicandæ universim sociali vitæ eorum animo incutiantur: libellum hunc qui loquelæ venustati, orationis brevitati, dictionisque puritati præstantiam adjicit sapientium ornandi consiliorum lectitantium mentes, congruenter arbitramur manibus porrigere.

Hujusmodi exstaant **MATURINI CORDE-
RII COLLOQUIA SCHOLASTICA.** Quam ob rem ut typis iterum ederentur operam dedimus, studiosis offerentes juvenibus in utroque seminario cursum litterarium contententibus, Tridentino scilicet et Civili. Hi si proficiunt, laborem retribuent nobis affatim. Quædam non maximi momenti è **MATURINI COLLŒQUIIS** sublata, atque Ludovici Vivis fuere alteris substituta. Angli-
cæ verba adimere quoque curavimus quid eorum loco interpretetur animadvertendo;

ita ut conati simus in lucem edere libellum et grammatodidascalo commodum et erudiendis præstantissimum. Cujus profectus censendum universos litterarum cultores itidem assecuturos.

MORELLÆ VIII KALENDAS MAJI

ANN. MDCCCLIV.

MATURINI CORDERII

—

COLLOQUIORUM SUORUM

LIBROS

PRAEFATIO.

*ANUS agitur minimum quin-
quagesimus, ex quo suscepta
docendi pueros provincia, in
hanc cogitationem totus incubui, qua possem
ratione efficere, ut pueri pietatem bonosque
mores cum humanarum literarum studiis con-*

jungerent. Cum Parisiis, primum eo munere
fungi cæpi [tum in aliis gymnasiis, tum in
Rhemensi S. Barbaræ, Lexoviensi, Marchia-
no, Navarræ] discipulos meos bona fide sem-
per, non solum ad humanitatis studia, sed e-
tiam ad cultum divinum adhortabar: me au-
tem in illo instituto constanter perseverasse,
satis idonei sunt testes libelli aliquot a me
diversis temporibus editi, in quibus scribendis
semper mihi consilium fuit, ad utrumque ho-
rum simul pueros formare: idem testari pos-
sunt et mei discipuli e quorum ingenti nume-
ro cum supersint ad hunc usq; diem plerique
celeberrimi Viri. Quod et Nivernensis schola,
et aliquanto post etiam Burdegalensis [ad-
dum quam Lutetiâ me contuleram] per tri-
ennium experta est: tum vero voti mei compos
reddi vehementiori desiderio quam unquam
antea concupivi. Atque id testari hæc schola
Genevensis, jampridem potuit, in qua, relic-
ta Burdegalensi, docui: potuit et Neocomen-
sis, cujus per annos circiter septem fui Mode-
rator, [de Neocomo autem in Helvetiorum fi-
nibus cito loquor:] potuit et Lausannensis id

testari, ubi Gymnasiarchæ partes annos totos
duodecim, magnificentissimorum Dominorum
Bernatum auspiciis, sustinui: potuerunt [in-
quam] una cum Genevensi hæc quoque schola
id testari: sed et nunc eadem mihi testis esse po-
test; cum in eam me secundo Pater ille benignis-
simus, senectutis meæ misertus, [quæ an-
num octogesimum quintum attigit] tanquam
in portum tutissimum, post infinitos labores et
multa pericula receperit. Ex quo tempore
sapissime mecum cogitavi, qua potissimum re
inservire illi possem, qui me per totam vitam
tanta benignitate prosecutus esset, meque tot la-
boribus et periculis liberasset, cum autem Ro-
bertus Stephanus, amicorum meorum inti-
mus, me, ut alius sæpe, ad scribendum aliquid
pueris vehementer hortaretur, et adminicula
quæcunque necessaria essent, polliceretur at-
que adeo jam me benignissime suis sumptibus
aleret: animum ad eam rem appellare cæpi.
Sed proh dolor! Robertus ille meus haud mul-
to post ex hac vita ad Christum, non sine
maximo literarum detrimento, commigravit.
Neque tamen ego incepto destiti, sed aliquot

opuscula scribere sum aggressus, quibus me consulturum puerorum studiis sperabam, si quando mihi manum illis extremam imponere liceret. Verum enimvero, ex quo tempore ad hanc docendi provinciam [Deo ita volente] sum revocatus, sic animum abjeci, ut vix sperare possem aliquid unquam edendi mihi datum iri spatium: propterea quod [ut semper antea feceram] me ad satisfaciendum discipulis ita dederam, ut ne successivas quidam horas mi liberas relinquerem: et quamvis permulti sæpe mecum agerent, adeoque precibus efflagitarent, ut tandem aliquid ad puerorum utilitatem in lucem emitterem; nemo tamen persuadere poterat, ut mihi exirent e manibus, quæ iudicio meo nondum satis probarentur. Anno tamen superiore, cum docendi adjutor ex animi sententia mihi dono Dei obtigisset; venit in mentem chartulas meas, præsertim vetustiores, diligentius excutere; inter quas occurrent hæc nostra COLLOQUIA [quæ jam fere triennium quasi sopita] in muscolo meo latuerant. Ea igitur, velut e somno excitata, cum in manus sumpsissem, placuit matutinis horis [id est, tempo-

re mihi a docendi provincia vacuo] recognoscere, aliquot etiam augere colloquiis, et quantum res ipsa patiebatur, expolire. Peracta recognitione, visum est opusculum communicare cum quibusdam Viris doctissimis, qui cum meum in eo consilium probassent, dignumque censuissent, quod pueri cum Grammaticæ Rudimentis haberent in manibus; ego, persuasus frequenti eorum hortatione, permisi ut in publicum ederetur. Sunt enim hæc nostra colloquia ejusmodi, quæ [nisi me fallit animus] bonæ indolis pueros magnopere jurare possint ad eas res consequendas, quas ego semper in votis habui, et in quibus ut pueri exercerentur, omni professionis meæ tempore potissimum laboravi: hoc est [ut supra dixi] ad pietatem et bonos mores cum literarum elegantia conjungendos. Equidem fateor aliis opus esse ad eam rem adjumentis, præterquam his, quæ puerilia sunt colloquia: sed tamen si pueri, diligenti magistrorum exhortatione assidue incitati, in his lectitandis sese oblectarint, futurum confido, ut non solum purius et honestius sermones inter se conferre assues-

cant, sed a pravis etiam Colloquiis abstinere, quibus [ut ait Apostolus] mores boni corrumpuntur. Hic etenim, præter linguæ Latine simplicem puritatem, multæ interjectæ sunt modo ad pietatem et Dei timorem admonitiones, modo præcepta salutaria de moribus passim vero documenta sive exempla ad recte vivendum accommodata: ut interim taceam, quot modis una et eadem opera excitari et acui possit puerorum ingenium, et ad prudentiam, et ad iudicium comparandum; ubi scilicet alter alterum hortatur, admonet arguit, libereque reprehendit: porro in his ipsis libellis sic induxi loquentes pueros, ut etiam obiter, et quasi aliud agens parentes, pædagogos, præceptores quoque minus diligentes, de suo quemque in tractandis puerilibus ingeniis officio, compluribus in locis commonefaciam. Sed de Colloquiorum usu atque utilitate hætenus. Reliquum est, ut illa pueri, in quorum usum conscripta sunt, eo, quo scripsimus, animo complectantur et legant; iisque, quamdiu opus erit, fruantur. Quod si quid fructus ex eorum lectione se percepisse intellexerint, et gratias

agant Deo immortales, qui nobis ad ea scribenda et animun et facultatem suppeditavit. Interea quoque meminerint, preces ad ipsum Deum sæpe et ex animo pro hujus Civitatis amplissimo Senatu et prudentissimis Magistratibus fundere: sub quorum felici administratione, Deo sua gratia providente, tranquillam vitam agimus, studiaque nostra in ipsius gloriam feliciter prosequimur.

DATUM GENEVÆ, VIII.

IDUS FEBRUAR.

ANNO CHRISTIANÆ REDEMPTIONIS,

MDLXIII.

ÆTATIS AUTEM NOSTRÆ,

LXXXV.

MATURINI CORDERII

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM

Libri quatuor, ad pueros in quotidiano sermone paulatim exercendos.

LIBER PRIMUS.

COLLOQUIUM I. (*)

SURRECTIO MATUTINA.

BEATRIX PUELLA, EMMANUEL, EUSEBIUS.

- B. **J**ESUS Christus exsuscitet vos à somno vitiorum.
Heus pueri, estisne hodie evigilaturi?
- Eu. Nescio quid incidit mihi in oculos, ita videor eos habere plenos arenæ.
- B. Hæc est tua prima cantio matutina, et benè vetus.
Aperiam fenestras hasce ambas, ligneam, et vi-

(*) Colloquium hoc ex Opusculo Ludovici Vivis fuit desumptum.

- tream, ut feriat clarum manè vestros amborum oculos. Surgite, surgite.
- Eu. Tam multo manè?
- B. Prior est merities, quàm aurora. Vis tu, Emmanuel, recentem subuculam?
- Em. Nihil nunc est necesse, hæc est satis munda, cras sumam alteram. Cedo mihi thoracem.
- B. Quem? simplum, an diploidem?
- Em. Quem voles, mea nihil refert.
Porrige huc simplum, ut si sim hodie lusus pilæ, minus graver.
- B. Hic est semper tuus mos: prius de lusu cogitas quàm de Schola.
- Em. Quid tu dicis inepta? Et Schola ipsa vocatur ludus.
- B. Ego non intelligo vestra sophismata.
- Em. Da ligulas astrictorias coriaceas.
- B. Fractæ sunt, accipe sericas, et sic jussit tuus Pædagogus. Quid jam? Vis femoralia, et tibialia, quoniam est æstus?
- E. Minimè vero, dato femineruralia; quæso constringe me.
- B. Quid? tu habes brachia scænea, aut butyracea?
- Em. Non, sed filo tenui consuta.
Hui, qualia dedisti mihi astrigmenta exarmata, et lacera.
- B. Memineris te heri alea perdidisse integra.
- Em. Qui seis?
- B. Ego per rimulan ostii observabam te cum Guamanulo ludentem.
- Em. Amabo, ne id Pædagogus resciat.
- B. Imo ego narrabo, quum primum appellaris me deformem, ut soles.
- Em. Quid si rapacem?
- B. Quidvis, modo ne deformem.
- Em. Cedo calceos.
- B. Utros? longo obstragulo, an brevi?
- Em. Teetos propter lutum.

- B. Propter lutum aridum, quod alio nomine vocatur pulvis. Sed benè facis: nam in apertis ciugulum est fractum, et fibula amissa.
- Em. Indue rogo.
- B. Tu ipse facito.
- Em. Non possum me flectere.
- B. Tu quidem facilè te curvares, desidia verò tua difficilè: an deglutisti ense, ut circulator ille nudius quartus?
- Adeone est jam delicatus? Quid facies grandior?
- Em. Astringe nodo laxo gemino, quòd est elegantius.
- B. Nihil minùs: solveretur nodus illico, et decideret tibi calceus è pedibus; præstat vel gemino astricto, vel astricto, et laxo. Sume tunicam manicatam, et singulum textile.
- Em. Minimè id quidem, sed coriaceum venatorium.
- B. Mater vetat, vis tu omnia arbitrato tuo facere? Et tu heri fregisti aciculam fibulæ.
- Em. Nom poteram alioqui exhibulare. Da ergo illud puniceum ex lino.
- B. Cape, cinge te cinctu Gallico: peete caput prius radiis rarioribus, tuum densioribus: apta pileum vertici, ne in occipitium rejicias more tuo, aut in frontem, et oculos.
- Em. Prodeamus jam tandem.
- B. Quid? illotis manibus, et facie?
- Em. Ista tua tam molesta curiositate taurum jam enecasses, nedum hominem: videris mihi non puerum vestire, sed sponsam.
- B. Eusebi, adfer pollabrum cum urceolo, funde altius: stilla potius ex epistomio, quàm profundas: elue sordes istas ex nodis digitorum: ablue os, frica benè cilia, et palpebras, tum glandulas sub auriculas duritèr: cape linteum, exterge te. Deum immortalem, de omnibus es sigillatim admonendus: nihilno ipso tua sponte faceres?

Em. Vah; nimium es importuna, et odiosa.
 B. Et tu nimium scitus puer, ac formosulus. Fleete jam genua, et ante hanc Servatoris nostri Imaginem recita precationem Dominicam, et preces alias, ut habes de more, antequam pedem ponas extra cubiculum. Vide, mi Emmanuel, uti de re nulla alia cogites, dum oras.

Mane paulisper, appende sudarium hoc de zona, ad nares emungendas, et purgandas.

Em. Sumne satis ad arbitrum tuum compositus?

B. Es.

Em. Ad meum minimè, quoniam jam tandem ad tuum: ausim facere sponsonem, me horam unam vestiendo consumpsisse.

B. Quid si vel duas? Quò eras alioqui iturus? Quid acturus? Fossurus credo, aut araturus?

Em. Quasi desit quod agam.

B. O magnum virum, vehementer in nihil agendo occupatum!

Em. Non hinc abis cavillatrix? Abi, aut ego te abigam hoc calceo, aut calanticam tibi detraham de capite.

COLL. II.

BERNARDUS, CLAUDIUS.

SALVE, *Claudi*. C. Tu quoque salvus sis, *Bernarde*.
 B. Ludamus paulisper. C. Quid ais, ineptule? Vix scholam ingressus es, et jam de ludo loqueris? B. Ne irascaris, quæso. C. Non irascor. B. Quid ergo sic esclamas? C. Accuso tuam stultitiam. B. Non licet igitur ludere? C. Immò licet; at quum tempus est. B. Vah! tu nimium sapis. C. Utinam tantum saperem satis; sed mitte me, quæso, ut repetam quæ mox reddenda erunt præceptorì. B. Æquum dicis. Volo ego

quoque tecum repetere, si tibi placet. C. Eho! quid hoc est? Quid sibi vult ista tam subita mutatio? Nonne tu modo loquebaris de lusu? B. Loquebar quidem, sed non seriò. C. Cur simulabas? B. Ut paucis tecum fabularer. C. Quid illud prodest? B. Etiam rogas? nunquam audivisti ex præceptore? C. Nunc mihi non occurrit; quid, inquam, prodest, confabulari? B. Ad nos in Latina lingua exereendos. C. Profectò rectè putas, et ego te nunc magis amo. B. Habeo tibi gratiam: age, repetamus prælectionem: nam brevi præceptor aderit.

COLL. III.

STEPHANUS, PRÆCEPTOR.

SALVE, præceptor. P. Salvus sis, mi *Stephane*. Unde venis tam multò manè? S. E cubiculo nostro. P. Quando surrexisti? S. Paulo antè sextam, præceptor. P. Quid ais? S. Sic est, ut dico. P. Tu nimis es matutinus. Quis te expergefecit? S. Frater meus. P. An preceatus es Deum? S. Cum primùm frater me perxuit, preceatus sum. P. Quomodo? S. Flexis genibus et conjunctis manibus, dixi *precationem Dominicam*, cum gratiarum actione. P. Quâ linguâ? S. Latinâ. P. O factum benè! quis te misit ad me? S. Nemo. P. Quid ergo? S. Ultro veni. P. Mi animule, quàm pulchrum est sapere! Non est jentandi tempus? S. Nondum esurio. P. Quid vis igitur? S. Volo reddere nomina quotidiana si tibi placet audire me. P. Quidni placeret? Teneſ igitur memoriâ. S. Teneo, gratias Deo. P. Age, pronuncia. S. Sed mihi soles præire Hispanè, et ego *Latine* respondeo. P. Benè mones; pene istud oblitus eram: responde igitur. S. Expecto, ut proponas. S. Nonne benè dixi præceptor? P. Quàm optimè. S.

Laudetur Dóminus Deus. P. O pulchrum verbum! ito nunc petítum ab ancilla jentaculum. S. Malim abs te accipere, præceptor, si tibi non est molestum. P. O quàm te amo de isto verbo! age, sequere me dabo tibi aliquid boni, quia tuum rectè fecisti officium. Quid est hoc? S. Panis candidus. P. Quid hæc sunt? S. Ficus arida. P. Numera. S. Una, tres, quatuor, quinque, sex. P. O lepidum capitulum! jenta nunc otiose.

COLL. IV.

MAGISTER, DISCIPULUS.

ENE paratus ad reddendam studii tui rationem? D. Paratus, ut mihi videor. M. Redde igitur, et esto præsentis animo. D. Hoc matutino tempore primitia pronuntiavimus carmen ex *Catone*: deinde ejus interpretationem latinè et hispanè reddidimus: postremo bini tractavimus singulas partes orationis, cum attributis et significatione. M. rectène fecisti officium tuum? D. Puto me satisfecisse præceptor! magna ex parte. M. Vide ne mentiaris; nam ego illum percontabor. D. Ut voles, præceptor; nihil hæc in re metuo. M. Age, pergamus; meridiè quid habetis reddere? D. Habemus declinare verbum *Possum* et Latinè et hispanè. M. Nihil præterea? D. Nihil. M. Ego te istud aliàs docui: nonne tenes memoriã? D. Non ausim affirmare, donec tentavero. M. Declina in primas personas: cætera tibi erunt facillima. D. *Indicativus*, possum, poteram, potui, potueram, potero. *Imperativus* deest. *Optativus*. Utinam possum, utinam possem, utinam potuerim, utinam potuissem. *Subjunctivus*. Ut possim, ut possem, quamvis potuerim, quamvis potuissem, cum potuero. M. Declina totum *Infinitivum*.

D. Infinitivi modi præsens et preteritum imperfectum: *posse*, preteritum perfectum et plusquam-

perfectum: *potuisse*; cætera desunt. M. Cur hoc verbum *Possum* caret futurò infinitivò? cur item participio in rus? D. Quia non habet supinum. M. Quid tum? D. Illæ enim voces à supino formari solent. M. Da exemplum in aliquo verbo integro. D. Ut à supino *Lectu* fit *Lecturus*, et à *Lecturus* fit *Lecturum* esse. M. Rectè sanè. Sed cur prætermisisti participium præsens à verbo *Possum*, cum sit in usu *potens potentis*? D. Quia (ut sæpe nos docuisti) *potens* non est participium, licèt à *Possum* veniat. M. Quid ergo est? D. Nomen adjectivum. M. Probè meministe; utinam sic pergas semper! D. Spero in dies meliora per Dei gratiam. M. Ego quoque idem tecum spero. Nunc restat, ut dicas præteritum cum prole. D. *Potui*, *potueram*, *potuerim*, *potuissem*: *potuero*, *potuisse*. M. Dic terminationes. D. *I*, *ram*, *rim*, *sem*, *ro*, *se*. Dic significationes. D. *Possum*, *posse*. M. Hæc hæctenus: ecce! ecce! vocamur ad prandium.

COLL. V.

C. D.

QUANDO vis prandere? D. Ego jam prandi. C. Quotà horã? D. Sesqui-octavã. C. Tam manè igitur pranditis? D. Sic ferè solemus in ætate: vos autem? C. Non prandemus ante sesqui-decimam: interdum ab undecima. D. Papæ! Cur non citiùs? C. Expectandus est Pater, dum è curiã redierit. D. Tu igitur non potes adesse aulæ in cantione Psalmorum. C. Rarò admodum intersum. D. Quomodo excusaris? C. Exemptus sum illo munere. D. Quis te exemit? C. *Dionysius* dascalus, patris mei monitu. D. Ergone omnes Senatorum filii habent hujusmodi privilegium? C. Habent, modo patres jubeant. D. Nonne mater posset tibi da-

re prandium ante reditum patris è Senatu? C. Posset quidem, sed pater vult à me expectari. D. Quamobrem? C. Quia sic illi placet. D. Nunc mihi tacendum est: Os enim mihi oclusisti. C. Cur tu es tam curiosus percontator? D. Puer sum: et pueri semper cupiunt aliquid scire novi. C. Fateor; sed est modus in rebus, ut præceptor nos sapè docet. D. Ergo discedamus, ut te pransum conferas. C. Ignosce, quæso, si qua in re te offenderim. D. Ego abs te idem peto: ego, inquam, potiùs, qui te offendere potui loquacitate meâ; sed interim nihil mali cogitans.

COLL. VI.

CHOLETUS, COLLOQUERIUS.

UNDE nunc redis? Co. Foris. Ch. Cur prodieras? Co. Ut irem domum. Ch. Quid eor? Co. Petitum libros meos. Ch. Eho! cur non attuleras? Co. Oblitus eram. Ch. Siccine soles jentaculum, aut merendam, oblivisci? Co. Rarissimè. Ch. Perfecto magna fuit negligentia. Co. Immo maxima: sed quid agas? pueri sumus. Ch. Quid si præceptor tuum factum sciret? Co. Fortassè poenas darem. Ch. Ain' tu, fortasse? Proculdubio vapulares. Non te pudet sine libris in Scholam venire? Co. Non solum pudet sed etiam piget; verumtamen ne me accuses, obsecro. Ch. Nihil mihius cogito; sed non possum dissimulare, quin ego te reprehendam. Co. Istud (credo equidem) amicè facis: itaque boni consulo. Ch. Id satis est mihi: eamus intro in auditorium. Co. Tempus est; jam decuriones exigunt scripturæ rationem.

COLL. VII.

PUER, PEDAGOGUS.

PRÆCEPTOR licetne pauca? Pæ. Loquere audactèr. Pu. Ego et condiscipuli mei hoc fere totò triduò libris affixi fuimus; licetne paulispèr animum ludò relaxare?

Pæ. Dic igitur aliquam sententiam.

Pu. *Interpone tuis interdum gaudia curis,*

Ut possis animo quemvis sufferre laborem.

Pæ. Dic etiam versionem hispanicam, si memoriâ tenes.

Pæ. Quàm rectè dixisti omnia! Pu. Est Deo gratia.

Pæ. Addendum posthac erit aliquid. Pu. Quidnam, præceptor?

Pæ. Qui dedit mihi ingenium et mentem bonam. Pu. Sed quis me illa docebit verba?

Pæ. Ea scribam tibi in commentariolo tuo, ut ediscas. Sed dic mihi, quæso, quis, te docuit istam orationem, quam pronunciasti?

Pu. *Campanus* heri dederat mihi scriptam,

et ego memoriæ mandavi. Pæ. Perfecto ego te amo,

mi *Daniel*, ob istam diligentiam. Pu. Ago tibi gratias,

præceptor. Permittisne igitur ut ludamus? Pæ. Sanè.

Abi, renuncia condiscipulis tuis. Pu. Faciam. Pæ. Quid dicis illis?

Pu. Id quod me docuisti aliquando. Pæ.

Sed volo priùs ex te audire. Pu. *Gaudete pueri; eni*

affero vobis jucundum nuncium: ego vobis impetravi lu-

dendi potestatem. Pæ. Euge, probè meministi. Ito nunc

jam.

COLL. VIII.

CONRADUS, DANIEL.

REPETAMUS nomina quotidiana, ut certius reddamus ea præceptori. D. Benè mones; præito mihi hesterna.

- C. Die hispanè oculus. C. Oculus dexter. D. (respondit.)
 C. Oculus sinister D.
 C. Ambo oculi. D. C. Probè tenes.
 D. Nunc audi an rectè solus dicam. C. Age, audio.
 C. Debes enumerare in digitis, ut docet præceptor.
 D. Quid prodest istud? C. Ad memoriam juvandam.
 D. Quid hoc sibi vult? C. Non audisti multoties?
 D. Ego sum obliuioſus: quid agerem?
 C. Esto diligentior ad ea retinenda quæ pereceperis.
 D. Quod me fideliter mones, pergratum facis.
 C. Age, ad rem redi.
 D. O si tam benè diceremus coram præceptore! C. Quid obstat? D. Quia timemus. C. Et tamen errata nostra satis humanitè corrigit. D. Nescio quid hoc sibi velit: Ego semper sum timidus in principio. C. Istud est quodammodo naturale omnibus, ut audiuimus ex præceptore. D. Nunc repetendum esset *Latine et hispanè*; sed præceptorem venientem video. C. Ingrediamur.

COLL. IX.

A. B.

Dic hanc orationem: repetamus unà prælectionem; hæc oratio, singulas quot habet partes? B. Tres. A. Discerne nominatim. B. *Repetamus*, est verbum: una adverbium: *Prælectionem*, nomen. A. Declarà paulo planius. B. Tu igitur præito mihi, ut solet præceptor. A. *Repetamus* B. *Repeto, repetis, repetere*, conjugationis tertie, sicut *Lego, legis, legere*: Præteritam, *repetivi*: Supinum; *repetitum*: participia, *repetens, et repetiturus*. A. Una B. Non declinatur, quia est adverbium hoc in loco. A. *Prælectionem*. B. *Prælectio, prælectionis, f. g.*

COLL. X.

A. B.

FAMUS unà repetitum. B. Quid ego repeterem? Nonne satis est quod solus repetiverim? A. Si tantum semel aut bis repetiveris id parum est ad ediscendum. B. Imò circiter decies repetivi. A. Ne id quidem sufficit. B. Quid igitur vis amplius? A. Si vis certissime reddere coram præceptore, opus est cum aliquo repetivisse. B. Istud ego nesciebam: sed tibi libentè assentior. A. Faciamus ergo, quod ego monebam. B. E quidem non recuso; incipe.

COLL. XI.

GENTILIS, ISAACUS.

TENESNE memoriã prælectionem? I. propemodum. G. Visne repetamus unà? I. Maximè velim. G. Incipe igitur. I. Faciam libentè: sed tu attentè audi, ut me corrigas, si quid erraui. G. Agendum. I. *Fac sumptum propeere*. G. Errasti: incipiendum fuit ab hesterna. I. Benè admones: nunc incipiamus: *iratus de re incerta contendere noli: impedit ira*. G. Peccas accentu *ira*. I. *Impedit ira animum, ne*. G. Distingue post animum. I. *Impedit ira animum, ne possit cernere verum. Fac sumptum propeere, cum res desiderat ipsa: Dandum etenim*. G. Iterum peccas accentu: *repete*. Y. *Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat, aut res*. G. Videsne te erravisse quater? I. Video. G. Et observasti locos? I. Observavi. G. Sic tibi facilius cavebis. I. Me miserum! putabam me rectè tenere. G. Sic mihi quoque

solet accidere quoties memoria non est benè confirmata. I. Felix qui memoriam bonam habet. G. Magnum Dei beneficium. Sed tempus abit; audi nunc me. I. Audio, pronuncia. G. *Iratus de re incerta contendere noli.* I. Hem! præceptor adest, tace ut illum salutemus.

COLL. XII.

CLEMENS, FELIX.

Nihilne est quod reddamus hodie præceptor? F. Nihil, nisi de *Grammatica rudimentis*. C. Quidnam? F. Inspice librum tuum, invenies notas in quinque lectiones, quas præceptor nobis præscripsit. C. Quando istud fuit? F. Die *veneris*, horâ quartâ. C. At ego tunc non interfui. F. Ergo plagas meruisti. C. Siccine judicas, severe iudex? Occupatus eram domi, nec abieram injussu præceptore. F. Esto; sed tamen debuisti postridie quærere quid pridie actum esset. C. Meam culpam confiteor: sed cedo librum tuum, quæso, ut videam quid nobis reddendum sit. F. Accipe et eadem opera signato quæ a præceptore nobis præscripta sunt. C. Faciam diligentè: neque posthac (ut spero) me accusabis negligentia.

COLL. XIII.

COMES, OLIVERIUS.

Quid actum est in auditorio horâ tertiâ? O. Tractatus sunt partes orationis ex prælectione. C. Nihilne ampliùs? O. Dixissem nisi me interpellâsset. C. Erravi, perge

O. Postea dictavit præceptor argumentum Vernaculum hodiè vertendum. C. Quando reddendum? O. Cras meridiè. C. Jamne vertisti? O. Utcumque. C. Dicta mihi, quæso, vernaculum. O. Accipe, festina, nam habeo scribere aliquid.

COLL. XIV.

TITUS, VALERIUS.

Cur non scribis? V. Quia non libet. T. Atqui præceptor jusserat. V. Scio: Sed est mihi aliquid legendum prius: Præterea nihil habeo, quod nunc scribam. T. O si velles mihi scribere! V. Quidnam? T. Habeo describenda dictata præceptoris. V. Qua dictata? T. In *Ciceronis Epistolas*. V. Libentè describam tibi: Sed expecta feriarum diem proximum. T. Expectabo igitur: Sed ne fallas, quæso. V. Nec sciens, nec volens fallam.

COLL. XV.

DAMON, AUDAX.

Visne mihi describere prælectionem? A. Cur non habes? D. Quia hesternò die fui occupatus. Accipe librum meum, & describe. D. Non ignoras me lentius scribere; & tu citius totum descriperis, quàm ego quatuor aut quinque versiculos. A. Quære tibi alium scriptorem; nunc ego tibi non possum dare operam. D. Cur non? A. Est mihi aliud negotium idemque per necessarium. D. Nolo te urgere, nec possum qui-

dem; sed saltem commoda tuum codicem. A. Accipe; utere ut libet, modo ne abutare. D. Nihil est quod hic vercaris.

COLL. XVI.

UNDE venis? Pu. Venio infernè. P. Quod erat tibi negotium infra? Pu. Iveram redditum urinam. P. Sede nunc ad mensam, et mane in cubiculo donec rediero. Pu. Quid agam interea? P. Edisce prælectionem in diem crastinum, ut eam mihi reddas ante cœnam. Pu. Jam edidici, præceptor. P. Iude igitur. Pu. Sed nullos habeo collutores. P. Satis multos inventes in hac vicina, ex tuis etiam condiscipulis. Pu. Nihil id curo nunc: malim (si tibi placet) ediscere de *Catechismo* in Diem *Dominicum*. P. Ut libet. Pu. Si quis te quærat, quid illi dicam? P. Dic me prodisse, sed mox reversurum.

COLL. XVII.

PEDAGOGUS, ABRAHAMUS, PUER.

DEUS *Abrahame*. A. Hem, præceptor. P. Pone libros, jam satis toto die studuisti: para te, ut eamus ambulatum. A. Nonne à cœna præstaret? P. Salubrior est ante cibum exercitatio corporis. A. Memini ex te audire. P. Narra *Socratis* dictum in eam sententiam. A. *Cum Socrates usque ad vesperam contentius ambularet, interrogatus quare id faceret, respondit, se,*

quo melius careret, obsonare famem ambulando. P. Probè meministi: Quis auctor? A. *Cicero*: Sed quo prodidimus, præceptor? P. Extra urbem. A. Mutabone calceos? P. Muta, ne illos novos pulvere conspergas: sume etiam umbellam, ne solis ardor infuscet tibi faciem. A. Jam paratus adsum. P. Nunc sanè prodeamus. A. Vocabone ex vicina unum aut alterum comitem? P. Rectè admones; sic enim jucundior erit deambulatio: nam per viam sermones inter vos conferetis, & in umbra colludetis alicubui. A. Sic etiam excitabitur cibi appetentia. P. Ego lentò gradu procedam; ubi nactus eris comites, vos me per *portam Ripariam* sequimini. A. Nos igitur illic expectabis? P. Certò. A. Quid si nullos invenero? P. Nihilominus sequere me: Audistine? A. Audivi, præceptor.

COLL. XVIII.

HERSENIUS, GIMARDUS.

A quo emisti istam chartam? G. A *Falino*. H. Estne bona? G. Melior quàm istà tuà, ut opinor. H. Nihil miror. G. Cur istud dicis? H. Quia fortassè carior. G. Nescio. H. Quanti emisti scapum? G. Solido et semisse: tu vero quanti? H. Solido et plùs. G. Quanti igitur? H. Quinque quadrantibus. G. Non male profecto emisti. H. Quin etiam mercator dedit mihi auctarium. G. Quodnam quæso? H. Schedam chartæ bibulæ. G. O me imprudentem, qui oblitus sum petere! H. Ego ne petivi quidem, sed ultro ille dedit. *Et hoc, inquit, addo tibi, ut me recisas.* G. Sic solent emptores alligere. H. Nec mirum: suum quisque commodum quærit.

G. Sed quid agimus hodierni pensi immemores? H. Exiguum est: satis temporis nobis restat.

COLL. XIX.

ANICELLUS, FONTANUS.

MEMINISTINE ME tibi nuper dedisse chartam mutuam? F. Quidni meminerim? Non adeo sum abliviosus. A. Quot erant Schedæ? F. Quatuor. A. Cur non reddidisti? F. Expectavi dum haberem codicem. A. Habuistine tandem? F. Tantum hodie. A. Unde nactus es? F. Petivi a præceptore. A. Ubi? F. In bibliotheca ejus. A. Quid ille, deditne libenter? Misit me ad hypodidascalum, qui statim dedit codicem. A. Non antè in suum codicem retulit? F. Nihil dare solet quin prius inscribat. A. Audivi ex patre, id esse viri prudentis. F. Præsertim si reddenda est ratio. A. Sed quibus indicis dare tibi ausus est? F. Ostendi illi maneam scriptum in libelo meo: sic enim (ut seis) facere solemus. A. Reddes ergo mihi mutuum? F. A prandio statim, ne dubites.

COLL. XX.

FRANCUS, MARCUS.

PENNE istæ, quas circumfers, suntne venales? M. Etiam si se emptor obtulerit. F. Ostende: vah, quam sunt molles! M. Tales deciderunt ex alis nostrorum anserum: sed tenta diligentèr; sunt aliæ aliis firmiores. F. Satis video quales sint; quot vis dare pro quadran-

te? M. Tantum sex. F. Quid ais? sex? mallem emere à mercatoribus qui *Lutetia* et *Lugduno* huc adferunt. M. Quasi nesciam quanti vendantur. Audivi ex fratre, qui dat operam scribæ hujus civitatis, se emisse *Lutetia* singulis assibus. F. Aliter *Lutetia*; aliter *Geneva* vivitur: sed non opus est tot verbis; vis dare duodecim? M. Hui; duodecim, quasi ego furatus sim? F. Istud non dico; sed vide num tibi placet conditio. M. Vis? uno verbo dicam? F. Dic quæso, satis jam garritum est. M. Dabo tibi novem, modo promiscuè de mea manu accipias. F. Nugas agis; ego sine delectu nollem accipere quindecim. Vale: alibi inveniam satis. M. Per me licet: heus! heus! redi. F. Cur me revocas? M. Accipe, si vis, octo; nec à me plures expecta. F. Cedo totum fasciculum, ut deligam arbitrato meo. M. Tene; delige ut voles. F. Vide nunc, et si libet, numera. M. Sunt viginti quatuor: constat numerus. Sed miror te nullas accepisse ex ala extrema: sunt enim firmiores. F. Scio; sed habent caulem breviorum. Accipe pretium. M. Benè vertat Deus utrique nostrum. F. Idem tecum opto, atque precor. Sed quando adferes meliores pennas? M. Nescio an meliores possim: sed, ut spero, brevi plures afferam, cum ad vos domum proficiscar. F. Suntne vobis multi anseres? M. Triginta et ampliùs. F. Papæ; quantus grex anserum! ubi pascuntur? M. Scies aliàs! non licet mihi diutiùs hic morari. Vale, *France*. F. Cura ut valeas, *Marce*.

COLL. XXI.

FICHTHONUS, TOSHUA.

HABESNE duas aut tres pennas? T. Sunt mihi tan-

tum duæ. P. Da mihi unam commodatò. T. Non faciam. P. Cur non? T. Ne abutaris. P. Memineris: fortassè aliquando me frustra rogabis aliquid. T. Atque jubet *Christus* malum bonò compensandum. P. Nondum istud didici. T. Tamen discas oportet, si cupis esse *Christi* discipulus. P. Quid cupio magis? T. Discè igitur magistrum imitari. P. Discam progressu temporis. T. Præstaret nunc incipere, dum per tempus licet. P. Nimis urges: nondum complevi annum octavum, ut ait mater. T. Semper est bonè agendi tempus; sed interim ne mihi, quæso, succenseas: jocabar enim ut te ad colloquendum invitarem tantisper, dum sumus otiosi. Ecce tibi penna, eaque non omnino pessima. P. Reddam tibi statim, cum aliquid descripsero. T. Nolo mihi reddas. P. Quid igitur faciam? T. Quicquid voles; à me enim tibi dono datur. P. Gratiam habeo maximam.

COLL. XXII.

HENRICUS, GUALTERIUS.

UNDE redis tam anhelus? G. A forò. H. Quid illinc affers? G. Scalpellum. H. Quanti emisti? G. Duobus assibus. H. Estne bonum? G. est à *Germania*, ut dixit mercator: vide notam. H. Ego minimè novi: sed non satis prudenter facis, qui fidas cuilibet mercatori. G. Quid facerem? H. Debuisti aliquem peritum adhibere, qui tibi optimum deligeret. G. Hic erravi fateor: sed hoc me consolatur, quod mercator habetur vir bonus utpote professionis *Evangelicæ*. H. Quasi nulli sint fallaces ejusmodi. G. Puto esse plurimos. Sed hæc amittamus, quin potiùs experiamur ipsum scalpellum.

H. *Experientia* docebit nos. G. Accipe et tenta, obsecro. Non enim probavi nisi levissimè, idque inter emendum. H. Papæ! quis te docuit tam prudenter eligere? G. Rogas? Non meministi præceptorem nobis dicere tam sæpe, Deum esse solum, qui bona doceat? H. Perfecto hic optimè te docuit. G. Ago illi ex animo gratias: et precor, ut me semper doceat parere suæ voluntati. H. Ego quoque idem precor; nec solum nobis, sed etiam piis omnibus. G. Facis ut pio deceat puero. Sed estne tempus, ut conferamus nos in auditorium? H. Sic est. Sume libros et eamus unà.

COLL. XXIII.

SORDELES, MANASSES.

EMISTINE scalpellum, ut nupèr volebas? M. Non emi. S. Quid obstitit? Dixeras enim mihi empturum te hodie. M. Dixeram quidem; sed mihi postea in mentem venit præstare ut expectem mercatum proximè futurum in hac ipsa urbe. S. Quid facies lucri? M. Et minoris emam, et melioris notæ, mempe ex *Germania* officinis. S. Quis tibi istud consilium dedit? M. *Hieronymus* noster. S. Bonè fecit. Debemus enim amicis bonum consilium semper dare. M. Tantumne igitur amicis? S. Immo et inimicis, fateor: quia sic jubet *Christus* præceptor noster optimus. M. Utinam doctrinam ejus bonè infixam memoriæ conservemus, eamque perpetuò sequamur! S. Faxit ille Spiritus bonus, cujus instinctu animi nostri ad bonè agendum accenduntur. M. Bonè precaris.

COLL. XXIV.

CAMPANUS, LANGVINUS.

HABESNE multos libros? L. Non admodum. C. Sed quos habes? L. *Rudimenta Grammatica, Colloquia Scholastica, Terentium, Epistolas Ciceronis*, cum Gallica interpretatione, *Catonem, Dictionarium, Testamentum Anglicum, Psalmos cum Catechismo*, præterea librum chartaceum ad scribendum dictata præceptoris. Tu vero quos habes? C. Omnes habeo quos enumerasti, præter *Catonem, Terentium et Ciceronis Epistolas*. Cur enim libros haberem, qui non præleguntur in classe nostra? L. At ego dum sum otiosus, lego interdum illos; ut semper aliquid addiscam novi, præsertim in lingua *Latina*, et honestis moribus. C. Prudentè facis, mi *Languine*. O me miserum! qui nunquam didici quid sit studiosum esse. L. Disce igitur; *Præstat enim sero quam nunquam discere.*

COLL. XXV.

SIMEON, HAGGEUS.

COMMODA mihi *Virgilium* tuum in duos dies, si nullò incommodò tuò id fieri potest. H. Profectò non possum. S. Cur non? H. Quia *Gerardus*, qui his diebus à me commodatò accepisset, pignori opposuit. S. Ain' tu, pignori? H. Sic est, ut dico. S. Quanti oppignoravit? H. Tribus (ut ait) assibus. S. O hominem ingratum! H. Tantumne ingratum? S. Immò vero, et ingratum et malum. Sed numquid ille rem tuam oppig-

norare potuit te inconsultò? H. Potuit, ut factum vides. S. Non tamen debuit. H. Rem acu tetigisti; sed quid facerem? S. Rogas? defer eum ad præceptorem. H. Malo istam pati injuriam, quam committere ut miser vapulet. S. Benè facis dummodo tuum reddat. H. Reddet spero. S. Unde redderet? H. Ait se brevi accepturum à patre pecuniam. S. Quid si te fallit? H. Fieri potest; sed tamen aliquot dies expectabo; quid postea sit futurum, deinde consilium capiam. S. *Consilio recto nihil est tutius*. H. Meministi probè; sic enim præceptor dictavit nobis: sed numquid vis aliud? S. Ut benè tibi sit. H. Et tibi optimè.

COLL. XXVI.

GRANASTUS, FORESTUS.

VISNE mihi commodare tuum *Terentium*? F. Volo equidem, modò illum repetas à *Conrado*, cui utendum dedi. G. Quo signò vis repetam? F. Nempe hoc, quod ejus habeo *Epistolas*. G. Id mihi satis est. F. Sed quando reddes? G. Quum descripsero contextum in tres aut quatuor prælectiones. F. Matura igitur, nè meò studio incommodes. G. Maturabo. F. Sed heus tu, cura ne macules? alioquin agrè commodabo posthac. G. Nempe indignus essem beneficio.

COLL. XXVII.

AUGUSTINUS, RODIGUS.

QUIS iste novus liber deauratus quem tam magnificè ostentas? R. *Terentius*. A. Ubi impressus? R. *Latetio*. A. Quis tibi dedit eum? R. Emi pecuniâ meâ. A. Unde nactus eras pecuniam? R. Stultè istud quæris, quasi verò furatus sim. A. Absit à me id cogitare: sed animi causâ id rogabam. R. Nec ego seriò dictum tuum reprehendi, sed eò more jocari solemus cum familiaribus. A. Nihil jocari prohibet, modò ne Deus offendatur. Sed age, ad propositum revertamur: de quo emisti *Terentium* istum? R. De *Clemente*. A. Illone bibliopolâ circumforaneò? R. Maximè. A. Quanti constitit? R. Decem assibus. A. Nihilne ampliùs? R. Nihil omninò. A. Profecto satis vile pretium. R. Præsertim quum auratus, adeoque elegantèr compactus sit. A. Erantne codices alii similes? R. Duo vel tres. A. Deduc me, quæso, ad illum. R. Eamus.

COLL. XXVIII.

EDUARDUS, BALDUS.

NONNE hic liber est tuus? B. Ostende mihi: agnosco meum, ubi invenisti? E. in auditorio nostro. B. Ago tibi gratias, quod eum collegeris. E. Atqui nunc notandus esses, si summò jure velem tecum agere. B. Quid ita? E. Nescis leges nostras scolasticas? B. *Ipsæ etiam leges cupiunt, ut jure regantur.* E. Quo

jure regantur leges nostræ? B. Æquitate, et præceptoris arbitrio, nempe qui nobis eas privatim condiderit: præterea, non solet tam severus esse in eo, quod vel negligentia vel oblivione peccatum est. E. Sic sæpè expertus sum. Sed quoque modo peccaveris, dicenda erit causa coram observatore. B. Non timeo causam dicere, ubi nihil est periculi. E. Taceo. B. Sed, quæso, quid opus est ut id sciat observator? Hic enim Deus nihil offensus est. E. Age, celabo. B. Benè facies. E. Sed, heus! memento par pari referre, si fortè mihi acciderit aliquid delictum ejusmodi. B. Æquum, et bonum dicis: meminero.

COLL. XXIX.

NOEUS, CAPELLUS.

VIDISTINE librum meum? C. Quem librum quæris? N. *Ciceronis Epistolas*. C. Ubi reliqueras? N. Oblitus eram in auditorio. C. Tuâ fuit negligentia. N. Fa-teor: sed interim indica si quem scias accepisse. C. Cur non adis præceptorem? solet enim (ut scis) quæ à nobis relicta sunt, aut ferre in musæolum, aut alieni dare qui reddat. N. Benè mones. O me obliviosum, cui id in mentem non venerat!

COLL. XXX.

EZEKIEL, BEATUS.

Vis a me magnam inire gratiam? B. Nihil libentius facerem, si quidem penès me res ipsa est. Sed quid est in quo tibi commodare possum? E. Da mihi mutuò asses decem. B. Non tantum nunc habeo, sed majorem partem. E. Quantum, quæso? B. Nescio, nisi crumenam inspexero; ecce tibi octo asses cum semisse. E. Solos septem accipio, non enim te vacuare prorsus volo. B. parùm refert, totum, si bis accipè. E. Ago tibi gratias, credo hoc pecuniæ satisfere negotio meo, cum aliquantula, quam ipse habeo. B. Ut libet. E. Amo te de ista tam expromptâ benignitate. Si quid aliud possum, ne parcas. E. Reddam totum, Deo volente, cum primùm pater ad me miserit. B. Ne sis magnopere sollicitus; nondum est opus mihi.

COLL. XXXI.

DAVID, NICHOLAUS.

POTESNE mihi mutuò dare aliquantulum pecuniæ? N. Quantum petis? D. Quinque asses, si tibi est commodum. N. Non tot habeo. D. Quot igitur? N. Tantum quatuor. D. Benè sanè, da mihi istos quatuor. N. Dabo, si bis, dimidium. D. Cur non totum? N. Quia sunt mihi opus duo. D. Da igitur duos, quæso. N. Sed ti-

bi non sufficient. D. Petam ab aliquo alio. N. Accipe igitur hos duos; quando reddes? D. Die (ut spero) Saturni, cum pater ad forum venerit. N. Esto igitur memor. D. Ne timeas.

COLL. XXXII.

PASQUETUS, CUSTOS.

DA mihi duos asses mutuò C. Nunc mihi non est promptum dare. P. Quid obstat? nam scio te his diebus accepisse pecuniam. C. Acepi quidem: sed emendi sunt libri, et alia mihi necessaria. P. Nolo tuum commodum remorari. C. Ubi emero quæ mihi sunt opus; si quid supersit, faciam te libentè participem. P. Interea igitur sperans expectabo: sed quid si nihil tibi superfuerit? C. Statim dicam tibi, ne frustra diutiùs expectes. P. Quando emes ea quæ decrevisti? C. Cras (ut spero) aut ad summum perendiè. P. Benè habet; tempus est brevissimum.

COLL. XXXIII.

MORELIUS, BORUSSARDUS.

ABITNE pater tuus? B. Abiit. M. Quotâ horâ? B. Primâ pomeridianâ. B. Quid dixit tibi? B. Multis verbis monui me, ut diligentè studerem. M. utinam sic facias. B. Faciam, Deo juvante. M. Ecquid pecuniæ dedit tibi? B. Dedit ut ferè solet. M. Quantum?

COLL. XXX.

EZEKIEL, BEATUS.

Vis a me magnam inire gratiam? B. Nihil libentius facerem, si quidem penès me res ipsa est. Sed quid est in quo tibi commodare possum? E. Da mihi mutuò asses decem. B. Non tantum nunc habeo, sed majorem partem. E. Quantum, quæso? B. Nescio, nisi crumenam inspexero; ecce tibi octo asses cum semisse. E. Solos septem accipio, non enim te vacuare prorsus volo. B. parùm refert, totum, si bis accipè. E. Ago tibi gratias, credo hoc pecuniæ satisfere negotio meo, cum aliquantula, quam ipse habeo. B. Ut libet. E. Amo te de ista tam expromptâ benignitate. Si quid aliud possum, ne parcas. E. Reddam totum, Deo volente, cum primùm pater ad me miserit. B. Ne sis magnopere sollicitus; nondum est opus mihi.

COLL. XXXI.

DAVID, NICHOLAUS.

POTESNE mihi mutuò dare aliquantulum pecuniæ? N. Quantum petis? D. Quinque asses, si tibi est commodum. N. Non tot habeo. D. Quot igitur? N. Tantum quatuor. D. Benè sanè, da mihi istos quatuor. N. Dabo, si bis, dimidium. D. Cur non totum? N. Quia sunt mihi opus duo. D. Da igitur duos, quæso. N. Sed ti-

bi non sufficient. D. Petam ab aliquo alio. N. Accipe igitur hos duos; quando reddes? D. Die (ut spero) Saturni, cum pater ad forum venerit. N. Esto igitur memor. D. Ne timeas.

COLL. XXXII.

PASQUETUS, CUSTOS.

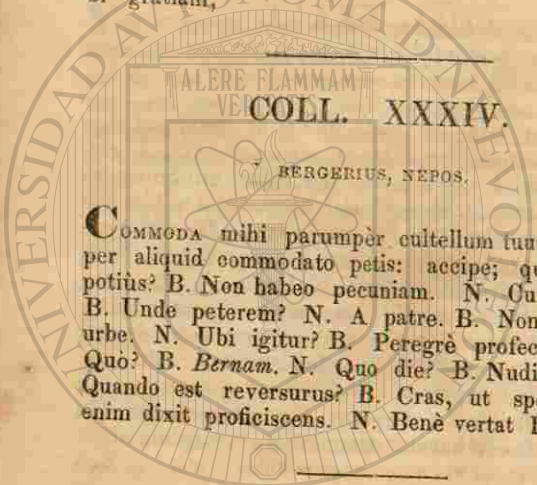
DA mihi duos asses mutuò C. Nunc mihi non est promptum dare. P. Quid obstat? nam scio te his diebus accepisse pecuniam. C. Acepi quidem: sed emendi sunt libri, et alia mihi necessaria. P. Nolo tuum commodum remorari. C. Ubi emero quæ mihi sunt opus; si quid supersit, faciam te libentè participem. P. Interea igitur sperans expectabo: sed quid si nihil tibi superfuerit? C. Statim dicam tibi, ne frustra diutiùs expectes. P. Quando emes ea quæ decrevisti? C. Cras (ut spero) aut ad summum perendiè. P. Benè habet; tempus est brevissimum.

COLL. XXXIII.

MORELIUS, BORUSSARDUS.

ABITNE pater tuus? B. Abiit. M. Quotâ horâ? B. Primâ pomeridianâ. B. Quid dixit tibi? B. Multis verbis monui me, ut diligentè studerem. M. utinam sic facias. B. Faciam, Deo juvante. M. Ecquid pecuniæ dedit tibi? B. Dedit ut ferè solet. M. Quantum?

B. Nihil ad te. M. Fateor: sed tamen quid facies istâ pecuniâ. B. Emam chartam, et alia quæ mihi sunt usui. M. Quid si amiseris! B. Equo animo ferendum erit. M. Quid si fortè eguero, dabisne mihi mutuò? B. Dabo, et quidem libentè. M. Habeo tibi gratiam.

COMMODA mihi parumper cultellum tuum. N. Semper aliquid commutato petis: accipe; quin tu emis potius? B. Non habeo pecuniam. N. Cur non petis? B. Unde peterem? N. A patre. B. Non est in hac urbe. N. Ubi igitur? B. Peregrè profectus est. N. Quo? B. Bernam. N. Quo die? B. Nudiustertius. N. Quando est reversurus? B. Cras, ut speramus: sic enim dixit proficiscens. N. Benè vertat Deus.

COLL. XXXV.

COLUMBIRIUS, SIMO.

RESTATNE tibi multum panis? S. Satis, gratia Deo. Visne dare mihi mutuò? S. Libentè. C. Sed fortasse tibi non sufficiet. S. Imò ut spero. C. Ad quod usque tempus? S. Ad diem Veneris. C. Unde habebis postea? S. Domò. C. Quis afferet? S. Egomet ibo petitum. C. Quando? S. ipso die Veneris. C. Da

mihi mutuò sesquilibrium. S. Quis apenddet? C. Uxor præceptoris, aut ancilla. S. Eamus petitum ex arca mea. C. Quin ito solus; ego te in culina expectabo.

COLL. XXXVI.

Y. T.

PRO te, da mihi ex pane tuo. T. Mihi non habeo nimis; tamen volo tibi impertire: accipe. I. gratias ago tibi. T. Non est quod agas ob rem tantillam. Sed dic, quæso: cur non attulisti? I. Quia nemo erat domi nostræ, qui mihi daret. T. Tu vero cur non accipis? I. Non audeo, nisi det mater. T. Benè facis; sed audi bonum consilium. I. Ausculto, ut audiam: dic quæso. T. Cum prandio finito, tollantur mensæ reliquæ, petito merendam tuam, eamque in peram statim recondito: ita fiet, ut nunquam, inanis venias. I. De jentaculo autem quid suades? T. Ut petas in exitu cœnæ: et idem facias, quod dixi tibi de merenda. I. Nunquam vide utilius consilium dari. T. Fac igitur ut memineris: cum voles, utere. I. Ego vero utar, quoties opus erit.

COLL. XXXVII.

A. B.

DA mihi frustum panis. B. Nonne habes? A. Si haberem, non peterem. B. Cur non attulisti? A. Dicam postea; sed da interim, quæso, nam esurio vehementer. B. Cape. A. Hui tantillum! B. Etiam quæreris?

A. Non immeritò, das parè nimis. B. Vide quantum restat: dedi ferè dimidium. A. Ago tibi gratias; dedisti abundè: sed jocabar. B. Nunc responde: Cur non attulisti panem domò? A. Nemo erat, quid daret. B. Nemo? A. Prorsus nemo. B. Quid mater? A. Aberat domò. B. Quid ceteri? A. Omnes erant occupati. B. Cur tute non accipiebas? A. Nunquam auderem tale quidpiam. B. Cur non? A. Mater perpetuò vetat, ne quid attingam sine permissu ejus. B. Dura mater. A. Tuo quidem judicio, qui indulgentiorem habes. B. Non dico indulgentem; certè liberalem. A. Quomodo te tractat? B. Suavissimè omnino; ex animi sententia. A. Fortassè in tuam perniciem. B. Avertat Deus Optimus. Maximus. A. Non equidem invideo. B. Cur ergo istud dicis? A. Ut interim te moneam, *Omnes licentia deteriores fieri*. B. Benè facis: sed quid censes: nonne uti licet parentum bonitate? A. Certè licet, modo ne abutaris. B. Quomodo abutimur? A. Rogas? cum aut patris aut matris indulgentiam in malum vertimus. B. Rectè dicis: sed quotusquisque id facit? A. Immo fere omnes, nisi qui à Domino Deo prohibentur. B. Quis potest bonus esse, nisi per Dei gratiam? A. Ergo (ut sæpè monemur à præceptore) præcandus est, ut Spiritu suò nos bonos et sanctos efficiat. B. Gaudeo te non attulisse jentaculum. A. Quamobrem? B. Quia hoc nostrò colloquio mihi videor multum profecisse. A. Ego quoque non parùm. B. Tuâ operâ id factum est. A. Immo beneficio Dei qui quidem ita voluit. B. Credo equidem. A. Et hic igitur, et in cæteris agnoscamus bonitatem ejus. B. Valdè id æquum est. A. Immo valdè necessarium, si quidem volumus ingrati animi orimen effugere. B. O sermonem jucundissimum! A. Gratias Deo immortales per *Jesum Christum*. B. Ita velim.

COLL. XXXVIII.

Discipulus primus ex victoribus, Præceptor, nomenclator B.

PRÆCEPTOR, visne dare premiolum? P. Quomobrem? D. Victoriæ causû. P. Ubi sunt compares tui? D. Ad-sunt *Hugo et Audax*. P. Heus, nomenclator, suntne hi victores hujus hebdomadæ? N. Habent notas omnium paucissimas. P. Ergo sunt victores; quid aliud ex te quæro? Vos igitur quod præmium petitis? D. Quod tibi placuerit. P. Quo tandem jure debeo? D. Ex promisso. P. Æquum dicitis. *Quicquid enim recte promissum est, præstari debet*. D. Sic ex te didicimus. P. Ecce vobis penæ singulæ ad scribendum; at ne putetis vulgares esse; ex earum sunt genere, quæ vulgò *Hollandicæ* apellantur. D. Gratias agimus, præceptor. P. Quin potiùs agite Deo omnium bonorum auctori, qui dat studiis vestris successus prosperos; vos autem in literarum studio pergite diligentèr. D. Dabimus operam, quantum juvabit ille Pater Optimus. P. Sine ejus ope vana sunt nostra omnia.

COLL. XXXIX.

OBSERVATOR, CAPPARONUS.

UNDÈ venis, *Capparone*? C. Domò. O. Quid affers illinc? C. Merendam. O. Quis tibi permiserat exire? C. Præceptor ipse. O. Undè istud probabis? C. Adeamus illum ut consulamus. O. At vide quid agas! C. Hac in re nihil timeo. O. Adeone securus es?

C. *Qui Verum dicit, nihil timere debet.* O. Vera quidem ista est sententia, sed quotusquisque non mentitur? C. Certus sum me nihil mentiri nunc. O. Prope modum persuades mihi. Abi, credo tibi quia in mendacio nunquam te deprehendi. C. Est Deo gratia, quem precor, ut me integrum et purum custodiat. O. Utinam ex animo omnes precarentur! recipe nunc te, ut adas merendam tuam.

COLL. XL.

GIRALDUS, ELIEL.

Quis sunt victores hac hebdomada? E. Ubi eras cum rationes redderentur? G. Accersitus à Patre fueram; sed qui sunt victores? Die sodes. E. Ego et *Puteanus*. G. Jamne habuistis præmium? E. Habuimus. G. Quodnam? E. Duodenas juglandes. G. Hui, quale præmium? E. Eho inepte, æstimas ergo præmium ex rei pretio? G. hic nihil aliud video æstimandum. E. Sordidus es qui lucrò sic inhias. Non meministi verbum præceptoris? G. Quod verbum? E. *Non lucrari, sed honoris causa delur præmium.* G. Nunc reminiscor, quasi per nebulam. Posthac ero diligentior. E. Sic tandem sapies.

COLL. XLI.

GALATINUS, BUCHARDUS.

EUGE, dimissi sumus ad ludum, audistine? B. Quidni audirem, cum egomet adfuerim? G. Placetne paulisper confabulari? deinde ludemus unà. B. Mallem ego prius ludere. G. Atqui difficile est ludum abrumperè. B. Planè verum dicis, et ego in me sic experior. G. Quoniam igitur placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argumenti ad confabulandum. B. Immò tuum est dare, ut qui me lacessiveris. G. Æquum dicis: redde nomina hispanicè, quæ tibi latinè proponam. B. Qua de re propones? G. De supellectile. B. Tentabo respondere; modo, ne plura quàm decem proponas: G. Enumerabo in digitis, ne fortè numerum excedam. Audi igitur. B. Istic sunt. G. Abacus. B. (respondit illi.) G. Sella. B. (Prosequitur.) G. Candelabrum. Ahenum Follis. Pulvinar. Cervical. Linteum. Olla. Oenophorum. G. Nunc vicissim propone, ut redimas si potes. B. Vis respondere de eduliis? G. Ut libet. B. Caro recens. Suilla. Ferina. Aprugna. Lac decoctum. Serum, vel serum lactis. Caseus recens. Piscis elixus. Condimentum. B. At ego nolo contendere. G. Quis contendit? consulamus. B. Quin prius ludamus; illud fiet posterius. G. Age, fiet, nè amittamus ludendi occasionem.

COLL. XLII.

MOSES, OLEVITANUS.

JAMBUDUM tædet me toties repetere lusus scholas-

ticos. O. Quid facies igitur? M. Eamus in hortam nostrum. O. Quid agemus? M. Ambulabimus, colloquemur, Dei beneficia in ejus operibus commemorabimus. O. Nihil sanè jucundiùs; sed interim petenda est à preceptore venia. M. Jam impetravi mihi, et item tui quem vellem ducere. O. Benè res habet; eamus ducente Deo. M. Precor ut nos custodiat. O. Ego quoque idem precor tecum.

COLL. XLIII.

SULPINUS, MENCHIUS.

IMPETRASTIS ludendi facultatem? M. Impetravimus. S. Ad quod usque tempus? M. Ad cenam usque. S. Qui dederunt versus? M. Primi et secundi. S. Quid cæteræ classes? M. Primus quisq; decurio trium proximarum classium pronuntiavit unam è sacris literis sententiam. S. Nonne precati estis, ut solemus? M. Precati, et quidem præsentè ludimagistro: tu verò ubi eras? S. Iyeram domum, à matre accersitus. M. Nunc igitur quid agere cogitas? S. Ludere sesquihoram; deinde ad studium me recipere. M. Vin' tu ut tibi sim collator? S. Quid ni velim? M. Quo lusu nos exercebimus? S. Nullus est mihi jucundior pilâ palmariâ. M. Nec mihi quidem. S. Visamus igitur, an cæteri partes sortiti sint; nam si soli luderemus minùs esset voluptatis. M. Visamus sanè.

COLL. XLIV.

M. R.

VIGNE ire mecum? R. Quò properas? M. Ad lacum. R. Quid eo? M. Lotum pedes. R. I sanè; nunc lotionè mihi opus non est. M. Sed interim parùm fabulabimur. R. Nè fabulari quidem nunc velim. M. Atqui utilis est confabulatio, duntaxat de rebus honestis. R. At mihi utilior est ad valetudinem exercitatio corporis. M. Quid si mansero tecum? R. Prudentèr facies; et nos pilâ palmariâ colludemus. M. Benè vertat Deus: Manebo. R. Aliàs lotum unâ tecum ibo: cùm scilicet longius erit temporis spatium. M. ad ludum igitur nos accingamus. R. Nulla est immemora.

COLL. XLV.

A. B.

UBI nunc est pater tuus? B. Puto eum esse *Lugduni*. A. Quid illic agit? B. Negotiatur. A. Ex quo tempore? B. Ab ipso initio mercatûs. A. Valdè miror, qui audeat illic commorari tot dies cum pestilentia tanta sit per totam urbem. B. Non est adeò mirandum. A. Itane tibi videtur? B. Ita profecto: fuit enim aliàs in majore periculo: sed Dominus Deus semper eum custodivit. A. Credo equidem, et adhuc custodiet. Sed quando est reversus?

rus? B. Nescio; in horas expectamus. A. Reducat illum Deus. B. Ita precor.

COLL. XLVI.

ELIZIUS, DELPHINUS

QUA de re sic elatus es lætitiâ? D. Pater meus modo advenit. E. Quid meâ refert? D. Immo plurimum, quia nobis impetravit ludendi veniam. E. Ain' tu? D. Vide pueros jam ludentes in area. E. Ludant sanè alii: ego studere malim quàm ludere. D. Nec minus ego, sed in tempore: nam (ut est in proverbio) *Omnia tempus habent*. Unde et nos recetè monet *Cato noster*:

*Interpone tuis interdum gaudia curis;
Ut possis animo quemvis sufferre laborem.*

E. Vera sunt, quæ dicis, fateor: sed interim omitte, ut serio studeam. D. Per me studeas licet: nihil impediò; ut ego hæc utar occasione. E. Utere sanè.

COLL. XLVII.

NOMENCLATOR, QUIDEM PUER EX TURBA. ITEM ALIUS.

HEUS! pueri, heus, heus, heus! Q. Quid clamitas? E. Desistendum est a lusu. Q. Eho, inepte; nondum quarta exacta est. N. Immo fere semihors post quartam. Q. Cur non dedisti signum? N. Quia

intinabili funis fractus est. A. Clama iterum; sed attolle vocem. N. Heus! pueri, recipite vos omnes, festinate, festinate, inquam; urget præceptor. A. Desine clamare, accurrunt omnes.

COLL. XLVIII.

ORANTIUS, QUINTUS.

QUID ita lætus es? Q. Quia venit pater. O. Ain' tu? Unde venit? Q. *Lutetia*. O. Quando advenit? Q. Modo. O. Jàmne salutasti? Q. Salutavi, cum ex equo descenderet. O. Quid amplius illi fecisti? Q. Calcæria detraxi et ocreas. O. Miror te non mansisse domi, propter ejus adventum. Q. Nec ille permisisset, nec ego vellem; præsertim nunc, cum audienda est prælectio. O. Benè tibi consulis, qui temporis rationem habeas. Sed quid pater, valetne? Q. Rectè, Dei beneficio. O. Equidem gaudeo plurimum tuâ et ejus causâ, quod salvus peregrè redieret. Q. Facis, ut amicum deceat: sed cras pluribus verbis colloquemur. Vide præceptorem, qui jam ingreditur auditorium. O. Eamus auditum prælectionem.

COLL. XLIX.

MARCUS, AARON.

MISERET me tui. A. Quid ita? M. Quòd penâ tuâ tam miserè abutaris. A. Quomodo abutor? M. Quia pessimè tractas eam in aciendo. A. Non est culpâ meâ, ne quid erres. M. Cujus igitur? A. Scalpelli mei cujus acies obtusa est. M. Scalpellum in culpa non est, sed tu ipse. A. Cur istud dicis?

M. Quia debuisti vel scalpellum tuum auerere, vel aliud alicundè rogare commodatò, saltem ad præsens negotium. A. Non audeo petere. M. Quid times? A. Ne mihi denegetur. M. Ecce tibi meum! A. Gratias ago. M. Utere, quantum voles, sed rectè. A. Sciens non abutar. M. Nec sic posthac tam verecundus in petendo. A. Sic est ingenium meum; soleo libentiùs dare quam petere. M. Utinam multi essent tui similes: sed tamen *qui libenter dat beneficium, is petere quoque libere potest*. Sed ego te nimis detineo; perface quod coperas.

COLL. L.

SULPITIUS, ROGERUS.

CUR hodiè manè abfuisti? R. Occupatus eram. S. In quo negotio? R. In scribendis ad matrem literis. S. Quid opus erat illi scribere? R. Quia ad me scripserat. S. Ergo rescripsisti. R. Propriè loqueris. S. Undè tibi miserat literas? R. Rure, nempe ex villa nostra. S. Quando rus profecta est? R. Superioribus diebus. S. Quid agit ruri? R. Curat nostra negotia rustica. S. Quid potissimùm? R. Preparat ea, quæ sunt opus ad proximam vindemiam. S. Prudentèr agit. R. Unde istud probes? S. Nam *omnibus in rebus adhibenda est preparatio diligens*. R. Quis te istud docuit? S. Quidam pædagogus dictitavit è Cicerone. R. Qua occasione? S. Cum admoneret, ut me diligentèr pararem ad reddendam hebdomadam postero die. R. Profecto rectè monebat. S. Sed ad propositum revertamur. Nonne habetis villicum, qui curet ruri negotia vestra? R. Immo et villicum habemus, et famulos et ancillas. S. Quid opus est illic tuæ matris opera? R. Quia meliùs novit providere rebus omnibus,

quam isti imperiti ruriolæ. S. Nihilne ampliùs? R. Sine me finire propositum. S. Putabam te absolvisse, perge. R. Etiam (ut ex patre audiui) *Præcipua cura domini requiritur in re familiari administranda*. S. Ergo pater tuus nunc potiùs deberet ad villam esse. R. Non potest. S. Quid prohibet? R. Quia totus est in arte sua occupatus. S. Majorem, ut opinor, ex ea re fructum percipit. R. Quis dubitet? S. Inde igitur fit, relinquat uxori omnem curam rei domesticæ. R. Omnino sic est. S. Sed mater quando est reversura? R. Vix ante perfectam vindemiam. S. Quid tu non ibis vindemiatum? R. A matre (ut spero) brevi accersar. Sed quæso te, quid cogitamus? jam omnes in auditorium currunt. S. Benè res habet; curramus et nos, ne postremi simus.

COLL. LI.

RIPARIUS, AMADEUS.

AUDIVISTINE horologium? A. Dudum sonuit. R. Dinumerasti horas? A. Dinumeravi. R. Quota est? A. Ferè sesquiprima. P. Instat igitur prælectionis tempus: fac ut paratus sis. A. Ubi merendam peredero, ecce me paratum! R. Cur meridie non adfuisti nobiscum? A. Prodieram cum bonâ veniâ præceptoris. R. Sed interim sum tibi impedimento. A. Nihil impedes; ne bolum quidem perdidisti interpellatione tua. R. Benè habet; perge, sed matura.

COLL. LII.

LIGORIUS, SACRACINUS.

FECISTINE officium tuum? S. Qua in re? L. In repetenda prælectione. S. Nihil adhuc repetivi. L. Quid in causa fuit? S. Expectabam dum rediret compar meus. L. Quo ille ivit? S. Domum. L. Quid eo? S. Petium merendam. L. Quid si redibit seriùs? S. Nescio; fieri potest. L. Vis interea mecum repetere? S. Equidem non recuso. L. Secedamus igitur, nequis molestus sit nobis. S. Perfecto bene mones; nemo studere potest in tanto ambulatorum strepitu, et clamore. L. Auspica illic locum remotissimum, ubi nulli sunt ambulantes. S. Eamus illuc.

COLL. LIII.

D. E.

Quò properas? E. Eo cœnatum; quid tu? D. Jam cœnavi. E. Quotâ horâ? D. Quintâ ut fere solemus. E. Quid nunc ages? D. Repetam aliquid eorum, quæ reddere habemus crastino die. E. Ego didici ex pædago meo, non tam cito à cibo studendum. D. Istud ego quoque didici; sed nolo nunc ediscere. E. Quid ergo facies? D. Ego, quasi animi causâ, prælectionem particulatim aliquoties legam et relegam. E. Quid tum? D. Ita paulatim fiet, ut sine curâ, sine tedio, sine molestiâ, bonam partem prælectionis ediscam. E. Ista non satis intelligo, et certè videris mihi supra ætatem sape-

re. D. Non est res adeo difficilis, quin te docere possim nisi ad cœnam properares. E. De cœnâ in tempore admones: ego igitur ejus causa me domum recipio. Vale. D. Ducat te Deus, et reducat.

PRÆFATIUNCULA, QUÆ SEPTEM

PROXIMIS COLLOQUIIS * PRÆFIXA ERAT.

Ne pueri nihil agendo discant male agere, præsertim otioso sermone pravisque aut ineptis colloquiis sese invicem corruptentes; omnibus modis incitandi sunt, ut in Schola dum præceptoris ingressum expectant, assuescant interea (bini terni) id quod ab eo præscriptum fuerit, simul repetere. Plurimum proderit hæc illis jucunda exercitatio; eo quo interim ab otio, lascivia, multisque aliis rebus malis, quibus offenditur Deus avertere poterunt. Sed quia, sine puerili colloquio, ejusmodi repetitiones tractari non solent; pueri autem ipsi, nisi instituti fuerint, nihil aliud quam barbare loquuntur idcirco, ut Latinè inter se loqui paulatim discant hac de re, hic aliquot breves colloquendi formulas proposuimus. Cæterum in præceptoris diligentia situm erat, ut hæc ipse colloquia discipulis aliquoties interpretetur, doceatque quomodo in his, et aliis ejus generis (qua tradere ipse poterit) sese & domi & in schola debeant exercere ad idque illos identidem cohortetur: ita fiet progressu temporis, ut promptiores semper et alacriores eos habiturus sit ad ea mature reddenda, quæ præscripserit; hæc etiam consequetur, ut minore cum labore ac molestia docendi munus exequatur.

(*) Quædam ex iis suppressæ, dum postularet rei ordo.

COLL. LIV.

A. B.

VISNE repetamus unâ? B. Quidnam? A. Id quod nobis præscriptum est. B. Equidem volo: sed quo genere repetendi utemur? A. Audiamus nos vicissim. B. Sic præceptor nos monet sæpè. A. Rectè monet: sed malè paremus. B. Uter incipiet? A. Ego, si ita tibi placet. B. Maximè placet; incipe igitur. A. Secundæ declinationis nomina his exemplis Latine declinantur:

Magister, Puer, Dóminus, Lánius, Antonius, Regnum.

B. Quæ sunt hodiè declinanda? A. Hesternum quidem est *Lánius*, hodiernum verò *Antonius*. B. Cur nos id repetimus quotidie, quod pridie reddidimus? A. Quia sic præceptor jubet.

B. Id satis scio: sed cur jubet? A. Ad confirmandam memoriam. A. Age, declina *Lánius*.

A. Nom. Sing. *Hic Lanus, lanii, etc.*

B. Declina *Antonius*.

A. Nom. Sig. *Hic Antonius*. Gen. *hujus Antonii*. Dat. *huic Antonio*, &c. ad finem usque.

B. Attende nunc: ut vicissim audias me. A. Istic sum, dic audactèr.

B. Secundæ declinationis nomina. A. Desine; præceptor adest. B. Audio tussientem; desinamus; ne putet nos garrire.

COLL. LV.

C. D.

Mox aderit præceptor: repetamus. D. Quid opus est mihi repetitione? solus repetivi satis: omnia teneo memoriâ. C. Quid tum? *Quanto sapius repetes, tanto melius tenebis.* D. Benè mones: habeo tibi gratiam.

C. Incipe: tempus abit.

D. *Quartæ declinationis nomina.* C. Erras. *Daniel*: incipiendum est ab exemplo hesterno. D. Erravi, fateor. C. Die igitur *nunc* rectè. D. Nom. Sing. *Hoc sedile.* Gen. *Hujus sedilis*, &c. ad finem usque.

Quartæ declinationis nomina hoc exemplo declinantur.

Nom. Sing. *Hic sensus.* Gen. *Hujus sensus.*

Dat. *Huc sensui.* C. Hæc hactenus; audio præceptorem.

COLL. LVI.

E. F. G.

QUID agis, *Francisce*? instat præceptoris adventus. F. Scilicet instat? nondum est semihora post secundam. E. Tamem non debemus interim tempore sic abuti: repetamus. F. Non stabit per me: ego enim sum paratus. E. Incipe igitur F. Expectate parumpè; quæso, ego sum vestræ decuriæ. G. Matura. F. dicamus suum quisque casum ordine, ut interdum nos docet præceptor. E. Satis est verborum, attendite. F. Quid aliud agimus?

E. *Tertiae declinationis nomina his exemplis Latine declinantur: Pater, lumen Rupes, Messis, Pars, Sedes, Vectigal, Laquear.*

F. Nom. Sing. *Hæc Rupes.* Gen. *hujus Rupis.* Dat. *huic Rupi.* E. Acc. *hanc Rupem.* G. Voc. *ô Rupes.* Abl. *ab hæc rupe.*

F. Nom. Pl. *Hæc rupes.* G. Gen. *harum rupium.* E. Dat. *his rupibus.* F. Acc. *has rupes.* G. Voc. *ô rupes.* E. Abl. *ab his rupibus.*

E. Nom. Sing. *Hæc messis.* G. Gen. *hujus messis.* F. Dat. *huic messi,* &c. *usque ad finem hujus nominis; deinde sic pergunt colloqui.*

E. Ambo errastis. F. Erravi fateor. G. Ego quoque: sed uter erit victus? E. Præceptor judicabit. F. Equum dicis. E. Vultisne dicamus iterum ad memoriam confirmandam? F. Quidni? G. Quid si præceptor intervenerit? E. Quid tum? laudabit nos ore pleno. G. Sed mutandus est ordo. E. Non est dubium; incipe, *Francisco.*

F. *Tertiae declinationis nomina, &c.*

COLL. LVII.

H. I.

V. *isve* repetere mecum? I. Cur tam cito? H. Ne observator nos deprehendat garrientes aut otiosos.

I. Age, repetamus; sed uter incipiet? H. Ego, quia victor sum.

I. Die igitur.

H. *Prudens*, nomen adjectivum, sic declinatur in Genera.

Hic *Prudens* g. m. *hæc prudens*, gen. f. *hoc prudens*,

gen. n. Idem nomen sic declinatur in casus:

Nom. sing. *hic, hæc et hoc prudens.*

I. Gen. *Prudentis.* H. Dat. *Prudenti.*

I. Acc. *Prudentem et prudens* &c. ad finem usque.

COLL. LVIII.

L. M.

CUR tu es otiosus? M. Non sum omnino. L. Quid agis igitur? M. Cogito de lectione reddenda. L. Ego quoque id ago; repetamus unâ. M. Fiat; sed quam rationem tenebimus? L. Age tu præceptoris partes, ego discipuli. M. Valdè placet mihi conditio. L. Sed nã sis mihi austerior. M. Ne timeas, nosti me satis. L. Novi. M. Declina *Lego* in modo infinitivo.

L. Infinitivi modi tempus præsens et præteritum imperfectum, *Legere.* præteritum perfectum, et plusquam perfectum, *Legisse.* M. Perge. L. Sine me paulisper respirare, quæro, præceptor? M. Age, sino; satisne respirasti? L. Satis. M. Perge nunc. L. Futurum indefinitum, *Leturum esse.* Gerundia, *Legendi,* &c. ad finem usque.

M. Gaudeo te rectè fecisse officium tuum. L. Ego vero mihi gratulor. Sed est Deo gratia. M. Rectè dicis, utinam ex animo! L. Ex animo certè. M. Bene habet! desistamus? sentio præceptoris adventum. L. Ecceum! addest.

COLL. LIX.

N. O. P. Q. R.

Hec pueri! nos hic sumus quinque: repetamus hodiernum verbum ut solemus, coram præceptore. O. Nemo (ut opinor) contradicet? nostra omnium res agitur. Q. Incipe igitur *Nicolae*, qui primus sedes.

N. Optativi et Subjunctivi modi præsens *Audiam*. O. *Audias*. P. *Audiat*. Q. *Audiamus*. R. *Audiatis*. N. *Audiant*. O. Præteritum imperfectum *Audirem*. P. *Audires*. Q. *Audiret*. R. *Audiremus*. N. *Audiretis*. O. *Audirent*. P. Præteritum perfectum, *Audiverim*. Q. *Audiveris*. R. *Audiverit*. N. *Audiverimus* &c. usque ad finem verbi, pergunt ordine.

COLL. LX.

S. T. V.

Hic dies nobis est feriatuſ, et jam ſatis luſimus. T. Satis opinor. Vultis ergo et animi gratiã conferamus de ſtudiis noſtris? T. Sanẽ mihi gratum faciẽs. V. Mihi vero gratiſſimum. T. Sed quid tractabimus? S. Tentemus declinare aliquod verbum *Latine* ſimul et *hiſpanice*. V. Incipe igitur, qui noſ provocati. S. Faciam quando ita placet vobis. T. Audiamus.

Indicativi modi præſens tempuſ.

S. Doceo. (*Pergunt ad finem uſque.*)

COLL. LXI. (*)

REFECTIO SCHOLASTICA.

NEPOTULUS, PISO, MAGISTER, HYPOLIDASCALUS.

- N. **V**IVITISNE hic lautè?
 P. Quid iſthuc verbi eſt, an lavamur? Quotidie manus, ac faciem, et quidem crebro: mundities enim corporis, et ſanitati, et ingenio confert.
 N. Non id quero: ſed an edatis, et bibatis ex animi veſtri ſententia.
 P. Noſ non edimus ex animi ſententia, ſed ex palati ſententia.
 N. Dico, an ut vultis?
 P. Maximè, nempe cum fame, et qui vult, edit, qui non vult, abſtinet.
 N. Surgitis à menſa famelici?
 P. Non omnino ſaturi, nec expedit, belluarum eſt enim expleri, non hominum. Regem quendam ſapientiſſimum narrant nunquam ſine appetitu accubiſſe, nunquam ſurrexiſſe ſaturum.
 N. Quid editis?
 P. Quæ habemus.
 N. Putabam voſ eſſe, quæ non habebatis. Sed quæ ſunt ieta tandem, quæ habetis?
 N. Moleſtum percontatorem; quæ dantur.
 P. Jentamus de manè ſeſquihora poſteaquam ſurreximus.
 N. Quando surgitis?
 P. Ferè cum ſole, qui eſt dux muſarum, et aurora gratiſſima muſis. Silatium noſtrum eſt fruſtrum

(*) Ex opusculo Ludovici Vivis de promptam.

COLL. LIX.

N. O. P. Q. R.

Hic pueri! nos hic sumus quinque: repetamus hodiernum verbum ut solemus, coram præceptore. O. Nemo (ut opinor) contradicet? nostra omnium res agitur. Q. Incipe igitur *Nicolae*, qui primus sedes.

N. Optativi et Subjunctivi modi præsens *Audiam*. O. *Audias*. P. *Audiat*. Q. *Audiamus*. R. *Audiatis*. N. *Audiant*. O. Præteritum imperfectum *Audirem*. P. *Audires*. Q. *Audiret*. R. *Audiremus*. N. *Audiretis*. O. *Audirent*. P. Præteritum perfectum, *Audiverim*. Q. *Audiveris*. R. *Audiverit*. N. *Audiverimus* &c. usque ad finem verbi, pergunt ordine.

COLL. LX.

S. T. V.

Hic dies nobis est feriatuſ, et jam ſatis luſimus. T. Satis opinor. Vultis ergo et animi gratiã conferamus de ſtudiis noſtris? T. Sanẽ mihi gratum faciẽs. V. Mihi vero gratiſſimum. T. Sed quid tractabimus? S. Tentemus declinare aliquod verbum *Latine* ſimul et *hiſpanice*. V. Incipe igitur, qui noſ provocati. S. Faciam quando ita placet vobis. T. Audiamus.

Indicativi modi præſens tempus.

S. Doceo. (*Pergunt ad finem uſque.*)

COLL. LXI. (*)

REFECTIO SCHOLASTICA.

NEPOTULUS, PISO, MAGISTER, HYPOTRIDASCALUS.

- N. **V**IVITISNE hic lautè?
- P. Quid iſthuc verbi eſt, an lavamur? Quotidie manus, ac faciem, et quidem crebro: mundities enim corporis, et ſanitati, et ingenio confert.
- N. Non id quero: ſed an edatis, et bibatis ex animi veſtri ſententia.
- P. Nos non edimus ex animi ſententia, ſed ex palati ſententia.
- N. Dico, an ut vultis?
- P. Maximè, nempe cum fame, et qui vult, edit, qui non vult, abſtinet.
- N. Surgitis à menſa famelici?
- P. Non omnino ſaturi, nec expedit, belluarum eſt enim expleri, non hominum. Regem quendam ſapientiſſimum narrant nunquam ſine appetitu accubiſſe, nunquam ſurrexiſſe ſaturum.
- N. Quid editis?
- P. Quæ habemus.
- N. Putabam voſ eſſe, quæ non habebatis. Sed quæ ſunt ieta tandem, quæ habetis?
- N. Moleſtum percontatorem; quæ dantur.
- P. Jentamus de manè ſeſquihora poſteaquam ſurreximus.
- N. Quando surgitis?
- P. Ferè cum ſole, qui eſt dux muſarum, et aurora gratiſſima muſis. Silatium noſtrum eſt fruſtrum

(*) Ex opusculo Ludovici Vivis de promptam.

panis autopyri: et paululum butyri, aut fructuum aliquid, quales anni tempus suppediat. Prandium, olus coactivum; vel pulvis in pultariis, aliquid pulmentarii carniū. Rapæ modo, modò brassicæ, amyllum similago, oryza: tum diebus pisculentis lac serosum in gabatis, è quo fit butyrum expressum, injectis aliquot turundis panis: piscis recens aliquis, si sit in foro piscario pretii tolerabilis: sin secus, salsamentum probè maceratum hinc pisa, aut cicera, aut lentes, aut fabæ, aut lupini.

N. Quantum cuique ex his?

P. Panis quantum abemus, opsoniorum quantum est satis, non ad explendum, sed ad alendum. Amplissimas epulas alibi querito, non in Schola, ubi ad virtutem formantur animi.

N. Quid bibitis?

P. Alii frigi lam, et liquidam, alii cervisiam tenuem: pauci et raro vinum, et benè dilutum. Merenda est, seu (si id mavis) antecœnium aliquid panis, et amigdalarum, seu avellanarum, ficorum aridarum, uvarum passarum: aut si sit ætas, pyrorum, aut malorum, cerasorum, aut prunorum: quum vero animi gratia res proficiscimur, tam edimus lac liquidum, vel exactum, caseum recentem, cremorem, lupinos lixivio maceratos, pampinos, et alia quæ villa suggerit. Cœnæ caput est, aceta ium concisum, sile aspersum, irroratum oleo olivarum ex gutto, aceto etiam infusa.

N. Quid? Oleo nucum, aut raparum?

Pi. Apage rem insuavem, et insalubrem: tum in lata paro, si le alicœctia vervecina, jussulenta cum prunis passis, aut radiculis, aut herbulis, quæ sint pro introitu, interdum tuacetum, saporis scitissimi.

N. Quo condimento?

P. Fame, omnium optimo, et sapidissimo; hinc certis diebus hebdomadis aliquid assi, potissimum vitu-

linæ, hœdine interdum: in vere, pro secunda mensa raphani perpusillum, et casei non putris, nec veteris, sed recentis, qui est quàm vetus alibilibior: pyra, mala persica, cydonia. Diebus quæ carne fas non est vesci, habemus pro carnibus ova assa, aut frixa, aut elixa, singula per se, aut in libum commista in sartagine, aceto, aut omphacio, non tam infuso, quam insitillato: paululum interdum piscium, et caseo succedunt nuces.

N. Quantum cuique?

P. Bina ova singulis, et binæ nuces.

N. Quid? A cœna nunquamne comessamini?

Pi. Sæpius.

N. Quid quæso? Nam id est suavissimum.

P. Convivium Syri apud Terentium, aut aliquod aliud ex illis lautissimis Athenæi, aut simillum, quorum meminerunt historice. Utrum censes nos porcos esse, an homines? Qui ventriculi, quæ valetudo sufficeret, post quaternas refectiones comessari? Heus tu, Schola hæc est, non saginarium. Dicunt etiam nihil esse perniciosius valetudini, quàm bibere, eum statim sis iturus cubitum.

N. Licetne cœnæ vestræ interesse?

P. Facile, modo venia petita à præceptore, quàm scio illum daturum non gravate: nam solet. Alioquin pravæ esset educationis, ingerere te convivio Magistro inscio: et qui te aduceret, nihil aliud quàm probum, et pudorem contraheret apud condiscipulos: mane paulisper. Magister, licetne cum bona tua venia, puerum quendam mihi notam adhibere nostræ cœnæ?

Pi. Maximè; non erit molestus.

P. Habeo gratiam. Hic quem vides gestantem mantile pro focali, est Architri linus hujus hebdomadæ. Nam hebdomadarios habemus hic Architrichinos, ut Reges.

- Ar. Lamia, quata est hora?
- La. Horam non audivi à tertia, intentus compositioni epistolæ. Florus melius id norit, qui toto hoc pomeridiano tempore librum non vidit, neque chartam.
- Fl. Amicum testimonium, et apud Magistrum iratum valdè utile. Sed quomodo potuisti tu id animadvertere, immersus (ut ais) compositione epistolari? Planè malevolentia te coegit mentiri. Gaudeo profecto, inimicum meum pro mendaci haberi. Si quid me posthac voluerit calumniari, carebit fide.
- Ar. Non potero alicundè cognoscere de hora? Antrax, transeurre ad Divi Petri, et inspicere horas.
- An. Index signat jam sextam.
- Ar. Sextam vero? Eja pueri agite, eja consurgite, abjicite libros, vel quo cervi cornua: parate mensas, insternite, apponite sedilia, mantilia, orbis, quadras, panem: dicto citius volate, ne tarditati nostræ institutor succenseat. Prome tu cervisiam, tu hauri aquam de cisterna, appone scyphos: quid isthuc rei est? Tam obnubilatos adfers? Refer in culinam, ut famula eos fricet, et extergat probe, quo sint nitidi, et fulgentes.
- P. Nunquam tu hoc perfeceris, quandiu simiam hanc habebimus ministram culinariam: nunquam audet fortiter confricare, quæ mandat, ita timet suis didigitis: nec abluit, nisi semel, et tepida.
- Ar. Quid admones de eo Præceptorem?
- P. Satius est quæri apud famulam atriensem: nam in ejus manu est, mutare famulas culinarias. Sed ecum Præceptorem. Tu ipse perluito hos calices, frica folio ficæ, vel urticæ, arena, aqua, ne quid hodie habeat Magister jure reprehendum.
- Ma. Sunt parata omnia? Est aliquid quod nos remoretur?
- Ar. Nihil omninò.
- Ma. Ne postea facturi simus intervalla magna inter

- missus.
- Ar. Missus verò? Missum potius dixeris, et eum exitum.
- Ma. Quid tu mussitas?
- Ar. Dico, ut assideas, esse tempus et propemodum currumpi cœnam.
- Ma. Pueri, abluite omnes manus, et os. Vah, quod mantile? Quid hic se extergunt, ubi mundantur? Curre, adfer aliud purius. Sedeamus more solito. Est is puer conviva noster.
- P. Est here.
- Ma. Cujas est?
- P. Flander.
- Ma. Ex qua Urbe illius Provinciæ?
- P. Brugensis.
- Ma. Recipe illum supra te. Expediat quisque cultellum suum, et purget quisque suum panem, si quid hæret vel cineris, vel carbonum in crusta: sacret mansam, cujus est munus hæc hebdomade.
- Fl. Pasee animos nostros Christe charitate tua, qui benignitate tua, alis vitas omnium animantium: sancta sint Dòmine hæc tua munera nobis sumentibus, ut tu, qui ea largiris, Sanctus es. Amen.
- Ma. Sedete, quantum licet, laxè, ne comprimatis mutuo: quandoquidem satis est loci. Et tu habes cultellum Brugensis?
- P. Prodigum, Flander sine cultello: et quidem Brugensis, ubi euduntur optimi.
- N. Mihi verò cultello non est opus, dentibus frangam mordendo, vel digitis buccellatum comminuam.
- Hy. Ferunt illud de morsibus tum gingivis, tum candoridientium esse perutile.
- Ma. Ubi fecisti Latinæ linguæ tyrociniū? Nam non videris mihi pravè institutus.
- N. Brugis sub Joannè Theodoro Nervio.
- Mar. Viro diligenti, docto, et probe. Brugæ elegantissimi.

tissimæ: nisi quod pereunt in dies vitio plebis profusissimæ, dolendum est: quàm pridem illinc venisti?

N. Nudius sextus.

Ma. Quàm nuper cœpisti studere?

N. Ab hinc annos tres.

Ma. Non potest te profectus pœnitere.

N. Merito: nam et habui Magistrum non pœnitendum.

Ma. Sed quid agit Vives noster?

N. Dicunt eum agere athleticam, non tamen athleticè.

Ma. Quid isthuc rei est?

N. Quia luctatur semper, sed parum fortiter.

Ma. Cum quo?

N. Cum suo morbo articulari.

Ma. O luctatorem dolosum, qui primum omnium invadit pedes.

Hy. Imò lictorem sævum, qui totam corpus constringit. Sed tu quid agis? Quid cessas? Videris huc spectatum venisse non cœnatum. Nemo vestrum attingat pileum inter cœnandum ne quis capillus involet in patinas: cur non tractatis hospitem comiter?

Ma. Nepotule, præbibo tibi.

N. Præceptor, excipio animo libentissimo.

Hy. Exinianas calicem tuum, quandoquidem exiguus haustus restat.

N. Hoc esset mihi novum.

Ma. Quid? Non exinanire? Sed mi Hypodidascale quid dicis, quid adfers novi nobis super cœnam?

Hy. Ego verò nihil dico: sed hisee duabus horis multa cogitavi de arte Grammatica.

Ma. Quæ tandem?

Hy. Recondita sanè, et ex penetralibus disciplinæ. Primum, cur grammatici posuerunt tria genera in arte, quum sint tantum duo in natura? Aut cur

natura non producit res neutrius generis, sicut masculini, et fœmenini? Non possum causam exculpere tanti mysterii. Deinde Philosophi dicunt esse tantum tria tempora, ars nostra ponit quinque: ergo ars nostra est extra rerum naturam.

Ma. Imò tu ipse es extra rerum naturam: nam ars in rerum natura est.

Hy. Si ego sum extra rerum naturam: quomodo possum comedere hunc panem, et has carnes, quæ sunt in rerum natura?

Ma. Tantò tu deterior, qui venis ab altera rerum natura, ut comedas, que sunt in hac nostra.

Hy. Paraphthegma aprosdionyson: aliam ego vellem solutionem mearum quæstionum. Utinam haberemus nunc Palæmonem aliquem, aut Varronem, qui has quæstiones posset profligare.

Ma. Quin potius Aristotelem, aut Platonem? Habes aliquid aliud?

Hy. Heri vidi scelus capitale admitti. Ludimagister vici recti capro olidior, qui in phrontisterio suo in pædore, et fœtore docet auditores diobolarios, ter, aut quater pronuntiavit volucres accentu in penultima: ego vero miratus sum terram illi non dehiscere.

Ma. Quid aliud decebat talem Ludimagistrum dicere? Et est aliòqui in formulis Grammaticis valdè detritus. Sed tu in re levi nimium tumultuaris, et facis tragœdiam ex comœdia, seu mimo verius.

Hy. Equidem absolvi pensum meum: nunc tuæ sunt partes, dic tu vicissim aliquid inter cœnam.

Ma. Nolo, ne tu mihi vicissim Paraphthengis. Jussulenta hæc jam conglaciant: adfer focolum mensarium, excalfacite aliquantum, priusquam panem intingatis. Raphanus hic non est esui, adeò est lentus: nec minus sunt radiculæ jussulentæ.

Hy. Lentorem profectò non à macello attulerunt, sed hic

contraxerunt in nostro pœnore, qua cella nihil est pœnui incommodius.

Nescio quid isthuc rei est, semper adferuntur huc ossa emedullata.

Ma. Parum habent ossa medullarum sub Lunam silentem.

Hy. Quid quum est plena?

Ma. Plurimum.

Hy. Tum vero ossa nostra habent minimum, seu nihil verius.

Ma. Non exorbet nobis medallas Luna, sed nostra Lammia, nimis hic indidit piperis, et gingiberis: et in jure hoc, et toto acetario, nimium menthæ, petroselini, salviæ, crucæ, nacturtii, hyssopi: nihil puerorum, et adolescentum corporibus æquè damnosum, ut cibi, qui interiora fervefaciunt.

Ar. Quibus igitur ex herbis velles confici?

Ma. Lactucis, bluglossa hortensi et portulaca, et petroselini aliquid admisceri. Heus tu Gingolfe, ne extergas labia manu, aut manica, sed simul ipsa, simul manum mantili: nam ideo tibi datur. Carnes ne atingas, nisi ab ea parte, qua tibi es sumpturus. Tu Dromo, non animadvertis te manicas tuas inficere pingui carni? Reduc eas, si sunt aperta, ad humeros: si non sunt, corruga, vel complica ad cubitum, quæ si relabuntur, affige acicula, seu quod magis te decet, spina. Tu dominaster delicatule, in mensam iucumbis? Ubi id didicisti? In hara quapiam, heus subjicite ejus cubito pulvillum. Architricline, vide ne analecta hæc pereant, reconde in promptuarium: tolle primum omnium salinum, hinc panem, tum lances, discos, mantilia, postremo mappam: mundet quisque suum cultellum, et reponat in vaginam. Heus tu Cincioli, ne scalpas dentes scapello, nam est noxium: conficito tibi dentiscalpium pennula, vel bacillo te-

nui acuminato: et scalpe modicè, ne gingivas scarifices, et sanguinem elicias. Consurgite, et abluite manus, priusquam recitetur gratiarum actio. Amove mensam, voca ministram, ut pavementum hoc scopis verrat. Agamus Cristo gratias: præeat verba, qui sacravit mensam.

Fl. Pro cibo temporario gratias agimus, Christe Domine, temporarias: fac ut pro immortalitate agamus æternas. Amen.

Ma. Ite lusum, et confabulatum, et deambulatum, quò liberit, dum licet per lucem.

LIBRI PRIMI FINIS.

UNIVERSIDAD NACIONAL AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

SISTEMA GENERAL DE BIBLIOTECAS

MATURINI CORDERII

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM

LIBER SECUNDUS.

COLLOQUIUM I.

CORNELIUS, MARTIALIS.

Quid legis? M. Literas. C. A quo? M. A patre. C. Quando accepisti? M. Heri vesperi. C. Quis attulit? M. Nescio. C. Nescis? Quis tibi reddidit eas? M. Ancilla quaedam à caupone. C. Unde sunt datæ? M. Lutetia, credo. C. Quo die? M. Nondum licuit inspicere. C. Nempe ego te interpellavi. M. Parum refert, non adeo sum occupatus. C. Age, perlege tuam epistolam, ego interea studebo. M. Ego quoque mox idem faciam.

010884

COLL. II.

MUSICUS, HERALDUS.

Quo in statu sunt res vestrae *Lugdunenses*? H. Nescimus; jampridem nihil audivimus. M. Nihilne scripsit frater tuus? H. Post menses duos nihil literarum misit, quod viderit pater. M. fortasse ægrotat. H. minimè vero, nam tabellarii sæpe nobis salutem nunciant verbis ejus. M. Libenter audio illum rectè valere; valdè enim diligo, quia fuit mihi suavissimus condiscipulus. H. Ille (ut opinor) te vicissim diligit. M. Id vero mihi non est dubium. Sed nos hora vocat; eamus in auditorium. H. Maturemus. Jam recitatur catalogus.

COLL. III.

OBSERVATOR, BRISCAPELLUS.

DESINITE, o pueri, garrire, absente magistro,
Verba, quibus summus læditur ille Pater.

De studiis potiùs tractate et rebus honestis;

Discite sermones aptaque verba loqui.

Discite et inter vos reddenda revolvere sæpe:
Doctor enim pueris semper adesse nequit.

Discite sectari vestigia certa bonorum:

Otia vos fallant blanda; cavete, precor.

En! ego præmoneo, vos nè delectet abuti

Tempore, nè tergum verbera dura premant.

Ecece iterum vobis morum prædico magister;

Si quis erit cæsus, nè mihi det vitio.

B. Desine plura loqui; nemo parere recusat:

Est monitor nobis optimus ille Pater,
Illiusque Patris natus cui nomen Jesus,
Et qui nos renovans Spiritus intus alit.

Ob. Quem mihi sperassem tam respondere paratum?

Quis puer Angelicos mittit ab ore sonos?

O quàm te memorem, nostra doctissime classis?

Nam tibi divinum carmen ab ore fluit.

Non sum tam felix, ut fundam ex tempore versus:

Sed modò quæ dixi, præmeditatus eram.

B. Si meditatus eras; qui nunc tam fundis apertè
Castalios latices? Quis furor iste novus?

Ob. Nam tua me tantis movèrunt carmina flammis,
Ut mihi nunc videar posse movere feras.

B. Sed cur immeritum tantis me laudibus effers?

Est tribuenda uni gloria summa Deo:

Atque utinam eloquium nobis spatiumque daretur

Et nostra in laudes solveret ora suas.

Sed quia tempus adest, ut voce et mente precemur

Idque jubet doctor, desino plura loqui.

COLL. IV.

OBSERVATOR, PUERI GARRIENTES.

QUID vos hic agitis, pueri? mihi videmini garrire, et
nugas agere. *Quidem puer.* Longè falleris: nam repeti-
mus nã. Ob. Qua de re? P. De *verbis anomalis*; id
quod reddendum est horã tertiã. Ob. Benè facitis. P.
Vis audire nostrum colloquium? Ob. Imo, pergite; majus

opus moveo; volo tendere laqueos picibus et graculis. P. In area multos ad solum invenies. Ob *Retibus est illic præda parata meis.*

COLL. V.

OBSERVATOR, PUERI GARRIENTES.

ATAT! ecce nunc capti estis: non fatemini? *Quidem puer.* Certè fatemur ingenuè: sed non dicebamus mala verba. Quæso te, mi *Nicolae*, ne velis notare nos. Ob. Quid garricbatis? audivi, nescio quid, de jentaculo. Illud est; loquebamur de jentaculo matutinò, quia famulus non dederat nobis in tempore. Ob. Puto id fuisse; nec certè est valdè magnum malum, nisi quod sunt otiosa verba. P. Sed Latinè loquebantur. Ob. Audivi; sed non erat fabulandi tempus. Nam (ut scitis) hoc pusillum temporis a merenda debet vobis esse pretiosum, quum sic dicatur studio; scilicet ut se diligenter quisque preparet ad reddenda magistris ea, quæ præscripserint: nonne verum dico? P. Certè verum dico; debuissemus legere simul de *Testamento* quæ mox oportebit reddere: sed ignosce, precor, suavissime *Nicolae*, posthac erimus prudentiores, et officium nostrum diligenter faciemus. Ob. Si sic feceritis, præceptor vos amabit tamquam minuta sua intestina. Nonne videtis quemadmodum diligit bonos pueros et studiosos? nec amat solum, sed etiam laudat et præmiolis afficit. P. Ista scimus et quotidie experimur. Ob. Ergo mementote et promissa facite. P. Tacebis igitur hanc culpam? Ob. Tacebo: sed ea lege, ut caveatis recidere. P. Cavebimus, Christo favente.

COLL. VI.

NOMENCLATOR, PUER.

UBI est frater tuus? P. Modò ivit domum. N. Quid eo? P. Petitum nobis opsonium. N. Quid nunc opus est opsonio? P. In merendam. N. Annon habetis in areâ vestrà? P. Non. N. Quid ita non? P. Quia mater non solet nobis dare opsonium, nisi in præsens tempus. N. Nempè quia novit vos esse gulosos. P. Quomodo gulosi sumus? N. Quia fortassè uno convietu devoratis, quod in tres datum fuerit. P. Tace. Ego dicam fratri, te vocare nos gulosos. N. Tace, Ego dicam præceptori, fratrem tuum nihil aliud quàm discurrere. P. Atqui prodire non solet, nisi cum bona venia præceptoris. N. Adqui præceptorem fallit. P. Quomodo fallit eum? N. Non enim mens est præceptoris, ut ter quotidie prodeat. P. Sine illum venire, videbis quid tibi respondeat. N. Immò videat quid præceptori respondeat.

COLL. VII.

PASTOR, LANGUINUS.

FRATER tuus venitne Lugdunò? L. Jam venit heri ante meridiem. P. Nihilne literarum tibi attulit? L. Nihil. P. Quid igitur nunciavit? L. Prospera omnia. P. De patre quid narrat potissimum? L. Ait illum Dei beneficio jam planè febri carere et paulatim convalescere. P. Gaudeo sanè. Deumque precor, ut pristinam valetudinem brevi recuperet; sed cur ille (ut solet) nihil

ad te scripsit? L. Negat frater, eum potuisse scribere. P. Quamobrem? L. Quia nondum satis erat confirmatus. P. Nihil mirum, quum tamdiu tam graviter ægrotaverit: sed ille nihil ad te misit? L. Immo, pecuniam. P. Euge; nullus est jucundior nuncius. L. Ita aiunt. P. Tu vero sic respondes, quasi fabulam audias. L. Quin pejus audio. P. Quidnam? L. Verum mendacium. P. Egone mentitus sum? L. Non dico te esse mentitum: sed falsum dixisti. P. Ego quid dicas, non intelligo. L. Dabo operam ut intelligas. P. Obsecro te. L. Si nullus est jucundior nuncius, quàm de allata nobis pecuniâ, quid ergo est Evangelium? *Christi?* quis est jucundior nuncius, quàm Gratia Dei, quam *Christus* attulit nobis per Evangelium? P. Fateor nihil esse jucundius Evangelio, iis duntaxat qui credunt ei, quique id ex animo amplectuntur. L. Equidem sic intelligo. P. At ego loquebar de humanis et terrenis rebus, tu vero statim ad cœlum ascendisti. P. Ita solent boni concionatores. P. Non putabam te esse Theologum tam acutum. L. Nihil dixi, nisi quod est tritum et in medio positum. P. Utinam illud adeo vulgare et protritum foret, ut omnes in *Christum* crederent! L. Nunquam credent omnes. P. Quid prohibet? L. Quia *multi sunt vocati, pauci vero electi, sicut Christus* ipse testatur. P. Sed ne te diutius teneam, potesne facere ut fratrem tuum paucis conveniant? L. Vix possum. P. Quid ita? L. Nam habet à patre nostro mandata plurima, in quibus curandis totus est occupatus. P. Nonne cœnabit apud vos? L. Cœnabit, opinor. P. Ibo igitur sub horam cœnæ. L. Veni, precor: et eadem opera nobiscum cœnabis. P. Non recuso. L. Interim vale: sed fac memineris adesse tempore. P. Quotâ horâ? L. Antè sextam. P. Hora est mihi commodissima.

COLL. VIII.

VIGNOLUS, ANGELINUS.

Roco te *Angeline*, compinge mihi hanc chartam. A. Quid me rogas? non est ars mea. V. Et tamen sæpè compingis aliis. A. Quot habes schedas? V. Octo: sed jam sunt complicatæ, tantum restat insuere membranæ. A. Quid dabis, si tibi compingero? V. Nihil habeo, quod possum dare: nam pecunia nulla mihi est. A. Ergo quære tibi alium opificem; non enim gratis faciam. V. Mi *Angeline*, tu es tam bonus, denegabis mihi rem tantillam? A. Scin' tu quid habet proverbium? V. Quod proverbium dicis? M. *Manus manum fricat.* V. Quid hoc sibi vult? A. Da aliquid si velis accipere. V. Si quid haberem, certè libentè darem. A. Cedo merendam tuam. V. Merendam? ah me miserum! quid ederem? mallet dare pileum, si auderem. A. Merenda tua parva res est. V. Sed vehementè esurio. A. Quid causæ est? V. Quia nihil mandî, nisi frustrum panis et tres aut quatuor juglandes. A. Eho, quid causæ fuit? V. Quia mater domi aberat. A. Quis ergo tibi dedit merendam? V. Ipsa. A. Atquî dicebas eam adfuisse. V. Verum est; aberat enim tempore prandii, nec rediit, nisi paulo ante merendam? A. Nihilne edisti domi, antequam in ludum venires? V. Nihil. A. Cur non? V. Quia timebam non adesse in tempore. A. Tintinabuli sonitus te satis admonere debet. V. Sed rarò audimus à nostris ædibus. A. Quid ita? V. Quia longè domus ad hâc scholâ distant. A. Suntne vera ista omnia, quæ mihi narras? V. Vera profecto, *Angeline*. A. Age da mihi tuam chartam; ego tibi compingam elegantem libellum: tu interim ede merendam tuam. V. Ego petam à matre sextantem; quam

dabo tibi. A. Cave petas, nihil volo: quin potius darem tibi, si egeres. V. Ago tibi gratias. A. Nonne putabas me seriò petere abs te merendam? V. Profectò sic putabam. A. Atqui dicebam joco. V. Quamobrem? A. Ut paulisper audirem te *Latine* fabulari; nam quod benè discas gaudeo. Quanti emisti chartam hanc? V. Dedi pro codice assem cum semisse. A. Non emisti malè; bona est, sed non rectè complicasti. Habes membranam? V. Ecce tibi! A. Benè res habet; ego citiùs confecerò, quàm tu merendam perederis. V. Habeo tibi maximam gratiam, mi *Angeline!* A. Honestè loqueris: sed memento, fili, ut semper vivas in timore Dei, diligentèr obedias matri, sis frequens in schola, diligens in studio; ne versaris cum pravis ac dissolutis; denique quibus poteris benè facito, quemadmodum vides me fecisse tibi; intellexistin? V. Optimè. A. Fac igitur, ut sæpè recorderis. V. Faciam, Deo volente. A. Ede nunc otiosè.

COLL. IX.

DIVINUS, ALBUS.

Quid tibi dedit mater in merendam? A. Vide. D. Caro est: sed quænam? A. Bubula. D. Utrum recens, an salsa? A. Est bubula salita. D. Utrum pinguis, an macra? A. Eho, inepte, non vides macram esse? D. An non mallet esse vitulinam, aut vervecinam? A. Utraque bona est: sed in omni genere sapit mihi hœdina, presertim assa. D. Hem! delicatule, jamdiu palatum tam doctum habes? A. Dico, ut sentio: nec

enim est mentiendum. D. Absint à nobis mendacia. Sumus enim filii Dei, Christi frates qui est ipsa Veritas, ut ipse de se loquens testatur. A. Sed ad rem. Suillâ quoque vescor libentèr, modicò sale aspersâ et benè coctâ. D. O mirificam Dei gratiam, qui dat nobis tot opsoniorum genera, et tam bona! A. Quot putas esse hæc in urbe pauperes, qui solo pane hordeaceo victitant, neque tamen ad saturitatem? D. Non dubito multos esse, in tanta præsertim annonæ caritate. A. Itaque nos in tantâ bonorum rerum copiâ, quantas Deo gratias agere debemus? quas laudes illi dicere? D. Ejus igitur beneficia magnificè ubique prædicemus: atque interim precemur, ut, pauperum suorum misereatur inopiæ. A. Utinam ipse corda nostra suò spiritu ad eam rem penitus adficiat. D. Ita precor.

COLL. X.

ERASMUS, BESSONIUS.

Quid rides? B. Nescio. E. Nescis? magnum signum stultitiæ. B. Me igitur stultum vocas? E. Minimè verò, sed dico tibi argumentum esse stultitiæ quum quis ridet et, ridendi causam nescit. B. Quid est stultitia? E. Si diligenter evolvas Catonem tuum, istud quod quæris invenies. B. Nunc non habeo meum Catonem, et volo aliam rem agere. E. Quod habes negotium? B. Habeo ediscere aliquid de rudimentis. E. Interim quæris fabulari, ineptule? B. Dic mihi (quæso) de stultitia in Catone. E. *Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.* Annon hæc didicisti? B. Immo sed non recordabar. E. Cum domi fueris; inspicere librum tuum. B. O quantas gratias ago tibi! ego

proponam alicui istam questionem, qui non poterit mihi respondere, et sic erit victus. E. Tace, puer, tace et stude, ne vapules. B. Non multo curo; ego ferè teneo prælectionem. E. Nisi taceas, dicam observatori, qui te statim notabit. B. Mane, mane: nihil dicam amplius. E. Sed memento id quod dixi tibi. B. Quid est? E. Ne rideas unquam sine causa. B. Sed ridere non est malum. E. Non dico istud. B. Quid igitur? E. Stultum est sine cause ridere. B. Nunc intelligo. E. Recordare sæpè.

COLL. XI.

CLEOPHILUS, MELCHISEDECH.

EQUID habes novi? M. Accepi literas à patre qui *Lugduni* habitat. C. Quando accepisti? M. Heri sub noctem. C. Quis attulit? M. Piscarius. C. Quidnam intellexisti ex istis literis? M. Omnia benè illuc habere, quod ad Evangelium pertinet. C. *Verene prædicas?* M. Expecta: literas ipsas ostendam tibi à prandio. C. Est profectò, quod nostris fratribus gratulemur. M. Scilicet, quodque Deo nostro gratias maximas agamus. C. Id quidem præstare debemus omni tempore; sed nunc maximè, cum audiamus ea, quæ ad gloriam ejus præcipuè pertinent. Utinam hoc semper habeamus in memoria? C. Communicabis igitur mecum tuas literas? M. Ut promisi. C. Ergo post prandium. M. Etiam dubitas? C. Interea vale. M. Vale et salve, *Cleophile*.

COLL. XII.

ISRAEL, MATTHEUS.

ESTNE domi frater tuus? M. Cur istud rogas? I. Pater meus volebat eum convenire. M. Non est in hac urbe. I. Ubi igitur? M. Peregrè profectus est. I. Quando? M. Nudius tertius. I. Quonam ivit? M. *Luletiam*. I. Quà iter facturus est? M. *Lugduno*. I. Utrum pedes an eques ivit? M. Ivit equo. I. Quando est rediturus? M. Nescio. I. Sed quem terminum constituit illi pater? M. Jussit ut hic adesset ad vicissimum hujus mensis diem. I. Ducat illum Deus, ac reducat. M. Ita precor.

COLL. XIII.

DUEUS, BALLINUS

QUANDO profecturus est domum? B. Cras, Deo juvante. D. Quis jussit? B. Pater. D. Quando autem jussit? B. Ad me scripsit superiore hebdomadè. D. Quo die literas accepisti? B. Die *Veneris*. D. Quid continebant præterea literæ? B. Omnes rectè valere, et proximis diebus initium fore vindemiæ. D. O fortunatum qui vindemiatum properas! B. Vis dicam patri meo, ut te accersat? D. Quàm gratum mihi faceres! sed vereor ut nolit. B. Immo gaudebit cum propter nostram conjunctionem, tum vero quia et *Latine* colloquendo nos exercebimus, et de studio unà

interdum conferemus. D. Oh, gaudio totus exilio! amabo te, id cura, mihi animule. B. Senties: interim Deum precemur, ut dieta et consilia nostra vertat in gloriam sui nominis. D. Benè mones, et certè ita expedit facere.

COLL. XIV.

AURELIUS, LAMBERTUS.

SISTE parumpèr gradum *Lamberte*; quò properas? L. Rectâ domum. A. Quid eo? L. Mater me vult paucis convenire. A. Neseis quamobrem? L. Nescio nisi fortè ut vestimenta hyberna mihi facienda curet. A. Istud est verisimile; jam enim instat hyems. L. Jam visa sunt gelicidia, et glacies etiam alicubi? A. His diebus vidi in foro montanos quosdam, qui dicebant magnam vim nivium decidisse superiore hebdomade, cum hic interea lentas pluvias tantum videremus. L. Ego quoque id ipsum audivi domi nostræ, ex rusticis qui triticum nobis advexerant. Sed egor abrumpere sermonem, ne mihi irascatur mater. A. Sed heus tu, mi *Lamberte*, adfer mihi domo aliquot uvas: nam amplissima fuit vobis vindemia. L. Adferam (ut spero) utrique nostrum affatim, nisi quid fortè mater irata sit mihi. A. Istud avertat Deus.

DIRECCIÓN GENERAL DE

COLL. XV.

PELIGNUS, BARTHOLOMÆUS.

QUONAM is tam celeritèr? B. Ad tonsorem. P. Ego quoque unâ tecum. B. Rogasti veniam? P. Non rogavi: sed tantispèr expecta me dum eo rogatum. B. Festina igitur. P. Mox rediero. Redii: eamus jam. B. Quo vultu te præceptor accepit? P. Hilari sanè. B. Eodem me quoque exceperat. P. Non solet irasci nobis, nisi illum intempestivè adeamus. B. Quotusquisque id non ægrè fert? P. Etiam nos, qui pueri sumus, sæpius irascimur condiscipulis, cum studia nostra, quantulacumque sunt, interpellant: sed jam desinamus: optimè tonsorem antè officinam video. B. Euge nulli sunt igitur expectantes: ita fiet, ut minus diu moremur.

COLL. XVI.

A. B.

QUò nunc solus abis? B. Semper à versibus aliquid auspicaris. A. Facile est carmen incipere, deducere non item. Sed dic quò nunc is? B. Rectâ in portum. A. Quid in porto habes negotii? B. Viso equid alimenti mihi advectum sit. A. Vis me tibi comitem? B. Nihil ad rem pertinet pluribus verbis hic fabulari; eamus unâ. A. Eamus sanè: confabulari licebit amplius ambulando in ripa lacûs, si navis nondum appulsa sit. B. Quid si jam appulsa? A. tamen deambulare satis diu poterimus, dum exonerabitur.

COLL. XVII.

NOMENCLATOR, PUER.

UBI est *Petrus*? P. Ivit foras. N. Quo? P. Abiit rus. N. Quicum? P. Cum patre. N. Quis venerat accersitum? P. Patris famulus. N. quando est in urbem rediturus? P. Hinc (ut dixit) ad octavum diem. N. A quo petibit abeundi veniam? P. Ab hipodidascaulo. N. Cur non potiùs à ludimagistro? P. Ad negotia prodierat. N. Sat habeo.

COLL. XVIII.

PUTANEUS, VILACTUS.

NESCIS vetitum esse ne submissè loquamur inter nos? V. Quidni scirem, cum præceptor tam sæpè nobis inculcet ejus rei causas? P. Cur igitur modò faciebas contra? V. Quia *Isaias* ita me cøperat alloqui. P. Quid tum? debuisti illum admonere, non imitari. V. Debui; sed tunc mihi non venit in mentem. P. Sed interim notandus es. V. Minimè vero: nisi velis esse ipso præceptore severior. P. Dic mihi causam. V. Quia præceptor vetat quempiam notari, qui spontè delictum agnoverit, modò ne tale sit factum, quod verbo Dei interdictum sit. P. Nonne à Deo præceptum est, ut parentibus obediamus? V. Illud est quartum decalogi præceptum. P. Atqui (ut habemus in Catechismo) præceptum illud patet latiùs; nam parentum nomine præceptores complectitur, et magistra-

tus, et denique omnes, quibus Deus ipse nos subjecit. V. Non equidem nego vera esse quæ narras: sed malo præceptorem consulere, quàm tecum disputare; alioquin in majus malum me induceres, quod est contentionis vitium, multo magis à præceptore vetitum. P. Equum dicis; memineris igitur præceptorem admonere, cum rationes à nobis exiget. V. Ne putes me obliturum, præsertim cum res mea agatur.

COLL. XIX.

ROSETUS, FERRERIUS.

UNDE venis? F. E foro. R. Quid illic audivisti novi. F. Nihil. R. Nihilne? F. Nihil prorsus. R. Mirum est te nihil audivisse de bello, aut de cæteris rebus Gallicis. F. De iis quæ nihil ad me pertinent non soleo percontari. R. Esto: sed tamen aliquid vel in transitu audiri solet. F. Ne mentiar, intellexi nonnihil in transitu. R. Narra mihi quæso. F. Non est narrandi spatium. R. Cur non? F. Est mihi aliò properandum. R. Quonam? Istud audiamus. F. Nihil ad te. R. Quando igitur revises nos, ut ex te istud audiamus? F. A prandio, si licebit per otium. R. Amabo te, fac liceat. F. Dabo operam: sed me detines diutius. Vale.

COLL. XX.

A. B.

UNDE venis? B. A foro. A. Quis te illuc miserat? B. Mater. A. Quid egisti in foro? B. Emi pyra. A. Nescis nobis vetitum esse emere fructus aliquos? B. Quis illud ignorat? nam dictum est palam in aula. A. Qui igitur ausus es emere pyra? B. Mater dederat mihi sextantem, ut mihi emerem in merendam. Quid mali feci, si parui matri?

COLL. XXI.

FRANCISCUS, DIONYSIUS.

UBI fuisti his diebus? D. Ruri. F. Quo in loco? D. In villa nostra. F. Quid agebas illic? D. Ministrabam patri. F. Quid vero ille? D. pastinabat vites nostras. F. Quando illinc rediisti? D. Heri tantum. F. Quid pater? D. unà mecum reversus est. F. Benè factum: sed quo nunc is? D. Rectâ, domum. F. Sed quando repetes ludum literarium? D. Cras, iuvante Deo, aut ad summum perendie. F. Ergo, interim vale. D. Et tu vale, mi *Francisce*.

COLL. XXII.

GARBINUS, FURNARIUS.

QUOD est tibi domicilium? F. Paterna domus. G. Unde nunc venis? F. Domò. G. Ubi prandisti? F.

Domi. G. Ubi cœnabis? F. Domi vestræ, ut spero. G. Qui scis? F. Pater ipse tuus hodie me invitavit. G. Ubi illum vidisti? F. Domi *Varronis*. G. Quod illic erat tibi negotium? F. Pater me miserat nunciatum aliquid. G. Scire etiam velim ubi sis cubiturus? F. Domi fratris. G. Quid habes negotii cum fratre tuo? F. Dixit sorori nostræ, se velle convenire me otiosè. G. In qua domo habitat? F. In quadam conductitia. G. Eho! nullamne habet propriam domum? F. Habet quidè, sed eam locat quibusdam inquilinis. G. Locat igitur domum propriam & conduit alienam? F. Scilicet, ut ex me audis. G. Quanti locat? F. Octodecim aureis *Italicis*, quos nunc *Pistoletos* vocant. G. Cur illam non potiùs habitat? F. Longè pluris. G. Quanti igitur? F. Quinque & viginti. G. Cara est habitatio. F. Carissima; sed quid agas? loci commoditas id facit. G. Age, (ut aliquando tandem finiamus) dic precor, scisne ubi cras futurus sis? F. Domum revertar, ut inde in scholam me conferam siquidem permiserit *Dóminus*. G. Cur addis, *Si Dóminus permiserit*? F. Quia, nisi permisu Dei, ne domo quidem exire possumus. G. Istud andivi sæpè ex præceptore. F. Cur ergo rogabas? G. Quia numquam nimis dicitur quod benè dictum fuerit, præsertim ubi de rebus divinis agitur. F. Istud quoque ex præceptore didicimus. G. Verùm, sed utile est talia sæpè repetere ad memoriam exercendam. F. Vide quò nos sensim aduxerit tua prima interrogatio. G. Tantùm volebam paucis verbis tecum jocari. F. Age, quoniam nunc satis animum exercuimus, nonvis etiam corpus exercere valetudinis causa? G. Quidni velim? F. Eamus igitur lusum pilæ palmariæ: nam eo lusu scio te delectari. G. Delector sanè, sed nunc pilam non habeo. F. Ecce tibi, sequere me. G. Ego te sequor libens, tu me benè ducito.

COLL. XXIII.

CREDITOR, DEBITOR.

QUANDO patris reditum expectas? D. Hinc ad diem octavum. C. Qui scis diem? D. Ipse pater ad me scripsit. C. Adventus ejus (ut spero) te ditabit. D. Craso ditior ero, si bene nummatus venerit. C. Tunc mihi mutuum reddes? D. Non est quod dubites, quin, si tibi opus erit amplius, non modo reddam mutuum, sed etiam referam gratiam. C. Quomodo? D. Pecuniam mutuam vicissim dabo. C. Nihil opus erit, spero. D. At nescis quid possit accidere. C. Tempus est brevissimum. D. Non eo dico, quod tibi vellem ominari malum. C. Quidquid ominentur homines, Deus clayum tenet. D. Sed qui cessamus recipere nos in auditorium? C. Opportunè admones.

COLL. XXIV.

PICUS, MICUARDUS.

QUANDO rediisti domo? M. Tantum redeo. P. Ubi est frater tuus? M. Mansit domi. P. Cur mansit? M. Ut pranderet cum matre. P. Tu vero cur etiam non mansisti? M. Jam pranderam cum patre. P. Quis vobis ministrabat? M. Ancilla. P. Quid mater? ubi erat? M. Etiam domi, sed occupata. P.

Qua in re? M. Recipiendo tritico quod nobis ad-
ductum fuerat. P. Quando redibis domum? M. Quum
accessor à patre. P. Quo die istud erit? M. For-
tassè hinc ad quatuor dies. P. Cur vos tam sæpè
domum commeatis? M. Sic volunt parentes. P. Quid
agitis domi? M. Quod jubemur à parentibus. P.
Sed interim perit vobis studiorum tempus. M. Non
omnino perit. P. Quid igitur? M. Quoties pater non
est necessario occupatus, omnibus horis exercet nos,
manè, ante & post prandium, ante cœnam, à cœna
satis diu, postremo etiam antequam cubitum eamus.
P. Quibus rebus vos exercet? M. Exigit à nobis ea
potissimum, quæ totâ hebdomadâ in schola didicimus:
themata nostra inspicit, de iis nos interrogat; sæpè
dat nobis aliquid modò *Latine*, modò vernaculè des-
cribendum; interdum etiam nobis proponit brevem sen-
tentiam vernaculo sermone, quam *Latine* vertamus:
interdum, contra, jubet aliquid *Latinum* vernaculè
reddere. Postremo, ante cibum & post, semper è
Biblis Anglicis aliquid legimus, idque totâ presente
familiâ. P. Nihilne de Catechismo interrogat? M.
Id facit omni die Dominico, nisi fortè domo absit.
P. Mira narras, si modò vera. M. Imo sunt lon-
gè plura, quàm quæ tibi narravi: sum enim oblitus
morum civilitatem, de qua etiam admonere nos so-
let in mensa. P. Cur pater vester tantum sumit
laborem in vobis docendis? M. Ut sic intelligat, num
in schola operam ludamus, et tempore abutamur. P.
Mira hominis diligentia, atque adeo prudentia! O
quàm devicti estis Patri cœlesti, qui talem patrem
in terra dedit vobis! M. Faxit ille, ut hoc cœtera
ejus beneficia nunquam obliviscamur. P. Bonum &
pium est istud optare; cura ut habeas non modo in
ore, sed in animo etiam magis. M. Quod me tam
fideliter mones, habeo tibi gratiam. P. Benè monen-
di officium debemus omnibus, sed maxinè fratribus.

M. Fratribusne igitur solis? P. Eos potissimum fratres hic dico, qui ex fide in Christum nobis conjuncti sunt. M. Rectè judicas. Sed viso num frater domo tandem reverterit. Nam ad cessandum prout est plus satis.

COLL. XXV.

MYCHONIUS, PETELLUS.

SERIONE scribis, aut tu ineptis? P. Equidè scribo serio, cur enim tempore abuterer? tu verò cur istud rogas? M. Quia vidi aliquando cum benè scriberes. P. Scribo interdum melius. M. Qui fit igitur, ut nunc tam scribas malè? P. Desunt mihi benè scribendi adjumenta. M. Quae tandem? P. Bona charta, bonum atramentum, bona penna: nam haec mea charta (ut vides) miserè perfluit, atramentum est aquosum & subalbidum, penna mollis & malè parata. M. Cur ita omnia maturè non providisti? P. Pecunia mihi deerat & nunc etiam deest. M. Incidisti in illud vulgare proverbium; *Cui deest pecunia, huic desunt omnia.* P. Sic agitur mecum. M. Sed quando te speras accepturum? P. In mercatu proximo pater ad me missurus est, aut ipsemet venturus. M. Ego te interea juvare volo. P. Siquidem id potes magnò beneficiò me affeceris. M. Accipe hos sex asses mutuò ad chartam et caetera comparanda. P. Quàm verè dictum est illud; *Amicus certus in re incerta cernitur;* Sed quid te impellit, ut mihi ultro tam benignè facias? M. Caritas illa Dei, quae (ut *Paulus* ait) effusa est in cordibus nostris. P. Mira est vis divini Spiritus, qui ejus auctor est charitatis. Sed mihi

interim cogitandum, quomodo tibi referam gratiam. M. Parva res est: omitte istam cogitationem, nè te impediat quò minùs in utramvis aurem dormias; tantùm redde mutuum, quàm tibi commodum fuerit. P. Reddam (ut spero) propedièm. M. Eamus ad precationem, nè notemur. P. Adde unum; si placet. M. Quid est? P. Nè hodie incoenati mittamur cubitum. M. Ha, ha, he!

COLL. XXVI.

VELUSATUS, STEPHANUS.

QUOTA horà surrexisti hodie? S. Paulò ante quintam. V. Quis te expergefecit? S. Nemo. V. An caeteri jam surrexerant? S. Nondum. V. Non ivisti illos excitatum? S. Non ivi. V. Quamobrem? S. Nescio, nisi quia non putabam illud ad me pertinere. V. An non te illi excitant interdum? S. Immo saepissimè. V. Debuisti igitur similiter facere. S. Deui, fateor. V. Memento igitur, posthaec facias. S. Meminero, Deo juvante. V. Sed tu, quid fecisti ex quo surrexisti è lecto? S. Primùm, flexis genibus precatus sum Patrem caelestem in nomine Filii ejus, Domini nostri *Jesu Christi.* V. Factum benè: quid postea? S. Deinde ornavi me, et curavi corpus mediocriter, ut *Christianum* deceat; postremo ad quotidiana studia me retuli. V. Si pergas sic facere, ne dubites quin Deus tua juvabit studia. S. Adhuc me semper juvit, quae est ejus benignitas; nec me (ut spero) derelinquet. V. Rectè loqueris; nec ille spem tuam frustrabit. S. Anno superiore didici in *Catone:* *Spem retine, spes una hominem nec morte relinquit.* V. Quod retinueris, be-

nè fecisti; est enim egregia sententia, et homine *christiano* digna. S. Atqui auctor ejus libri non fuit *christianus*. V. Non fuit, certa res est. S. Unde igitur sumpsit tot pulcras sententias? V. Maximè ex Philosophis *Ethnicis*: nam et ipsi (divino Spiritu illuminati) plurima dixerunt, quæ sunt verbo Dei consentanea: quod tu quoque videri aliquando poteris, si literarum studium proseguare. S. Ego proseguar (ut spero) dummodo ipse Deus det patri meo vitam longiorem. V. Precare diligenter et ex animo ut illud contingat. S. Quotidie id precor sæpè. V. Det tibi Dóminus Deus in omni opere bono perseverantiam! S. Quod mihi optas, idem tibi precor; et gratias ago, quòd me tam fraternè monueris.

COLL. XXVII.

DOMINICUS, BARASIUS.

Ubi sunt juglandæ tuæ? B. De quibus loqueris juglandibus? D. Quas hodie ex præmio accepisti. B. Ubi sint, rogas? Quasi vero tibi servare debuerim. D. Non sic intelligo; sed quæro quid feceris. B. Edî in merenda. D. Edisti miser? Cur potiùs non servabas ad ludendum? B. Edere malui, quàm perdere. D. Non poteras perdere nisi duodecim. B. Fateor. D. Quod si sors tulisset, potuisses ducentas aut fortasè plures lucrifacere. B. *Dubius est* (ut vulgo dicitur) *ludi eventus*. D. Quid tum? Ubique parati esse debemus in utramque partem, et boni consulere quicquid nobis evenerit. B. Istud ego scio, sed non sum admòdum ludendi peritus in eo genere. D. Abi; nunquam rem facies. B. Nemo rem faciet, nisi Deo volente;

nec ego ditari ex ludo velim. D. Ergo (ut video) quærendus est mihi collusor alius. B. Nihil sanè impedio. Sed mane parumpèr. D. Quid vis? B. Quid tu vocas sortem, de qua hie mihi mentionem fecisti? D. Ipsam fortunam. B. Quid autem est fortuna? D. Stultorum opinio. B. De fortuna quid opinantur stulti? D. Nunc mihi non vacat de hoc tibi respondere; sed vide annotationem præceptoris in *Catonem*. B. In quem locum? D. In illum versiculum; *Indulget fortuna malis, ut lædere possit*. B. Ut video, non ignoras quid sit fortuna. D. Satis scio fortunam nihil esse. B. Cur ergo dixisti: *Quod si sors tulisset?* D. Excidit mihi sic loqui *Ethnicorum* more; nam eorum libri (ut sæpè docet præceptor) pleni sunt ejusmodi impiâ doctrinâ. B. Nihil mirum, nempe illi veram Dei cognitionem non habuerunt. D. Sed audi, mi *Barasi*; si vis amplius disputare, quære tibi alios disputatores; nam mihi nunc serio ludendum est; volo tamem priùs te vicissim admonere. B. O quàm gratum mihi feceris! D. Nonne tu dixisti hæc verba, *Dubius est ludi eventus?* B. Fateor me dixisse, sed præmunivi. D. Quomodo istud intelligis? B. Addidi enim hæc tria verba, *Ut vulgo dicitur*. D. O astutam vulpeculam! Os occlusisti mihi. Sed hæc inter nos sine odio aut malevolentia dicta sunt. B. Novit Deus utriusque animum. D. Est enim ille solus cordium scrutator. Sed quid tu? Vis solus otio torpescere? B. Cogito, quo lusu me exerceam. D. Quasi vero sit diutiùs cogitandum. Age, sequere me; dabo tibi multas juglandes. B. Amicè nunc loqueris: sed quando reddam? D. *Ad calendâs Gracas*, si non potes citiùs. B. O festivum caput! Eamus.

COLL. XXVIII.

H. J.

JACOBE! J. Quid vis? H. Repetamus unâ prælectionem. J. Non est mihi otium. H. Quid habes negotii? J. Volo scribere. H. Quid scribere paras? J. Dictata præceptoris. H. Cur heri non scripsisti? J. Quo tempore scripsissem? H. Cùm luderetur. J. At ego nolebam amittere ludendi occasionem. H. Ah, piger! nihil aliud quam lusiones meditaris? Nonne diebus Mercurii et Sabbati ternæ sunt horæ liberæ? J. Liberæ quidem sunt, sed ad lulum destinatæ, deputatæ, attributæ, assignatæ. H. Immo partim lusibus aut alicui honestæ remissioni, partim studio literario sunt dicatæ. J. Fateor: duntaxat iis, qui volunt immori studis. H. Non poteras heri sesquihoram detrahare ludo tuo, aut saltem horam unicam! J. Tu stude quantum voles; ego verò ludam, quandiu licebit. H. Per me quidem licebit: sed interim parùm promovebis in literis. J. Nonne præceptoris satisfacio? H. Utcunque. J. Tu igitur, studiose, vis esse præceptore ipso superior. Omitte me tandem; age tuum negotium, ego meum. H. Age, age, ut libet.

COLL. XXIX.

RUFUS, CASTRENSIS.

QUANDO repetes ludum literarium? C. Nescio. R. Cur de hac re patrem non admones? C. Quid putas me

curare? R. Parum admodum, ut credo. C. Profecto verum dicis. R. Satis est signi, te non amare literas. C. Scio legere, scribere, *Latine* loqui; saltem mediocriter: quid opus est mihi tantâ scientiâ? Ego plura scio quàm multi seniores. R. O miserum adolescentem! siccine rem contemnis inestimabilem? C. Quid tu sic exclamas? Unde tibi videor miser? R. Amice, nulla tibi à me orta est injuria; quod enim tibi dixi, non est convitium: ne tu in malam partem accipias: sed misereor tui, quia id contemnis, quod felicitatem parit. C. Luerum, divitiæ, et voluptas, felicitatem pariunt. R. Immo ista multis fuerunt exitio; tametsi divitiæ sunt donum Dei; nec nocent, nisi iis qui abutuntur: verum enimvero nulla est homini pretiosior possessio, quàm virtus et rerum honestarum cognitio. C. Vis igitur concionari ut video. R. Utinam divinas conciones audivisses diligentèr? C. Hem! obtundis me. Nunquid vis? R. Ut bonam mentem det tibi Deus. C. Ea fortassè tibi magis est opus, quàm mihi. Vale.

COLL. XXX.

A. B.

MIROR ego, quid tibi velis. Tu ferè semper es otiosus, aut garris, aut ineptis. B. Quid vis faciam? A. Ut studeas diligentèr. B. Cur me istud mones? A. Pro meo in te amore, tuq; utilitate. B. Frustra mones. A. Quid ita? B. Quia non est mihi animus in literis. A. Quid ergo velles? B. Discere aliquam artem aptam ingenio meo. A. Jamne cogitasti, quænam ars tibi placeat potissimum? B. Jampridem. A. Cur ergo patrem non admones? B. Nunquam ausus sum. A. Cur non? B. Vereor nè mihi irascatur. A. Ro-

COLL. XXVIII.

H. J.

JACOBE! J. Quid vis? H. Repetamus unâ prælectionem. J. Non est mihi otium. H. Quid habes negotii? J. Volo scribere. H. Quid scribere paras? J. Dictata præceptoris. H. Cur heri non scripsisti? J. Quo tempore scripsissem? H. Cùm luderetur. J. At ego nolebam amittere ludendi occasionem. H. Ah, piger! nihil aliud quam lusiones meditaris? Nonne diebus Mercurii et Sabbati ternæ sunt horæ liberæ? J. Liberæ quidem sunt, sed ad lulum destinatæ, deputatæ, attributæ, assignatæ. H. Immo partim lusibus aut alicui honestæ remissioni, partim studio literario sunt dicatæ. J. Fateor: duntaxat iis, qui volunt immori studis. H. Non poteras heri sesquihoram detrahare ludo tuo, aut saltem horam unicam! J. Tu stude quantum voles; ego verò ludam, quandiu licebit. H. Per me quidem licebit: sed interim parùm promovebis in literis. J. Nonne præceptoris satisfacio? H. Utcunque. J. Tu igitur, studiose, vis esse præceptore ipso superior. Omitte me tandem; age tuum negotium, ego meum. H. Age, age, ut libet.

COLL. XXIX.

RUFUS, CASTRENSIS.

QUANDO repetes ludum literarium? C. Nescio. R. Cur de hac re patrem non admones? C. Quid putas me

curare? R. Parum admodum, ut credo. C. Profectò verum dicis. R. Satis est signi, te non amare literas. C. Scio legere, scribere, *Latine* loqui; saltem mediocritèr: quid opus est mihi tantâ scientiâ? Ego plura scio quàm multi seniores. R. O miserum adolescentem! siccine rem contemnis inæstimabilem? C. Quid tu sic exclamas? Unde tibi videor miser? R. Amice, nulla tibi à me orta est injuria; quod enim tibi dixi, non est convitium: ne tu in malam partem accipias: sed misereor tui, quia id contemnis, quod felicitatem parit. C. Luerum, divitiæ, et voluptas, felicitatem pariunt. R. Immo ista multis fuerunt exitio; tametsi divitiæ sunt donum Dei; nec nocent, nisi iis qui abutuntur: verum enimvero nulla est homini pretiosior possessio, quàm virtus et rerum honestarum cognitio. C. Vis igitur concionari ut video. R. Utinam divinas conciones audivisses diligentèr? C. Hem! obtundis me. Nunquid vis? R. Ut bonam mentem det tibi Deus. C. Ea fortassè tibi magis est opus, quàm mihi. Vale.

COLL. XXX.

A. B.

MIROR ego, quid tibi velis. Tu ferè semper es otiosus, aut garris, aut ineptis. B. Quid vis faciam? A. Ut studeas diligentèr. B. Cur me istud mones? A. Pro meo in te amore, tuq; utilitate. B. Frustra mones. A. Quid ita? B. Quia non est mihi animus in literis. A. Quid ergo velles? B. Discere aliquam artem aptam ingenio meo. A. Jamne cogitasti, quænam ars tibi placeat potissimùm? B. Jampridem. A. Cur ergo patrem non admones? B. Nunquam ausus sum. A. Cur non? B. Vereor nè mihi irascatur. A. Ro-

ga præceptorem, ut illi dicat. B. Immò te oro dico tu ipse præceptori meis verbis; nam verecundia me impedit. Faciesne quod rogo? A. Faciam certè, idque libentissimè: valdè enim tædet me videre te adeò remissum. B. O quam mihi gratum feceris! A. Sed præceptor te appellabit. B. Quid tum? Oblata occasio me audacem reddet ad mentem meam liberè aperiendam. A. Rectè iudicas. B. Tu igitur fac promissi memireris; deinde renuncia mihi, quid ille responderit. A. Alioqui essem tibi nuncius inutilis.

COLL. XXXI.

MICHAEL, FRIGIUS.

SALVE, *Frici*. F. Tu quoque salvus sis, *Michael*. Quota hora est? M. Mox audies sonum semihoræ post quintam. F. Benè habet, maturè satis aderimus. M. Gaudeo, me tibi occurrisse ut euntes, *Latine* tantispèr colloquamur. F. Ea sanè est utilis et jucunda exercitatio. M. Quoties incido in aliquem ex istis dissolutis nebulonibus, malle rhedarium offendisse: non enim per eos mihi licet aliquid in viâ meditari, adeo mihi sunt eorum mores odiosi. F. Nihil mirum: nam ferè sunt ejusmodi, ut neque loqui velint quidpiam boni, neque audire sustineant. M. Quid cum illis agas, quibus nihil est curæ, nisi ut suas libidines expleant? F. Nihil aliud crepant, nisi suas cupedias et meras computationes in secretis cauponulis. M. Etiam nos irrident plenis buccis, quod *Latine* per vicos loquamur. Illud vero est omnium pessimum, quod nusquam se patiuntur admoneri. F. Quia scilicet (ut ait Propheta) *Non est timor Dei ante*

oculos eorum. M. Si quid acceperis amicè commone-re, statim audies, *Tace, concionator, obtundis me*. Quod si dixeris, *Deferam te ad præceptorem aut observato-rem*: *Oh egone curo?* inquit: *tu non audes; nam si me accusares, non feres impune*. F. Immò verò te continuo verberabunt, si locus erit semotus ab arbitris. M. Profecto, cum quidem eorum me nuper offendisset in quodam recessu, impegit mihi in utramque malam duos ingentes colaphos, et aufugit continuo. F. Quid tu, quæso, interea? M. Quid istud quæris? Tam istud subitum fuit, ut vix hominem aspicere potuerim. F. Sed qui tam cito et sensim ad scholam pervenimus? M. Sic ferè confabulantibus usu venire solet. F. Age, ingrediamur sine murmure et strepitu, ne studentes offendamus.

COLL. XXXII.

ANTONIUS, DANIEL.

EUGE, audivi sororem tuam nupsisse? D. Verum audisti. A. Quis est maritus ejus? D. Quidam civis *Angelopolitanus* honestis parentibus progenitus. A. Estne divus? D. Sic habetur: sed tamen pater meus hæc longe plus facit; primùm, quod ille sit benè moratus adolescens; deinde, quod non solum doctissimus, sed etiam bonarum literarum amantissimus; denique, quod verus Dei cultor, et *christiana* religionis summus observator. A. Mihi narras egregios adolescentis titulos. O felicem sororem tuam, quæ Dei beneficio talem virum nacta est! D. Felicem sanè non abs re dixeris, siquidem bonum illud perpetuo sibi agnoseat, ut semper meminerit ex Dei bonitate profes-

tum esse, ob idque immortales agat eidem gratias. A. Credo id facturam. D. Ita spero quidem, sic enim à parentibus semper instituta est in doctrina *Christiana*. Sed me jam aliò revocant domestica negotia; ergo vale, mi *Antoni*. A. Tu quoque benè vale, suavissime *Daniel*. D. Nunquid vis? A. Ut verbis meis dicas salutem plurimam tuis omnibus, præcipue patri matrique, et ipsi novæ nuptæ; meque illi gratulari faustum illud cunjugium. D. Ego vero id faciam, et quidem libentissime.

 COLL. XXXIII.

HENRICUS, GERARDUS.

HODIE te non vidi in concione: quid id sibi vult? G. Quid sibi velit, nescio; ego tamen interfui. H. Narra mihi quæ mandasti memoriæ. G. Non est tuum à me rationem exigere. H. Ego quidem non exigo; verum id rogo, ut memoriæ causâ conferamus unâ. G. Malim nunc solus recordari. Audies me (si voles) cum præceptor ante prandium nos interrogabit. H. Quid mali esset, si nunc inter nos ea de re conferamus! G. Nihil mali esset, fateor; sed nunc mihi non libet. H. Tua igitur te libido regit. G. Omitte me: cur molestus es? G. Omitto sanè; esd audi unum verbum: non decet puerum esse tam morosum. G. Nec puerum decet esse tam molestum.

COLL. XXXIV.

RUBLIUS, LEPUSCULUS.

QUID fecisti de regula mea? L. Reliqui in pergula superiori. R. Cur eam reliquisti? L. Oblitus sum. R. Non rectè factum; sed tu sic ferè soles, si quid tibi fuerit commodatum. L. Piget me negligentia meâ. R. Non satis est dolere, nisi mores mutare velis. L. Deum precabor, ut mihi mutare velit. R. Si sapis alioqui, nemo tibi posthac commodare volet. L. Habeo gratiam quod me tam amicè monueris. R. I nunc petitum meam regulam; est enim ea mihi opus ad ducendas in charta lineas. L. Nunc eo. R. Refer ad me in cubiculum. L. Mox habebis.

 COLL. XXXV.

EMERICUS, BALDUS.

CUR solus rides? B. Quid tuâ? E. Quia fortassè rides me. B. Unde tibi orta est ista suspicio? E. Quia malus es. B. Omnes quidem mali sumus; at ego te pejor non sum. Nemo igitur ridet, nisi aliquem irrideat? E. Non sic intelligo; sed *Qui solus ridet* (ut sæpe audivi) *aut stultus est, aut aliquid mali cogitat*. B. Ista sententia cujus sit, nescio; sed cujuscunque sit, non est perpetuò vera; tamen admonitionem tuam in bonam partem accipio, teque moneo vicissim, ut caveas suspiciosus esse: *nam timidus et suspectus aptissima mors est;*

ut est in morali nostro carmine. E. Memini: boni tamen consulo admonitionem tuam.

COLL. XXXVI.

PORTANUS, MARCUS.

UNDE redis? M. Foris. P. Cur exieras? M. Redditum urinam. P. Qualis est cœli facies? M. Nebulosa. P. An regelat? M. Sic resolvitur gelu, ut nives omnino liquescant. P. Etiâne pluit? M. Sensi aliquid supernè distillare. P. Fortasse in transitu, è stillicidio tecti. M. Imò è nubibus, scio: quod si non credis, vide tu ipse. P. Quasi ego tibi non credam in re tantilla. M. Cur igitur dubitare videbaris? P. Ut pluribus verbis tecum fabularer. M. Quorsum id pertinet? P. Ad *Latinum* sermonem exercendum. M. Sed interim sæpè otiosa verba dicimus, à quibus omnino abstinendum *Christus* præcipit. P. Totâ erras via in præcepti intellectu. M. Cur istud dicis. P. Quia non est otiosus sermo, qui ad aliquam institutionem refertur; præsertim ubi agitur de bonis et honestis rebus, qualia sunt Dei opera in rebus naturalibus. M. Videris mihi rectè sentire; proinde facilè tibi assentior. P. Sed hæc hæc nus; instat nobis aliud negotium. M. Age, desinamus.

COLL. XXXVII

ROLANDUS, LANGVINUS.

QUID ais de scalpello, quod emeram tibi nudijusterius? Estne satis bonum? L. Imò verò est optimum: sed

me miserum! parùm adfuit quin perdiderim. R. Eho, quid ais? Quomodo id accidit? L. Cum redirem foris exciderat mihi in vico. R. Unde exciderat? L. E thecâ meâ quam imprudentè apertam reliqueram. R. Quomodo recuperâsti? L. Affixeram statim chartulam valvis januæ: post prandium quidem puer sextæ clasis mihi retulit. R. Utinam omnes tam fideles essent, qui res amissas reperiunt! L. Profectò pauci sunt qui restituent: si modò sit res alicujus pretii. R. Et tamen id verbo Dei nominatim præcipitur. L. Quidni? Est enim furti species, si quis rem alienam inventam retineat modo sciat cui reddenda sit. R. At plerique putant se jure possidere quicquid amissum invenerint. L. Errant illi quidem gravissimè. R. Verùm (ut reddeamus ad inceptum sermonem) quid dedisti puero, qui scalpellum tuum invenerat? L. Dedi sextantem, et nuces aliquot juglandes; laudavi præterea, et paucis admonui idem semper esse faciendum. R. Rectè fecisti; sic enim libentiùs reddet alias, si quid reperit. Sed quid si perdidisses? L. Æquo animo tulissem, et mihi emissem aliud. R. Itane æquo tulisses animo? L. Certè non sine aliqua molestia. R. Non igitur æquo animo; sed nolo te artiùs urgere. L. Non sumus Theologi. R. Quid ergo? L. Grammaticuli. R. Et quidem imperiti. L. Tanto diligentius Deum precari debemus, ut per *Evangeli*um suum nos liberet ab ignorantia tenebris, in quibus et versati sumus et adhuc versamur. R. Id vero faciemus, si sanctis admonitionibus pareamus, quas audimus quotidie à præceptore, et sæpè à concionatoribus divini verbi administris. L. Vide, quantum profuerit nobis scalpelli mei amissio. R. Ob eam rem tibi dupliciter gratulor: primùm, quod tibi rectè emerim; deinde, quod amissum recuperaberis. L. Habeo tibi gratiam, mi *Rolande*. R. Quin Patri nostro cœlesti sit laus et gratiarum actio. L. Amen!

COLL. XXXVIII.

MERCURIUS, CALVINUS.

MIHI non videris nimis occupatus. C. Mediocritèr. M. Quid si mihi exacuas duas aut tres pennas? C. Satis sit tibi, si unam acuero in præsentia. Suntne novæ? M. Novæ quidem: sed para te, usque dum acuantur; jam enim levigavi, caudam rescidi, detravi plumulas. C. Ostende: profectò sunt optimæ, et ad scribendum aptissimæ. M. Unde istud nôsti? C. Quia sunt caule amplo, firmo, et nitido; nam molles, et quæ caulem breviorè habent, parùm sunt ad scribendū usum habiles. M. Gaudeo me utilitèr emisse. C. Non abs re, sed quanti? M. Pro his tribus dedi quadrantès duos. C. Singulas igitur binis emisti denariolis? M. Res apparet. C. Est vile pretium, pro rei bonitate. De quo emisti? M. De quodam circumforaneo. C. Apud hujus oppidi mercatores, singulæ (et quidem minùs bonæ) venduntur sextantibus. M. Et tamen audent interdum dicere, pluris sibi constare *Lugduni*. C. Ea ferè est mercatorum consuetudo: *Nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur*, ut ait *Cicero*. M. Sed age; nè te diutius remorer, agamus quod instat. C. Cito expediero. Aspice me diligentèr, ut discas aliquando. M. Aspicio intentis oculis; sed mihi opus esset spatio paulo longiore. C. Istud ergo fiet in cubiculo; euando me velis invisere? M. Quo tempore? C. Post scholæ missionem; hoc est, horâ nonâ matutinâ, vel quartâ pomeridianâ. Nunc habes pennas duas, rectè (ni fallor) in usum tuum accommodatas: hanc tertiam in aliud tempus tibi integram servabis. M. Accipe tibi, si placet. C. Quin tibi serva: domò adferuntur mihi satis multæ. M. Ago tibi quantas possum gratias. Vale. C. Inco-

lumem te conservet Deus! Sed heus, ne parcas unquam labori meo. M. Tu quoque et me et rebus meis vicissim utere, si quid opus fuerit. Iterùm vale.

COLL. XXXIX.

PUTEANUS, BUERLA.

UNDE veniebas modò? B. E culina P. Quid illuc iveras? B. Ut me calefacerem. P. Tu (credo) libentius est in culina, quàm in schola: nonne? B. Nihil mirum; in schola non est ignis; sicut in culina. P. Abi, sapis. B. Utinam tam saperem in divinis rebus quàm in cura corporis! P. Fac sapias. B. Quomodo? P. Studio, curâ, labore et diligentia. B. Non parco labori. P. Rectè facis: sed est tempus expectandum, cujus progressu sint omnia; interea precandus est Deus assidue. B. Benè mones; utinam ille studia nostra promoveat in gloriam suî nominis! P. Id faciet, si pergamus eum colere diligentèr.

COLL. XL.

MARTIALIS, BLANCUS.

QUANTUM habes pecuniæ? B. Assem cum semisse. Tu verò? M. Non tantum. B. Quantum igitur? M. Unicum assem. B. Vis mihi dare mutuo? M. Est mihi opus. B. In quem usum? M. Ad emendam chartam. B. Hodie reddam tibi. M. Addendum fuit, *Deo ju-*

vante. B. Sic docet præceptor ex verbo Dei; non possum assuescere. M. Fac assuescas. B. Quomodo id fiet? M. Si sæpè cogitas, nos à Deo sic pendere, ut nihil possumus sine ejus auxilio. B. Bonum mihi das consilium. M. Quale mihi dari velim. B. Sed (ut ad propositum redeamus) dabis mihi mutuo istum assem? M. Miror te mutuo petere, qui plus habeas quam ego. B. Est quidam Scholasticus hâc transiens, qui librum venalem ostentat. M. Quid tum? B. Cupiebam emere, quia villius indicat quam noster bibliopola. M. Accipe: sed, quæso undè tam citò reddes? B. A cœna ibo domum, ut à patre petam. M. Quid si dare nolet? B. Nihil cunctabitur, cum librum ostendero.

COLL. XLI.

MONTANUS, EUSEBIUS.

Quot annos habes? E. Tredecim, ut à matre accipi. Tu vero? M. Equidem non tot habeo. E. Quot igitur? M. Deest unus. E. Sunt ergo duodecim. M. In promptu est ratio. E. Sed frater tuus quotum agit annum? M. Quintum. E. Quid ais? Jam Latine loquitur. M. Quid miraris? Semper habemus pædagogum et doctum et diligentem: is semper nos Latine loqui docet; nihil Hispanum effert, nisi aliquid declarandi causâ: quin etiam patrem non audemus nisi Latine alloqui. E. Nunquam igitur Hispanè loquimini? M. Solum cum matre, idque certâ quadam horâ, cum illa nos ad se vocari juvet. E. Quid agitis cum familia? M. Cum familia rarus est nobis sermo, et quidem tantum in transitu; et tamen famuli ipsi nos

Latine alloquuntur. E. Quid ancillæ? M. Si quando usus postulet ut eas alloquamur, utimur sermone vernaculo; ut solemus cum ipsa matre. E. O vos felices, qui tam diligentèr docemini! M. Est Deo gratia, cujus dono patrem habemus, qui curet nos tam accuratè erudiendos. E. Certè ejus rei laus et honor unicè cœlesti Patri debetur. M. Sed quid agimus? Jam audio recitari catalogos. E. Ergo festinemus.

COLL. XLII.

SYLVIUS, LUDOVICUS.

Quid tristis es, Ludovice? L. Ægroto. S. Quid morbi est? L. Nescio. S. Sed tamen estne gravis morbus? L. Non admodum, gratia Deo. S. Quidnam tibi dolet? L. Caput. S. Quid totumne caput? L. Non certè. S. Quæ pars igitur? L. Nescio nomen. S. Estne vertex? L. Non est. S. Quid ergo? Utrum sinciput, an occiput? L. Hæc pars anterior. S. Est ergo sinciput. L. Quid igitur faciam? S. Quiesce; benè mox sanus eris: sic enim à matre accèpi; *Nullum esse præsentius remedium capitis doloribus, quam quietem.* L. Atqui sunt varii morbi capitis. S. Et varia fortassè remedia: sed quid est facilius, quam id tentare, quod dixi tibi? L. Experiri quidem nihil (ut spero) nocet: sed ubi quiescam? S. Domi vestræ, in lecto. L. Mater non sinet. S. Immò si dixeris te ægrotare? L. Atqui me putabit simulare. S. Fieri potest: sed quid dubitas periculum facere? L. Bonum consilium. S. Utere si vis. L. Faciam profecto. S. Enimverò, si sapis. L. Sed unum restat. S. Quid est? L. Impetranda à præceptore venia. S. Adi, et pete. L. Quid

si nolit dare? S. Immo facillimè. L. Qui scis istud? S. Quia satis est credulus nobis, nisi qui aliquoties illum fefellerunt. L. Nunquam sciens illum fefelli. S. Ito igitur fidentèr. L. Nunc eam? S. Sed, heus! prius meditari quid sis dicturus, ne fortè loquendo hæreas. L. Benè moues; non accedam imparatus.

ALERE FLAMMAM
VERIT. COLL. XLIII.

PAULUS, TIMOTHEUS, SOLOMON JUDEX.

OPTATUS mihi ades, *Timothee*; quærebam, qui mecum certare vellet, sed omnes ad lusum certamen currunt; tu vero quid ais? T. Quid ego malim, quam tecum de nostris studiis pacificè contendere? P. Sed quod petis certandi argumetum? An de repetendis *Ciceronis Epistolis*? T. Malo de *Catone*. P. Quomobrem? T. Quia restant mihi ediscendæ aliquot prælectiones de *Cicerone*; scis enim, me ægrotasse fere duas hebdomadas. P. Memini. Vis igitur dicamus secundum librum *Moralium Distichorum*? T. Est longus nimis in hanc horam. P. Quid ita? T. Quia nobis aliquamdiu ludendum est, ut corpus exerceamus ad valetudinem conservandam. P. Dicamus ergo librum tertium, qui est brevissimus. T. Sed judicem volo. P. Præsto est *Solomon*, qui me ob eam rem sequitur. T. Vis igitur *Solomon*, audire nos? S. Quid dicturi estis? P. Tertium librum *Distichorum Moralium*. S. Nonne alternis dicetis? T. Scilicet suum uterque *Distichon*. S. At pueri (ne erretis) nolo vos audire, tanquam iudex. P. Cur non? S. Ne fortè mea sententiâ alteruter amicorum offendatur. T. In quo igitur nobis eris adjutor? S. Notabo in chartula diligenter

utriusque lapsus; deinde referetis ad præceptorem. T. Quid tum fiet? S. Ille, utri videbitur, et victoriam et præmium adjudicabit. P. Eris igitur nobis tantum testis? S. Sic intelligo. P. Optima sanè videtur mihi ratio. P. Mihi quoque valdè probatur. S. Sed unum restat. T. Quid est? S. Vultisne, præter lapsus manifestos, hæsitaciones etiam notari? T. Sic volunt præceptoris leges super hac re. S. Date mihi librum in manum, ut certius observare possim. P. Tene meum. T. Incipiamne? T. Æquum est, quia tu à me provocatus es. T. Audi, quæso, *Solomon*, sed diligenter. S. Tu vero cave dicas negligentèr.

T. Hoc quicumque cupis carmen cognoscere, Lector, Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima vitæ.

P. Instrue præceptis animum, nec discere cesses: Nam sine doctrina vitæ est quasi mortis imago.

T. Commoda multa feres: sin autem spreveris illud, Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

P. Cum recte vivas, ne cures verba malorum: Arbitrii nostri, &c.

(Sic pergunt ad finem usque libri tertii.)

COLL. XLIV.

DIONYSIUS, GULIELMUS.

GRATULOR tibi reditum, *Gulielme*: quando redisti rure? G. Heri post meridiem. D. Quid mater? G. Quemadmodum illa me secum duxerat, ita reduxit. D. Nonne venit in equo? G. Et quidem tolutario. D. Tu vero? G. Quid rogas? Eram illi à pedibus. D. Non tibi fuit molestus labor itineris? G. Nulla mihi fuit via difficilis, adeo erat jucunda in urbem

reditio. Quid quæris? Noluïsem eques venire. D. Quantum distat hinc villa vestra? G. Quatuor miliaribus, iisque non admodum longis. D. Sed jam satis de redivtu: nunc aliud agamus. Fuistine memor promissi tui? Num rediisti vacuus? G. Attuli uvarum quantum potui. D. Quantum igitur? G. Quasillum. D. Huius quasillum? tibi igitur uni. G. Immo nobis duobus. D. Quid duobus tantillum? G. Non poteram ferre amplius pro viribus corpuseculi mei: quod si robustus essem, assini onus asportassem; mater enim facile permittebat. D. Quam vellem adfuisse! G. Ego et mater te plurimum desideravimus. Sed esto animo bono, ea reliquit famulum ruri qui amplissimâ corbe onustus veniet; tum illa tibi dabit affatim. D. Aha, nunc optata loqueris, mi *Gulielme*. G. Eamus domum ad nos; videbis quasillum nostrum adhuc (ut spero) integrum. D. Oh lepidum caput! nam et cupiebam ire salutatum matrem tuam mihi charissimam. G. Profecto illi gratissimum feceris. D. Eamus igitur.

COLL. XLV.

ANTONIUS, BERNARDUS.

Quid hic solus cogitas? B. Meam deploro miseriam. A. Quenam te afficit miseria? B. Heu, me miserum! Ecce mutabimus classem; nec est mihi pecunia, unde libros emam. A. An non tibi dat pater? B. Dat quidem interdum, sed parè nimis. A. Est igitur avarus? B. Non sequitur. A. Quid igitur impedit, quò minus tibi pecuniam suppeditet? B. Paupertas: præterea cum peto, miratur tot nobis opus esse libris. A. Nihil mirum, præsertim cum sit pau-

per; sed interim esto animo bono, ne te afflictes, quæso. Dabo operam, ut te juvet pater meus: libentè enim largitur pauperibus; præsertim iis, quod novit bonarum literarum studiosos esse. B. O me felicem, si tua opera me Deus adjuverit! A. Juvabit, spero: sed tu interim precare illum diligentèr, ut mei patris animum benè erga te affectum reddat. B. Benè mones: nam (ut sæpe audivi è sacris concionibus) *Solus est Deus, qui hominum corda gubernat ac dirigit*. A. Ita se res habet. B. Vale, mi *Antoni*, qui mihi animum reddidisti. A. Tu quoque, *Bernarde*, vale. Sed dic mihi, quæso, quantum nummorum tibi opus est? B. Si duos haberem decusses, abundè mihi esset in præsentia. A. Tace; eras (ut spero) divinum auxilium senties.

COLL. XLVI.

PHILIPPUS, VULTHERIUS.

Quò nunc is? V. In hypocaustum. P. Quid eò? V. Hocceine rogandum est? Non frigus sentis. P. Quotusquisq; nunc non sentiar, cum sit adeò acerbum? Sed ego malim me in eulina calefacere. V. Atqui præceptor vetuit. P. Non ignoro: sed rogabo veniam. V. Cur non vis in hypocausto calefieri? P. Vapores clibani tentant mihi caput, quod alioquin infirmum satis habeo; unde fit ut facile ex capite laborem. V. Ego quoque; sic aliquando fui; sed paulatim assuefeci me ad ferenda hypocausti incommoda. P. Et ego (ut spero) me assuefaciam: verum præstat id fieri horis pomeridianis, ubi tantus æstus deferbuerit. V.

Sed nunc tempus non est hic philosophandi diutius: jam mihi dentes frigore crepitant.

COLL. XLVII.

STRATAMUS, THEOBALDUS.

QUAE sunt arbores in horto vestro? T. Hortum habemus suburbanum, quo in sunt olera, quibus veseimur quotidie: praeterea sunt in fundo nostro bini horti variis arboribus consiti. S. In horto quae sunt olera? T. De hoc mater melius respondere posset: nam illic saepe versatur, aut sarriendi causa, aut serendi, aut aliquid colligendi. S. Sed tamen dic mihi aliquot olerum nomina. T. Parum prodesset nomina tibi recensere, nisi res ipsas videres: quin eamus in rem praesentem. S. Potes ire quando libet? T. Possum quidem, matre permittente. S. Fac ambo permittat; sed ea lege, ut me tibi comitem assumas. T. Id facillime fiet: tantum hic me expectes; mox rediero. S. Quid si ea domi non sit? T. Tamen hoc tibi renunciabo. S. Bene vertat Deus!

COLL. XLVIII.

PREPOSITUS, CAULONIUS.

HODIE pecuniam a patre accepi, si tibi forte est opus. C. Nihil nunc opus est mihi; sed tamen gratiam habeo maximam, quod pro tua liberalitate ultra

mihî offers beneficium; quotus enim quisque id faciet? P. Credo esse paucissimos: tu me tamen non semel beneficiis provocasti. C. Adeo parva illa fuerunt, ut non sint commemoratione digna. P. Non est parvum beneficium, quod ab optima voluntate profectum est. C. Utinam Dei erga nos beneficia tam expendere-remus, quam solemus hominum! P. Faxit ille, ut in ea cogitatione nos exerceamus et saepius et diligentius! C. Illud profecto necesse est, si velimus ejus benignitatem saepius experiri.

COLL. XLIX.

FATENUS, BARBARIUS.

QUID agis? B. Scribo. F. Quid scribis? B. Describo dictata praepetoris. F. Quenam? B. Hesterna. F. Quid, non aderas? B. Immo aderam: sed non poteram magistrum dictantem assequi. F. Quae res te impediabat? B. Quod satis commode non sederem. F. Veneras ergo seriùs? B. Istud est. F. Cedo commentarium tuum; egomet tibi scribam. B. Quid faciam lueri? F. Ego citius, quam tu, descripsero; post ludemus unà, ut concessit praepetor. Da (inquam) libellum tuum. B. Libenter id quidem facerem; sed non audeo. F. Quid times? B. Edictum praepetoris. F. Quod mihi edictum narras? B. Nescis eum vetuisse, ne quis sine permissu ejus alteri scribat? F. Id ego probe memini, sed undè hoc sciet? B. Rogas? Cum emendandi causâ scripturae rationem exigit, tum captus ero; novit enim manum meam: praeterea neque fallendum est, neque mentiendum. F. Verbo Dei utramque vetatur. B. Quid ergo responderem praepetori?

ceptori, cum ille negarit me ita scripsisse? F. Non eo res evadat, spero. B. Nolo tuâ spe tantum subire periculum. F. Vah, nimium timidus es: nunquam rem facies. B. At tu forsitan audacior. F. Tu igitur scribe quantum voles; ego ad ludendum me conferam. B. Abi, quæso; jam unam paginam descripsissem, nisi me interpellâsses. F. Ad interim aliquid proficimus, dum Latine fabulamur.

COLL. L.

QUIRINUS, ROMULUS.

VENITNE pater ad mercatum hodiernum? R. Hodie manè convenit me, cum adhuc è lecto surgerem. Q. Nihil ab eo petiisti? R. Immo pecuniam. Q. Et numeravit? R. In præsentia. Q. Quantum, obsecro? R. Vingtî asses. Q. Papæ! asses viginti? Quid sit, ut audeat tibi tantum pecuniæ committere? R. Quia novit me dispensatorem frugî: siquidem semper illi reddo rationem, usque ad teruncium. Q. Sed ægrè fortassè impetrasti. R. Immo facillimè, atque adeo cum gratia. Q. Oh mitem parentem! R. Certè mitissimum. Q. Sed (ut ad rem) quid facies ista pecuniâ? R. Emam libros, et alia mihi necessaria. Q. Potesne mihi aliquid mutuò dare? R. Possum, si modò eges. Q. Nisi egerem, non peterem. R. Quantum vis à me accipere? Q. Quinque asses. R. Accipe. Q. O vere amicum animum! R. Amicus verus non est, nisi qui amicam juvat in tempore, si tamen habet unde juret. Q. Amicus certus (ut est in Proverbio) in re incerta cernitur. R. Quando reddes mutuûm? Q. Ubi primûm pater in hanc urbem venerit. R. Quando ven-

tarum speras? Q. In mereatu proximo, nempe ad octavum diem *Octobris*.

COLL. LI.

PEDAGOGUS, PUER.

HODIE manè quotâ horâ expergefactus es? Pu. Ante lucem; quotâ horâ nescio. P. Quis te expergefecit? Pu. Venit excitator hebdomadarius cum laternâ suâ, pulsavit acriter ostium cubiculi; quidam aperuit: excitator accendit nostram lucernam; clarâ voce inelamavit; experrecti sunt omnes. P. Narra mihi ordine, quid egeris ex illo tempore, usque ad finitum jentaculum. Vos pueri auribus atque animis diligentèr attendite, ut discatis hunc vestrum condiscipulum imitari. Pu. Experrectus sum, surrexi è lecto, indui tunicam cum thorace, sedi in scabello, accepi femoralia et tibialia, utraque indui, calces calceavi, femoralia ligulis astrinxi thoraci, tibialia periscelide ligavi super crura, cingulo me præcinxi, caput diligentèr pexui, aptavi capiti pileolum, togam indui; deinde egressus cubiculo descendendi infra, urinam in arêâ reddidi ad parietem, accepi aquam frigidam è situla, manus et faciem lavi, os et dentes collui, detersi mantili manus et faciem: interea signum ad precationem datur minore tintinnabulo, in aulam priyatam convenitur, precamur unâ, accipimus ordine jentaculum à famulo culinario; jentamus in triclineo sedentes quieti, sinè murmure et sine strepitu; quos audivi ineptè garrientes, aut verba loquentes otiosa, amicè admonui; qui non paruerunt admonitioni, detuli ad observatorem, ut eos notaret. P. Nemone vobis præerat dum jentaretis? Pu. Immo hypodidascalus. P. Quid agebat interea? Pu. Ille per mediam

aulam ambulabat, tenens librum in manibus, et identidem monens observatorem, ut notaret garrientes ineptè. P. Nullumne igitur verbum tunc licet emittere? Pu. Immo licet; verum ii demum notari solent, qui diu et multis verbis ineptè et sine ullo fructu confabulantur. Cæterum licet omnibus jucundos inter se tractare sermones de bonis et honestis rebus, dum tamen id modeste fiat citra clamorem et contentionem. P. Hactenus satisfacisti mihi; cætera narabis à prandio, nisi aliquid negotium intervenerit. Eamus nunc in aulam ad prandium, ne magistro in mora simus. Pu. audivi modo signum dari. P. Opportunè datum.

COLL. LII.

MAGISTER, DISCIPULUS.

Ubi finivisti narrationem ante prandium? D. Cum vellem finem imponere de jentaculo, tu me interpellasti, præceptor. M. Perge igitur narrare ordine reliqua. D. Dum jentandi finem facimus, datur publicum signum posteriùs; sumit quisque libros; imus in aulam communem; recitantur de more catalogi singularum classium; qui adsunt, ad nomen respondent; ego quoque respondeo; absentes notantur in catalogis ab ipsis nomenclatoribus. Finita catalogorum recitatione, ludimagister pulpitem ascendit, ut precetur; jubet nos attentos esse, tumque publicè precatur: ubi precatu est, *Recipite* (inquit) *vos in suum quisque auditorium*. Conveniunt omnes: ego item venio cum meis condiscipulis; sedeo in loco meo; præceptor ingreditur; inquirit de absentibus; deinde sedet in cathedra sua, et jubet pronunciari auctoris scriptum: pronunciamus terni clara voce, ut solemus quotidie: tum jubet, ut reddamus

interpretationem; aliquot ex rudioribus legunt singuli; nos alii reddimus terni, idque memoritèr, præter eum qui verba ipsa auctoris prælegit nobis ordine: tandem præceptor exigit *hispanicam* verborum significationem; doctiores, quibus nominatim id præcepit, respondent; ego quoque, jussus ab eo, respondeo; laudat illos, qui benè responderint; de quorum numero ego (quod sine jactantia dictum sit) unus eram: postea jubet singulas orationis partes ordine tractari ad rationem Grammaticam: postremò palam præscribit, quid sit à prandio reddendum. Audita horà octavâ, preactionem imperat; qua finita, monet ut officium sedulo faciamus; tandem nos missos facit: eo spectante, eximus ordine et sine strepitu, lætique discedimus. Satisne tibi feci, præceptor? M. Immo cumulatissimè. D. Placetne tibi, ut sub cenæ tempus idem faciam de reliquis hujus diei actionibus? M. Nihil opus erit: nam de iis, quæ horis pomeridianis aguntur, aliàs te audivi satis. D. Nunquid vis præterea? M. Estne tempus eundi in aulam communem, ad *Psalmorum* cantionem? D. Tempus est. M. Ito igitur.

COLL. LIII.

PEDAGOGUS, PUER.

Ades Carole? Pu. Adsum præceptor. P. Quid agunt duo condiscipuli tui? Pu. Adhuc docentur à subdoctore. P. Tu verò jamne pronunciasti contextum prælectionis in crastinum manè? Pu. Pronunciavi. P. Satisne rectè? Pu. Satis, gratia Deo. P. Quis te audivit? Pu. Ludimagister. P. Benè habet; sed est, quod monere te velim. Pu. Ego istud audire percipio. P. Sæpenumerò cogitandum tibi est, quantum debeas bonorum omnium largitori Deo, qui et ingenium et

memoriam tam felicem tibi dederit. P. Quid illi non debeam, qui mihi dedit omnia? P. Dic aliquot ejus beneficia præcipua, quemadmodum docui te aliquando. Pu. Dedit mihi cœlestis ille pater, corpus, animam, vitam, mentem bonam, et parentes bonos, locupletes, vitæ integerrimos, benè erga me affectos; qui non modo suppeditant mihi copiosè omnia ad hanc vitam necessariam, sed etiam (quod est longè maximum) me bonis literis bonisque moribus tam diligentè instituentium curant, ut nihil sit præterea requirendum. P. Verè omnia ista dixisti; sed unum prætermisisti quod est singulare Dei beneficium: Sin' tu quid sit? Pu. Sine me paulispèr cogitare. P. Otiosè cogita. Pu. Nunc ego reminiscor; sed, pro magnitudine rei, nescio quibus verbis id possum exprimere. P. Dic tamen, quo poteris modo. Pu. Innumerabilia sunt Dei Optimi Maximi erga me beneficia, in corpore, in animo, in externis rebus: sed nullum majus nec dici nec cogitari potest, quàm quod Filium suum unicum gratis mihi dederit, qui me miserimum peccatorem et sub *Satanæ* tyrannide captivum ac morti æternæ destinatum redemit, idque morte suâ omnium crudelissimâ, et maximè ignominiosâ. P. Satis aptè dixisti, et totidem fere verbis quot alias te docueram. Sed nunquid Deus tibi uni hoc tantum beneficium præstitit? Pu. Minimè verò. P. Quibus præterea? Pu. Omnibus, quotquot Evangelio fidelitèr ac verè crediderint. P. Age, profer locum ex *Joannis* Evangelio, in eam sententiam. Pu. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; ut omnis, qui credit in eum, non pereat sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus Filium in mundum, ut condemnaret mundum, sed ut servetur mundus per eum. Qui credit in eum, non condemnatur; qui vero non credit, jam condemnatus est, quia non credidit in nomen unigeniti Filii Dei.* Hæc est autem. P. Haecenus satis. Sed cujus sunt verba ista? Pu. Ipsius *Christi*, de se

ipso loquentis. P. Quem alloquitur? Pu. *Nicodemum*, qui ad eum noctu venerat. P. Fax ipse *Christus* unicus Servator noster, ut magis ac magis in ipsius cognitione proficias. Pu. Faciet, spero. P. Perge igitur, ut cœpisti, alacriter; quod benè vertat Deus in gloriam sui nominis! Pu. Ità precor. P. Eamus cœnatum.

COLL. LIV.

OBSERVATOR, PUER.

Tu nunquam studes; quando eris doctus? P. Id fiet progressu temporis, Deo juvante. O. Rectè dicis; sed interim laborandum tibi est. P. Atqui ego non sum arator. O. Etiam rides? Quasi *laborare* idem sit, quod *arare*. P. Scio, non idem esse. O. Cur ergo sic respondisti? Nonne istud ridere est? P. At ridere non est malum, cum sit naturale omnibus hominibus. O. Pergin' tu nugas dicere? P. Quod dixi verum est, et verum dicere non est nugari. Cur me immeritò reprehendis? O. Jure te arguo. P. Quo jure? O. Quia non ignoras, *ridere* pro *irridere* nsitatum esse; et tamen sic accepisti, quasi de risu sim locutus. P. Si defendo causam meam, quid mali facio? O. Pergis igitur esse pertinax? Profecto serio notaberis. P. Ne (quæso) mihi irascaris, mi *Martine*! O. Non irascor; sed officium meum facio. P. Sed audi, quæso. O. Quid audiam? Tuas nugas? P. Audi, inquam; nihil mentiar. O. Dic breviter: est mihi alibi negotium. P. Imprimis eum tu me monuisti, non eram otiosus. O. Quid ergo? Si nihil faciebas, nonne otiosus eras? P. Non eram; pace tuâ dixerim. O. Qui potest illud fieri? P. Dicam tibi, etsi tutè melius hoc intelligis quam ego. Nihil faciebam, ut apparebat: Sed tamen cogitabam aliquid

memoriam tam felicem tibi dederit. P. Quid illi non debeam, qui mihi dedit omnia? P. Dic aliquot ejus beneficia præcipua, quemadmodum docui te aliquando. Pu. Dedit mihi cœlestis ille pater, corpus, animam, vitam, mentem bonam, et parentes bonos, locupletes, vitæ integerrimos, benè erga me affectos; qui non modo suppeditant mihi copiosè omnia ad hanc vitam necessariam, sed etiam (quod est longè maximum) me bonis literis bonisque moribus tam diligentè instituentium curant, ut nihil sit præterea requirendum. P. Verè omnia ista dixisti; sed unum prætermisisti quod est singulare Dei beneficium: Sin' tu quid sit? Pu. Sine me paulispèr cogitare. P. Otiosè cogita. Pu. Nunc ego reminiscor; sed, pro magnitudine rei, nescio quibus verbis id possum exprimere. P. Dic tamen, quo poteris modo. Pu. Innumerabilia sunt Dei Optimi Maximi erga me beneficia, in corpore, in animo, in externis rebus: sed nullum majus nec dici nec cogitari potest, quàm quod Filium suum unicum gratis mihi dederit, qui me miserimum peccatorem et sub *Satanæ* tyrannide captivum ac morti æternæ destinatum redemit, idque morte suâ omnium crudelissimâ, et maximè ignominiosâ. P. Satis aptè dixisti, et totidem fere verbis quot alias te docueram. Sed nunquid Deus tibi uni hoc tantum beneficium præstitit? Pu. Minimè verò. P. Quibus præterea? Pu. Omnibus, quotquot Evangelio fidelitèr ac verè crediderint. P. Age, profer locum ex *Joannis* Evangelio, in eam sententiam. Pu. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; ut omnis, qui credit in eum, non pereat sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus Filium in mundum, ut condemnaret mundum, sed ut servetur mundus per eum. Qui credit in eum, non condemnatur; qui vero non credit, jam condemnatus est, quia non credidit in nomen unigeniti Filii Dei.* Hæc est autem. P. Hactenus satis. Sed cujus sunt verba ista? Pu. Ipsius *Christi*, de se

ipso loquentis. P. Quem alloquitur? Pu. *Nicodemum*, qui ad eum noctu venerat. P. Fax ipse *Christus* unicus Servator noster, ut magis ac magis in ipsius cognitione proficias. Pu. Faciet, spero. P. Perge igitur, ut cœpisti, alacriter; quod benè vertat Deus in gloriam sui nominis! Pu. Ità precor. P. Eamus cœnatum.

COLL. LIV.

OBSERVATOR, PUER.

Tu nunquam studes; quando eris doctus? P. Id fiet progressu temporis, Deo juvante. O. Rectè dicis; sed interim laborandum tibi est. P. Atqui ego non sum arator. O. Etiam rides? Quasi *laborare* idem sit, quod *arare*. P. Scio, non idem esse. O. Cur ergo sic respondisti? Nonne istud ridere est? P. At ridere non est malum, cum sit naturale omnibus hominibus. O. Pergin' tu nugas dicere? P. Quod dixi verum est, et verum dicere non est nugari. Cur me immeritò reprehendis? O. Jure te arguo. P. Quo jure? O. Quia non ignoras, *ridere* pro *irridere* nsitatum esse; et tamen sic accepisti, quasi de risu sim locutus. P. Si defendo causam meam, quid mali facio? O. Pergis igitur esse pertinax? Profecto serio notaberis. P. Ne (quæso) mihi irascaris, mi *Martine*! O. Non irascor; sed officium meum facio. P. Sed audi, quæso. O. Quid audiam? Tuas nugas? P. Audi, inquam; nihil mentiar. O. Dic breviter: est mihi alibi negotium. P. Imprimis eum tu me monuisti, non eram otiosus. O. Quid ergo? Si nihil faciebas, nonne otiosus eras? P. Non eram; pace tuâ dixerim. O. Qui potest illud fieri? P. Dicam tibi, etsi tutè melius hoc intelligis quam ego. Nihil faciebam, ut apparebat: Sed tamen cogitabam aliquid

boni. O. Declara istud mihi. P. Cùm tu facis versus, sæpè meditaris diù, quasi sis otiosus; quamvis nunquam sis minùs otiosus. O. Pro ista ætate nimis acutus es: etiamsi tibi, ut ais, otiosus non eras, tamen qui te viderent, possent aliter judicare. P. At solus eram. O. Verum: sed poterat aliquis intervenire. Denique non fateris culpam. P. Siqua fuit culpa, in eo fuit, quod primo aspectu videbar tibi esse in otio, cùm revera non essem. O. In eo nihil requiro: sed de irrisione quid respondes? P. Certè nihil dixi irridendi animò. O. Quid igitur? P. Jocabar; credi mihi. O. Quorsum? P. Ut paucis verbis fabulando aliquid ex te addicerem. O. Non sum, a quo multa doceri queas. P. Immo tecum multum boni sæpè didici. O. Quid tandem vis concludere? P. Ut mihi ignoscas; quando, ut vides, malò animò nihil peceavi, quod equidem sciam. O. Age ignosco; quia videris mihi candidus et apertus, neque adhuc vidi te mendacem esse. P. Ago tibi gratias, *Martine* suavissime.

COLL. LV.

N. O.

ERGONE abis in patriam? O. Cogor abire; nempe, accersitus à patre. N. Nunquamne es reversurus? O. Non spero. N. Quando profecturus es? O. Crastino die, ut opinor. N. Siccine igitur me relinquis? O. Ita necesse est. N. Oh miserum! Ubi et quando amicam talem reperiam, talem studiorum meorum socium? O. Ne doleas: esto animò bonò; meliorem tibi dabit Deus. N. Ille quidem potest, scio; at ego vis sperare possum. O. Noli, obsecro, te affligere tantoperè: nec enim hac separatione corporum interitura est amicitia nostra; quin potius accrescet magis, et absentes corpore, præ-

sentes animis erimus. Quid? Epistolæ, quas ultrò citroque dabimus, quantam vim speras habituras esse? Quod, mutuo illo desiderio amor ipse noster fiet jucundior. N. Verisimilia sunt quæ dicis omnia; sed interim non lenitur dolor meus. O. Ah! reprime lachrymas! N. Non queo præ dolore. O. Siccine agis? An putas me minore dolore tangi? Sed quid agas? Divinæ voluntati parendum est. Nunc ipse te collige, obsecro; ac potiùs ad hilaritèr cœnandum te para: pluribus à cœna colloquemur. N. Oh quam triste divortium!

COLL. LVI.

MESSOR, VALENSIS.

NON meministi, præceptorem tam sæpè monere nos de fugiendis pravis sodalibus. V. Ego vero probè meminì. M. Tamen alicubi satis negligentèr uteris ejus monitis. V. In quo videor tibi ea negligere? M. Dicam tibi, modo attentè audias. V. Dic obsecro; audiam attentissimè. M. Nunquam vis cavere ab illo impostore? V. Cur caveam? M. Ne illius contagione depraveris: nôsti enim eum esse pessimum. V. Atqui non sponte sequor: ad me occurrit undique. M. Nimirum, quia novit te habere quod des, et dare libentèr ac sæpe. V. Quid igitur mihi faciendum suades? M. Dic Sæmel et serio, et quasi animò irato: *Quid vis amice? Cur me ubique sequeris? Omnes clamitant, te esse pessimum, et ideo, sodales tui esse nolunt. Proinde omitte me posthac, quæso, ne tua causa virgis palam cedat.* V. Quid si velit aliquid contra respondere? M. Abrampe illi sermonem, teque recipe celeritèr. V. Ago tibi gratias, quod me tam fidelitèr monueris.

COLL. LVII.

G. H.

VISNE permanere in istâ ignorantia? H. Avertat Deus! G. Quid igitur facies? H. Da mihi super hâc re consilium, quæso. G. Imprimis Deum sæpissimè et ex animo precare: deinde semper attentus esto, hoc est, diligenter audito quicquid docetur, sive præceptor loquatur, sibi aliquid reddant condiscipuli tui: postremo, charitatem diligenter cole. H. Quibus modis? G. Neminem neque lædito, neque offendito, nemini invideto; neminem odio habeto; sed contra, omnes dilige tanquam fratres; ac benè omnibus, quoad poteris facito. H. Quid illa mihi conferent ad studiorum profectum? G. Plurimum. H. Quomodo? G. Sic enim Deus tibi illuminabit ingenium; memoriam ac cæteras animi dotes augebit; denique studia tua ita promovebit, ut majores in eâ re progressus indiès facias. H. Consilium mihi sanè das optimum; utinam in Dei ipsius gloriam! uti perpetuo valeam, tibi que aliquando referre gratiam! G. Non opto, ut mihi aliud gratiæ eo more referas; nisi, ut Deum sæpenumero laudes, studiaque honesta semper prosequaris, atque ita ad divinarum literarum cognitionem tandem pervenias.

COLL. LVIII.

CASTELLANUS, MESSARDUS.

Quid egisti per hos quindecim dies? M. Ministra-
vi matri, quæ graviter ægrotabat. C. Ain? tu? M. Sic
est profecto. C. Quo laborat morbo? M. Febri ter-
tiana. C. An convaluit? M. Paulatim convalescit, gra-
tia Deo. C. Quis eam sanavit? M. Medicorum sum-

mus. C. Quis ille? M. Ipse Deus. C. De hoc nihil
dubito; sed ejus operâ? M. Domini *Sarasini*. C.
Is habetur maximi nominis in medicinæ professione.
M. Id quotidie probant egregiæ curationes ejus. C.
Quibus remediis utebatur in curandâ matre tua? M.
Medicamentis. C. Satis istud intelligo, etiam te ta-
cente: sed dic planè, quæ fuerunt ista medicamenta?
M. Sine me aliquantispèr recordari. C. Sino; die
tandem quæ reminisceris. M. Duo tantùm nomina mihi
occurrunt, Clysteres et Potiones. C. Quid ista con-
ferunt? M. Eho, inepte, ita rogas, quasi ego medi-
cinæ operam dederam? Itaque, si cupis amplius sci-
re, quære tute ipse ab iis potiùs, qui ista profitentur;
hoc est, à Medicis et Pharmacopolis. C. Nè mihi
succenseas, oro. M. Cur tu es adeo curiosus? C. Ut
ediscam semper aliquid. M. At vide interim, ne voce-
ris percontator. C. Audi tamen item pauca. M. Lo-
quere. C. Quamdiu ægrotavit mater? M. Fèrè duas
hebdomadas. C. Interea ubi erat pater? M. Profectus
erat Moreliam ad mercatum. C. Sed tu quâ horâ
redisti in Gymnasium? M. Hodie manè. C. Dedisti-
ne excusationem præceptoris? M. Dedi. C. Quid tibi
respondit? M. Factum benè, inquit. Tu verò, ubi eras?
C. Hesterno die rus iveram cum patruo. M. Age,
videamus, quid simus reddituri horâ secundâ: nam ego
quodam modo nunc novus sum discipulus.

COLL. LIX.

MALOGNODUS, GASSINUS.

Quid cogitas, *Gassine*? Cave tibi, obsecro. G. Quid mi-
hi cavebo? M. Nè in morbum incidas. G. Qua
ex causa? M. Ex nimia lusis intemperantia. G. Un-
de apparet periculum? M. Quia totus æstuas, totus

sudore mades. G. Rectè, et in tempore admones. Profectò non sentiebam. M. Desiste, si me audis. G. Audio verò libentèr, ac tibi morem gero: quis enim respuat tam fidele consilium? M. Deterge faciem sudariolo, et indue te celeriter, nè subitum frigus contrahas. G. Habeo tibi gratiam: nam ferè morbis sum obnoxius. M. Quid est causæ? G. Infirmetas meæ valetudinis. Vides enim quàm imbecillo sim corpore. M. Tanto magis debes tibi cavere. G. Istud probè novi, et parens uterque me monet sæpissimè. Sed quid agam? Natura proni sumus in nostram perniciem. M. Oh mi *Gassine*, non est voluptati serviendum, sed temperantiã valetudini consulendum. G. Est in promptu carmen *Catonis* in eam sententiam. M. Teneo: sed de his aliàs. Jam satis indutus es: non est, quod hic morèrè diutiùs. G. Vale, *Malognode*, monitor amicissimè! M. Vin' tu, ut domum te deducam? G. Nihil opus est deductione. Ego bellè me habeo, Dei beneficio. M. Mi *Gassine*, cura ut valeas!

COLL. LX.

ROBINERIANUS, BOBUSSARDUS.

VALDE miror, cur hodie manè non adfueris. B. Quid miraris tantoperè? Nihil hoc est novi: multi absunt quotidie, immò ferè horis singulis. R. Atqui victoria tibi erat in manibus. B. Quid ego curo? Eiusmodi victoria, ut benè dicebat quidam, nihil aliud est quàm brevis gloria. R. Sed interim modesti adolescentes hinc ad studia magis incenduntur: nec tamen inani gloria tumescunt, sed ad honorem Dei referunt, quicquid indè laudis accesserit. B. Istud certè raro contingit: plures enim sunt, qui victoriis abutantur ad privatam gloriam, quàm qui Divini ho-

noris rationem habeant. R. Verisimile dicis. B. Imò verissimum. R. Sed velim mihi dicas, cur abfueris? B. Scripsi ad patrem literas. R. Cujus nomine? B. Matris. R. Dictavitne tibi ipsa? B. Quid scripsissem, nisi dictasset? R. Quid continebant literæ? B. Longum esset tibi narrare. R. Saltem dic earum argumentum. B. Varium erat et multiplex; et quid tua, quaeso, seire refert? R. Nihil. B. Cur ergo tam avidè quaeris? R. Animi causã, ut fere curiosi sumus novi aliquid audiendi. B. Nihil aliud quàm garris: omitte me. R. Ausculta paucis. B. Age, ausculto: loquere quid velis. R. Scire cupio, ubi sit pater tuus. B. Quasi vero nescias. R. Unde scirem? B. Cum tibi sit notissimus, et cum simus vicini, non putassem te ignorare. R. Dic tandem quaeso. B. Est *Mexici*. R. Quando est profectus? B. Abhinc dies quatuor. R. Quid illic agit? B. Negotiatur. R. Quando rediturus est? B. Finito mercatu. R. Ad quod tempus finietur? B. Roga mercatores: non est meum curare talia. R. Quid igitur curas? B. Ut Deum timeam, parentibus obediam, bonas artes cum pietate discam. R. Næ, tu magnificè loqueris: sed dic mihi serio, potestne res tantas efficere? B. Egone istud mihi assumo? Quin potius fateor, ne incipere quidem penes me esse. R. Quid ergo de te fiet? B. Deus ipse spiritu suo in me operabitur. R. Optimè sentis. Nihil ex te præterea requirebam. B. Est Deo gratia; cui acceptum refero, quicquid inest in me boni. R. Istud rectè dicis: et laudo equidem, nè tibi videar nihil aliud quàm garrire. B. Cum illud dicerem, jocabar sanè. R. Ego sic accepi: sed tu, ut cepisti perge discere et sapere. B. Qui mihi dedit fidem, idem (ut spero) perseverantiam dabit. R. Benè speras; et ego idem tecum: itaque pergamus vivere inter nos conjunctissimè, ut adhuc fecimus. B. Per me quidem non stabit, nisi ope Divinã prorsus ero destitutus. R. Aver-

tat ipse Deus! Sed audin' tu horologium? B. Ut in ipso tempore sermonem finivimus!

COLL. LXI.

RUSSETUS, MONACHUS.

UNDE venis? M. Foris. R. Quid prodieras? M. Ut emerem chartam. R. Emistine? M. Emi. R. Quantum emisti? M. Scapum. R. Quanti? M. Quinque quadrantibus. R. Cujus formæ? M. Minoris. R. Ostende? M. Vide, num bona sit. R. Bona est profecto; in quem usum emisti? M. Inepte, quæris? Quis est chartarum usus nisi ad scribendum? R. Immo alius. M. Quis, cedo? R. Ad merces involvendas. M. Intelligebam de charta scholastica, non de emporetica; non enim sum marcator. R. Utmur etiam chartâ ad siccandam recentem scripturam. M. Satis scio: sed charta illa est bibula. R. Et tamen charta est. M. Esto. R. Est ergo multiplex chartæ usus, etiam in schola. M. Cogor fateri. R. Etiam dicam tibi alium usum, et quidem in schola frequentissimum. M. Quem? R. Non ausim dicere sine præfatione honoris. M. Quid opus est inter nos honorem præfari? Non enim verba fœtent. R. Dicam igitur, quando ita vis. M. Dic liberè. R. Ad tergendas nates in latrina. M. Illic non referuntur chartæ puræ, sed jam scriptæ, eaque inutiles. R. Quid tum? Chartæ sunt tamen. M. At ego de charta pura et nova loquebar. R. Sed interim victus es. M. Sit ita sanè: non me pœnitet disputatiunculæ hujus nostræ. Sed jam à lusu disceditur. R. Et nos ergo loco cedamus.

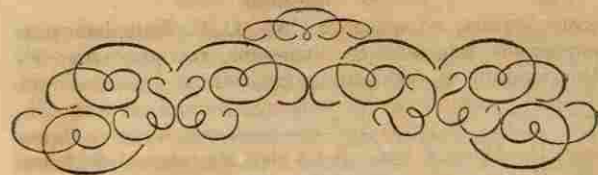
COLL. LXII.

HUGO, BRASIIUS.

HABESNE bonum atramentum? B. Cur istud rogas? H. Ut mihi des aliquantulum. B. Eho, non habes? H. Immo; sed eo non possum scribere. B. Quid obstat? H. Quia nimis spissum est. B. Nescis diluere? H. Non est mihi aqua. B. Dilue vino. H. Multo minus. B. Quid, si aceto dilueres? H. Inde charta perflueret. B. Qui seis? H. Audivi ex quodam magistro, qui me docebat scribere. B. Ego vero aliud audivi magis mirum. H. Narra mihi, sodes. B. Quid mihi dabis? H. Bonam aciculam. B. Audi igitur, quod ego didici ex quodam pædagogo meo: *Atramentum, quod aceto liquefactum est, agre eluitur.* H. Fieri potest; sed interim da mihi parum in usum præsentem. B. Tene atramentarium tuum benè apertum; ego infundam tibi. H. Ecce! infunde. Vah! quam liquidum est. B. Fortassè, quia non est gumi satis. H. Sed quàm decolor! B. Utere si vis, quale est; non etiam habeo melius. H. Quid igitur faciam? B. Hem! inepte, non potes pennâ tuâ benè miscere? H. Miscui satis; quid possem præterea? B. Infunde rursus in cornu meum. H. Admove propius. Estne satis? B. Comprime pennâ linteolum. H. Ita compressi, ut fere sit aridum; quid erit tandem? B. Atramentum bonum, aut certè medioere. H. Bona est medio-critatis regula, ut ex præceptore didicimus. Sed nunquid ex duabus malis rebus confici potest aliquid boni? B. Ubi miscero, et tibi rursus infudero, videbis experimentum. H. Ardeo istud videndi desiderio. B. Porrigè nunc atramentarium tuum. H. Ecce! infunde! Ohe jam satis est: quæ isthæc est profusio? Plus mihi dedisti, quàm tibi retinueris. B. Com-

miscere iterum, etiam atque etiam. H. Nunquam posset coquus sua jura et condimenta melius confundere. B. Jam tandem facito periculum. H. Die mihi aliquam sententiam, ut interim discam aliquid. B. *Experientia* (ut vulgo dicitur) *est rerum magistra*. Habes? H. Dicto citius. B. Videlicet jampridem tenebas. H. Quis illud ignorares, quod est adeo vulgare? B. Nunc videamus. H. Res apparebit melius, ubi scriptura bene desiccata fuerit. B. Quid vis expectare? Jam sicca est plus satis. H. Oh, vide quam nigra sit. B. Dixine vere? H. Aliquando periculum feceras scilicet. B. Constat igitur, experientiam esse rerum magistram. H. Quinetiam hinc experimur, ex rerum commixtione bonum fieri temperamentum. B. Jam incipis altius philosophari; itaque discedo. H. Oh, longum sermonem de nihilo! B. Nihil me penitet: alioquin inerti otio torpuissemus.

LIBRI SECUNDI FINIS.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM

LIBER TERTIUS.

CUI INSUNT MAGISTRI COLLOQUIA CUM DISCIPULIS ADMONITIO.

Hæc pueris ita legenda erunt, ut ex duobus legentibus unus discipulum, alter præceptorem agat.

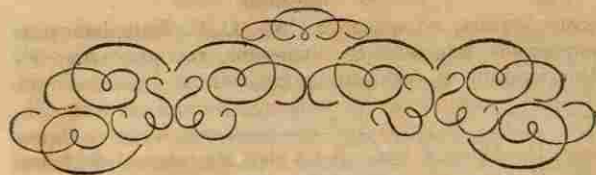
COLL. I.

UNUS EX DISCIPULIS, PRÆCEPTOR.

SALVE, præceptor. P. Salve, per *Jesum Christum*. An surrexerunt omnes? D. Omnes præter parvulos. P. Nunquis agrotat? D. Nemo: gratia Deo. P. Quid agitur? D. Alii se induunt, alii jam student graviter. P. Adestne vobis hypodidasealus? D. Jamdudum. P. Ite igitur precatum; vosque diligenter commendare Domino Deo per *Jesum Christum* deprecatores nostrum: deinde pergite in studiis vestris, usque ad horam jentaculi. D. Ita solemus, præceptor. P. Credo equidem: sed, quia ferè somniculosi estis ac negligentes, id-

miscere iterum, etiam atque etiam. H. Nunquam posset coquus sua jura et condimenta melius confundere. B. Jam tandem facito periculum. H. Die mihi aliquam sententiam, ut interim discam aliquid. B. *Experientia* (ut vulgo dicitur) *est rerum magistra*. Habes? H. Dicto citius. B. Videlicet jampridem tenebas. H. Quis illud ignorares, quod est adeo vulgare? B. Nunc videamus. H. Res apparebit melius, ubi scriptura bene desiccata fuerit. B. Quid vis expectare? Jam sicca est plus satis. H. Oh, vide quam nigra sit. B. Dixine vere? H. Aliquando periculum feceras scilicet. B. Constat igitur, experientiam esse rerum magistram. H. Quinetiam hinc experimur, ex rerum commixtione bonum fieri temperamentum. B. Jam incipis altius philosophari; itaque discedo. H. Oh, longum sermonem de nihilo! B. Nihil me penitet: alioquin inertii otio torpuissemus.

LIBRI SECUNDI FINIS.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM

LIBER TERTIUS.

CUI INSUNT MAGISTRI COLLOQUIA CUM DISCIPULIS ADMONITIO.

Hæc pueris ita legenda erunt, ut ex duobus legentibus unus discipulum, alter præceptorem agat.

COLL. I.

UNUS EX DISCIPULIS, PRÆCEPTOR.

SALVE, præceptor. P. Salve, per *Jesum Christum*. An surrexerunt omnes? D. Omnes præter parvulos. P. Nunquis agrotat? D. Nemo: gratia Deo. P. Quid agitur? D. Alii se induunt, alii jam student graviter. P. Adestne vobis hypodidasealus? D. Jamdudum. P. Ite igitur precatum; vosque diligenter commendare Domino Deo per *Jesum Christum* deprecatores nostrum: deinde pergite in studiis vestris, usque ad horam jentaculi. D. Ita solemus, præceptor. P. Credo equidem: sed, quia ferè somniculosi estis ac negligentes, id-

circo ego vos admonéo sæpiùs. D. Gratiam habemus, præceptor humanissime. Nunquid vis præterea? P. Die famulo, ut mihi togam adferat.

COLL. II.

ALERE FLAMMAM
VERITATIS
LUCIMAGISTER, DISCIPULUS.

ADFUISTINE hodie concioni sacræ? D. Adfui. L. Qui sunt testes? D. Multi ex condiscipulis, qui me viderunt, testari possunt. L. Sed producendi erunt aliquot. D. Produeam, cum jubebis. L. Quis habuit concionem? D. Dóminus N. L. Quotâ horâ incepit? D. Septimâ. L. Unde sumpsit thema? D. Epistolâ Pauli ad Romanos. L. Quoto capite? D. Octavo. L. Adhuc benè respondisti: nunc videamus quid sequatur. Equid memoriæ mandasti? D. Nihil, quod referre possim. L. Nihilne? Cogita paulisper, et vide ne turberis; quin esto animo bono. D. Certè, præceptor, nihil possum reminisci. L. Ne verbum quidem? D. Nihil prorsus. L. Hem! verbero! Quid igitur profecisti? D. Nescio; nisi, quod fortassè interim à malis abstinui. L. Istud quidem est aliquid, si modo fieri potuit ut malo omnino abstinueris. D. Abstinui, quoad potui. L. Fac ita esse: non tamen satisfacisti Deo cum scriptum est, *Declina a malo et fac bonum*. Sed dic mihi, quæso, qua gratiâ illuc iveras potissimum? D. Ut aliquid addiscerem. L. Cur id non fecisti? D. Non potui. L. Non potuisti, nebulo? Immo noluisti, aut certè non curasti. D. Cogor fateri. L. Quæ rex te cogit? D. Conscientiâ mea, quæ me accusat apud Deum. L. Rectè dicis; utinam ex animo! D. Equidem ex animo dico. L. Ita fieri potest: sed age; quid fuit causæ,

quamobrem nihil memoriæ mandaveris? D. Negligentiâ meâ: non enim diligentèr audiebam. L. Quid igitur faciebas? D. Identidem dormiebam. L. Ita soles: sed quid agebas reliquo tempore? D. Cogitabam mille ineptias, ut solent pueri. L. An tu adeo puer es, ut non debeas attentus esse ad verbum Dei audiendum? D. Si attentus essem, possem aliquid proficere. L. Quid igitur meruisti? D. Verbera. L. Meruisti profectò, idque largissimè. D. Ingenue confiteor. L. Verbo tenus, opinor. D. Immo certè ex animo. L. Fortassè: sed interim para te ad plagas accipiendas. D. Ah, magister! ignosce, obsecro! Peccavi, fateor, sed nullâ ex malitiâ. L. Atqui tam supina ita negligentia proximè ad malitiam accedit. D. Non equidem inficior: sed tuam imploro clementiam per *Jesus Christum*. L. Quid igitur facies, si tibi ignovero? D. Faciam officium posthac, ut spero. L. Addendum erat *Deo juvante*: sed id parum curas. D. Immo magister; adjuvante Deo, præstabo posthac officium. L. Age, condono culpam tuis lacrimis; tibi que ea lege ignosco, ut promissi memineris. D. Gratias ago, magister humanissime! L. Eris apud me in maxima gratia, si promissa servaberis. D. Faxit Deus optimus maximus ut possim! L. Faxit precor!

COLL. III

PRÆCEPTOR, FAMULUS, OBSERVATORES.

HEUS! Martine. F. Hem! Præsto sum, herè. P. Accerere mihi huc quinque publicos observatores, quos hesternò die in hunc mensem elegi. Nostin? P. Optime; nam egomet aderam. P. Sunt (opinor) in suo quisque auditorio: festina. F. Quamprimùm rediero. O.

Adsumus omnes, præceptor. Quid tibi placet imperare? P. Satis erat jubere: nec enim sum imperator nec magistratus. Ego vos huc accersendos jussi ut vos officii vestri commonefacerem: vos igitur attentis auribus atque animis audite. Non ignoratis, quanto cum timore Dómini hesterno die palam in aula nostra communi vos elegerim. Auspicati sumus à sacris precibus, secuta est admonitio nostra atque exhortatio ad omnem cœtum scholasticum de timore Dómini, deque moribus, qui deceant studiosos in schola quotidie versantes; deinde, non sine optimorum adolescentium testimonio vos elegi quinque, quos ad hoc munus idoneos existimavi: postremo, ventum est ad secundam cum gratiarum actione precationem. Nec igitur putetis ludum fuisse aut jocum, actionem illam in qua nomen Dómini tam studiosè fuerit invocatum: ac licet apud imperitos aut arrogantes, hoc munus et vile et abjectum videatur, vos tamen credite tum honorificum tum sanctum esse vestrum illud ministerium: quod si aliter existimabitis, fieri non potest, ut munere vestro rectè fungamini. Itaque ego vos hortor quantum possum, et per *Jesum Christum* obtestor, ut cum Dei timore atque reverentia diligentiam præstetis in iis omnibus, quæ intelligetis ad officium vestrum pertinere. A vobis igitur absit omnis favor, odium, gratia, studium vindicandi, et similia, quæ transversos agunt homines, et sincerum corrumpunt judicium: ne timeatis improborum minas, quibus illi animos adolescentium ab officio solent abstertere: quam enim habent in vos potestatem? Potiùs eum timete, qui vester est Dóminus, qui vitæ ac necis potestatem habet; illius (inquam) tanti principis timor vobis ante oculos semper observetur: incurretis (scio) in aliquot improborum ac dissolutorum odium; sed pluris sit vobis unius Patris vestri cœlestis amor et charitas, quam omnes omnium hominum inimicitia. Estote semper menores verbi illius

quo Servator noster, et summus præceptor suos discipulos ad constantiam hortabatur: *Si vos* (inquit) *adit mundus, scitote quod me prius odio habuerit.* Vos igitur propter ipsum *Christum*, omnes flocci facite nebulonum minas, offensiones, inimicitias; dummodo gloriæ Dei possitis inservire fidelitèr. Hæc sunt, de quibus nunc pro temporis brevitate vos admonendos esse existimavi, præter illa, quæ vos in aula hesterno die audivistis. Primus Ob. Maximas tibi gratias agimus, præceptor humanissime; et *Christum* precamur ut sua dona tibi semper adaugeat. A te vero vehementer petimus, ut (si tibi molestum non est) præscriptam des nobis hortationem tuam, quò illam inter nos quandoque relegentes memoriæ tenaciùs infigamus. P. Id ego faciam primo quoque tempore, quandoquidem rem sanè honestissimam postulatis. Primus Ob. Optamus etiam à te (si placet) commentariolum scriptum habere de præcipuis officii nostri capitibus, ut simus certiores quid potissimum sit nobis hæc in re observandum. P. In ipso tempore de hoc admones, et sic ego jampridem in animo habebam; sed me quotidie aliud ex alio impedit: dabo igitur ejusmodi commentariolum, quod videlicet contineat quicquid ad observatorum publicorum officia pertinebit; id autem describetis ex ipso archetypo meo, quod ideo servare volo, ut cæteris quoque tradere possim futuris observatoribus. Nunc redite in suum quisque auditorium. Ob. Rectâ inus, præceptor.

COLL. IV.

CLERICUS, MAGISTER.

LICETNE magister, ut ego et patruelis eamus domum? M. Quid eò? C. Ad nuptias consobrinae. M. Quando

est nuptura? C. Crastino die. M. Cur tam citò vultis ire? C. Ut mutemus vestimenta. M. Per me licet eatis; hac tamen lege, ut cras huc redeatis cubitum. C. Quid si volet patruus, ut expectemus repotia? M. Non detinevit vos, satis scio; dummodo dicatis ei, quã lege dimiserim. C. Verum fatebimur. M. Abite et ab omni cavete intemperantiã; faciteque ut *Luceat lux vestra coram hominibus, ut glorificetur vester ille celestis Pater*. C. Ita quidem speramus fore, ipso nos in omnibus adjuvante.

COLL. V.

LAURENTIUS, MAGISTER.

LICETNE exire, magister? M. Quæ tibi est exeundi causa? L. Ut quæram in foro aliquem ex nostratibus. M. Quid istud opus est? L. Mandata illi volo ut meos admoneat de panẽ, mihi aut adferendo aut mittendo. M. *Ubi panis deficit, omnia sunt illic venalia*. L. Istud vulgatum est apud nos proverbium. M. Immo ubique pervulgatum, adeo panis mortalium vitæ est necessarius. Sed ad rem: tu nunc prodire vis? L. Si tibi placet, magister, ne mei negotii occasionem amittam. M. Abi, et festina ante prandium redire. L. Dabo equidem operam.

COLL. VI.

VENETUS, LUDIMAGISTER, SPATULA.

PRECEPTOR, licetne pauca? L. Loquere. V. Nos duo proponebamus, si tibi ita videtur, ire (dum cæ-

teri ludunt) foras ambulatum. L. Quò vultis ire? V. In proxima suburbana. L. Quid autem agetis ambulantes? S. Tractavimus colloquium aliquod. L. Sed de bonis et honestis rebus. S. Hæc temporis serenitas et tam pulchra terræ facies præbebunt nobis honestum aliquod argumentum. L. Nunquam deest Dei laudandi materia, duntaxat veris ejus cultoribus. V. Nunquam profectò. Sed, ut ad propositum revertamur; permittis nobis, præceptor, extra urbem prodire? L. Nisi mihi perspecta esset vestra perpetua fidelitas et verus amor literarum, nunquam permetterem; præsertim, cum pravi adolescentes me sæpè in hoc genere fefellerint. Vos igitur prodite, deinde maturè ad cœnam revertimini.

COLL. VII.

TORNATOR, LUDIMAGISTER, DISCIPULI.

PRECEPTOR, licetne cras ire domum? L. Quid eò. T. Petitum panem. L. Non tibi restat? T. Restat quidem; sed parùm admodum. L. Quid frater? Estne tecum iturus? T. Jussit pater. L. Quando convenisti illum? T. Die *Jovis*, cum venisset in hanc urbem. L. Ubi illum vidisti? T. Apud forum. L. Non mentiris? T. Non mentior. L. Unde probabis? T. Sunt ex condiscipulis, qui aderant. L. Qui tandem? T. Adsunt *Blacius et Audax*. L. Estne verum, pueri? D. ® Omninò verum. L. Qui scitis? D. Vidimus ejus patrem; audivimus ipsa verba. L. Si ita sit, permitto ut eas domum cum fratre. D. Vale, præceptor. L. Vos servet Dóminus Deus! T. Idem tibi precamur ex animo. L. Sed heus! Quando huc aderitis? T. Crastino die vesperi,

Deo juvante. L. Cura, ut promissi memineris. T. Curabo. L. Scilicet, ut soles. T. Immò melius, spero. Nunquid vis? L. Ut verbis meis salutem dicas parentibus. T. Faciam libentè: iterum vale, præceptor. L. Vos quoque valetè, et lento gradu ambulate, propter æstum solis. T. Ita facere solemus.

ALERE FLAMMAM
VERITATIS.

COLL. VIII.

MAGISTER, VILLARIANUS.

QUID sibi vult, quod abfueris hac tota hebdomada? V. Opportuit me manere domi. M. Quamobrem? V. Ut matri adessem, quæ ægrotabat. M. Quod illi officium præstabas? V. Sæpius ei legebam. M. Quid legebas? V. Aliquid ex sacris literis. M. Sanctum istud et laudabile ministerium: utinam sic omnes studerent verbo Dei! Sed quid, nihil agebas præterea? V. Quoties opus erat, illi ministrabam cum ancilla. M. Hæcine vera sunt omnino? V. Habeo testimonium. M. Profer illud. V. Ecce! M. Quis scripsit? V. Famulus noster, matris nomine. M. Agnosco ejus manum, quia sæpè ab illo mihi attulisti. V. Licetne igitur redire in sedem meam? M. Quidni liceat, cum mihi satisfeceris? V. Gratias ago, præceptor.

COLL. IX.

BLASIUS, LUDIMAGISTER.

LICETNE mihi præceptor, adire tutorem? L. Quæ te causa movet? B. Jusserat ille, ut se hodie con-

venirem, si liceret per otium. L. Quando jusserat? B. Nudiustertius. L. Ubi illum vidisti? B. In area, quæ est à regione templi. L. At vide, ne mentiaris. B. A me absit mendacium. Si vis, dabo testes ex condiscipulis, qui mecum aderant. L. Qui sunt illi? B. *Daniël et Corderius*: visne ut eos accersam? L. Mane ego illos conveniam. Sed dic, quid eget tutor operâ tuâ? B. Ad aliquid scribendum. L. Quâ igitur horâ vis illum adire? B. Nunc, si tibi placet. L. Quando huc redibis? B. Cum primùm me dimiserit. L. Nunc abi, atque illi ex me dic salutem plurimam. B. Faciam libentè.

COLL. X.

GASPER, LUDIMAGISTER.

LICETNE prodire, præceptor? L. Quò? G. Primùm ad sartorem, deinde ad tonsorem. L. Cur ad sartorem? G. Ut curem tibialia reficienda. L. Sunt ne lacerata? G. Adeo lacerata, ut vix induere possim. L. Cur ad tonsorem? G. Ut illi ostendam ulcus, quod mihi his diebus subortum est in fenore. L. Detege, ut videam. G. Vide, quando ita placet. L. Est furunculus. G. Ita conjiciebam. L. Cùm aperueris tonsori, roga illum ut emplastrum ulceri aptum adhibeat. G. Faciam quod suades. L. Sed nunquis est, qui tecum prodire velit? G. Immò, *Johannes Fluvianus*. L. Quod habet negotium? G. Tonsorem quoque vult adire. L. Ite igitur unâ, et redite similiter. G. Nunquid vis præterea? L. Ut maturetis reditum, ne merendâ vestrâ mulctemini.

COLL. XI.

MAGISTER, THEOPHILUS.

HODIE igitur *Petrum* convenisti? T. Hodie. M. Ubi? T. In templo. M. Quotâ horâ? T. Octavâ matutinâ. M. Nunquid rogasti, quando sit rediturus in scholam? T. Rogavi. M. Quid ille? T. *Nescio*, inquit. M. Debüisti illum ad reditum exhortari. T. Id ego feci, et multis quidem verbis. M. Benè fecisti: sed quid ille respondit? T. Se adhuc à patre detineri ad fructus colligendos. M. Quid si ad ipsum patrem scribas de statu nostro scholastico? Fortassè enim movebitur, ut filium citius remittat. T. Si tibi ita videtur, faciam; idque diligentè. M. Fac igitur primo quoque tempore: sed audi, scribe plenissime; deinde, literas tuas mihi ostende, priusquam des perferendas. T. Sedulo faciam, præceptor.

COLL. XII.

FERRARIUS, MAGISTER.

PRÆCEPTOR, licetne mihi exire? M. Quò tibi eundum est? F. Ad tonsorem. M. Non est tibi aliud negotium? F. A tonsore ire emptum ligulas; illine me ad sutorem conferre. M. Cur ad sutorem? F. Ut uni ex calceis meis annectat corrigiam. M. Ista omnia quando confeceris? F. Intra horæ spatium, ut spero. M. Erunt multi fortassè in tonstrinâ expectantes. F. Fieri potest: sed si videro diutiùs mihi morandum il-

lic esse, expectabo in diem *Sabbati*. M. Estne alius, qui prodire velit? F. *Pontanus* ait, se velle chartam emere. M. Scisne illi opus esse? F. Scio. M. Ite igitur unà: curate diligentè suum uterque negotium; ne sitis cessatores. F. Deo juvante, cavebimus.

COLL. XIII.

LUTERINUS, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR, licetne pauca? P. Loquere quid velis. L. Cùm interdum dicis alicui nostrum: *Ubi est follis?* vel *Cedo follem*; non aparet utrùm *follis* sit masculini, an foemini generis. P. Non aparet, fateor: quid tum? L. Unde igitur scire possumus? P. Cur me de hoc nunquam rogasti? L. Tam multa, tam sæpè interrogamus; ut vereamur, ne tibi molesti simus. P. Quasi vero istud unquam præ me feram; contra, eo magis amo vos, quo me rogatis sæpiùs; quid enim magis cupio, quàm ut aliquando vos videam et optimos et doctissimos? L. Habemus gratiam maximam, præceptor humanissime. P. Eam gratiam ego et vos Deo nostro debemus, qui solus suâ bonitate utrisque bonam dedit voluntatem. L. Faxit ille, ut hoc beneficio rectè semper utamur in ipsius gloriam. Sed dic, quæso, cujus generis est *follis*? P. Masculini. L. At ego potius foemini dixissem. P. Quamobrem? L. Quia tale est *pellis*, quod est in *Rudimentis* pro exemplo positum. P. Non abs re id conjiciebas. Nam *is* finita (quale est *pellis*) magnâ ex parte foemina sunt. L. Non igitur omnia? L. *Vix ulla est tam generalis regula, quæ exceptione careat. Follis* igitur sub exceptione cadit, quia masculini est: sic aliquot alia; ut *ignis*, *piscis*, *avis*,

ſc. L. Sed unde illa dignoseam? P. Facile cognosces, cum perveneris ad *Grammaticæ* regulas: sed interim *Latine* loquentes attente observa, teq; ad eorum imitationem diligenter accommoda. L. At istud longum est, præceptor. P. *Non sunt sine longo tempore præclara edificia.* L. Experientia nos istud docet. At pater meus vellet me annuo spatio doctum videre. P. Ego vero istud unius diei spatio videre vellem. Sed quid agas? Omnibus in rebus expectandum tempus est. Pater tuus, quia non didicit literas, nescit quid doctrina valeat, neque quantis laboribus illa comparetur. L. Verum dieis: sed quid illi respondere possum cum apud me conqueritur de temporis longi spatio in discendis literis? P. Docebo te inter cœnandum: nunc ito lusum cum cæteris, ut me in musæum recipiam. L. Ignoce mihi, quæso, præceptor, quod te interpellaverim. P. Nihil me interpellasti, nom enim occupatus eram: præterea, si te audire mihi molestum fuisset, nonne poteram te in aliud tempus rejicere? L. Tuo jure id poteras. P. Abi igitur.

COLL. XIV.

CASTRONOVANUS, PRÆCEPTOR.

SALVUS sis præceptor. P. Auspicato advenis: Quid nuncias? C. Orat te pater meus, ut animi causâ eamus una in hortos suos suburbanos. P. Ad eam rem nos invitat serenitas; et nunc sumus feriati. Sed quid illic aspectu jucundum videbimus? C. Varias et pulchras arbores cum suis fructibus, item herbarum et florum miram varietatem. P. Nihil est illis rebus hoc tempore jucundius. C. Ea est Dei erga nos beneficentia. P.

Quam quidem assiduis laudibus prosequi debemus. C. Sed vereor, ne patri in mora simus. P. Tantispèr expecta, dum togam muto, ut sim ad ambulandum expeditior. Jam paratus sum: nunc eamus. Sed estne domi pater? C. Præ foribus nos expectat. P. Bene res habet, vide ut eum decenter salutes. C. De hoc, te docente, sæpè admoniti fuimus.

COLL. XV.

BACHODUS, LUDIMAGISTER.

PRÆCEPTOR, licetne pauca? L. Dic liberè. B. Cur non dicimus *hic arbor*, sicut *hic labor*? Item cur genitivum *arboris* non proferimus penultimâ longâ, ut ferè in cæteris nominibus terminationis ejusdem? L. Quia loquendi usus alitèr probavit nec enim ubique locum habet analogia: sed ubi ea deficit, sequendus est eorum usus, qui rectè et purè loquuti sunt: nam ipsa *Latinitas* usu et autoritate magis quàm ratione constat. B. Da igitur autoritatem de nomine *arbor*. L. *Arboris excisa truncus*; apud *Virgilium*. Nonne hic manifestè vides et genus et accentum? B. Video, præceptor. Sed suntne alio eodem accentu? L. Imprimis, *Græca* omnia, ut *Castor Castoris*; sic *Hector, Nestor*, et similia: item hæc duo neutrius generis: *aquor aquoris, marmor marmoris*. Sunt et adjectiva quædam, ut *memor memoris*, et ex eo compositum *immemor* talia quoque sunt, ex *decus et corpus* composita; ut *indecor indecoris, tricorpor tricorporis*. Sed hæc, apud Grammaticos annotata, facile per te invenies: nam ista ætas tua majorem indies requirit diligentiam. Huc accedit quod hæc ipsa, quæ tuo labore et diligentia invene-

ris, firmiore tenebis memoriâ. B. Ago tibi gratias, humanissime præceptor, quod me tantâ humanitate non solùm doces, sed etiam admones. L. Benè facis; sed interim volo memineris, soli Deo acceptum referre, quicquid boni ex labore meo in te proficiscitur; frustra enim docendo laboramus, nisi laboribus nostris divinus favor accesserit. Nosti istud Apostoli: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui dat incrementum; Deus?* B. Essemus profecto plumbo stupidiores, si ista ignoraremus, que nobis tam sæpè inculcas tamque diligentèr. L. Tanto diligentius vos oportet, tum meminisse, tum recordari. B. Sed jam tempus est, ut ad quotidianum pensum te referas: ego vero interea me abdo in musæum.

COLL. XVI.

HYPODIDASCALUS, TILIACUS.

Heus! *Tiliace*, sequere me in cubiculum: est quod ego te seorsim monere velim. T. Adsum præceptor. H. Nunquamne maturè in scholam venies? T. Non possum venire citius. H. Semper istud dieis: quid impedit? T. Nemo est domi nostri, qui me expergeficiat. H. Nemo? T. Prorsus nemo. H. Non habetis ancillam? T. habemus quidem, sed non curat me exitare. H. Immo; tu, ut opinor, non curas surgere: nonne verum dico? Quid taces? Responde nunc tandem aliquid. T. Me misserum! quid agam? H. Nihil est, quod vereare, fateri verum. T. Quid si confessus ero? H. Ego tibi ignoscam; crede mihi. T. Ah, pudet. H. Ne pudeat verum fateri, quæso; alioqui vapulabis. Pergin' tacere? Heus observator, vise ad matrem ejus et roga. T. Ne

mittas, oro, præceptor: dicam tibi rem omnem; nihil reticebo. H. Age, esto animo bono. T. Sic est profecto, ut dixisti. H. Non satis istud est; volo audire sigillatim omnia. Narra mihi planè quemadmodum sese res habet. T. cum venit ancilla me exitatum, primum nihil respondeo, quasi serio dormiam; deinde, si magis urgent, attollo ægre caput; sideo in lecto: thoracem injicio humeris, quasi statim surrecturus. H. Quàm plehrè narras! Ita me Deus amet, nunc te magis amo quàm nunquam. Perge. T. Quum primum egressa est ancilla cubiculo, tum ego reclino caput in pulvinum, ac demitto pedes. H. Etiamne redormis? T. Ego vero redormio benè placideque. H. Quamdiu? T. donec ancilla secundo veniat. H. Cum redit, quid tibi dicit? T. Exclama, vociferatur, insanit. H. Quibus utitur verbis? T. *Hem! nebulo!* (inquit) *Quando eris in schola? Ego dicam præceptorì tuo, ut te bene verberet: tu nunquam vis surgere, nisi bis aut ter exitatus fueris.* H. Bona fide promittis, facturum, te posthac officium? T. Si unquam recidero, causam non dico quin palam cædar virgis, idque acerbissimè. H. Belle quidem promittis: sed quomodo præstabis promissa? T. Adjuvante Dómino Deo. H. Qua ratione flectes illum? T. Fide et assiduis precibus. H. Alioqui nihil possis obtinere. T. Credo equidem. H. Non satis est credere, nisi eures efficere diligentèr. T. Curabo pro viribus ac dies noctesque id unum meditaror. H. Optimè loqueris, dum tamen memor esse pergas. T. Quomodo possem oblivisci? Nunquam desinunt istud monere concionatores: tu vero fere quotidie ad id nos hortaris; et benè facis, præceptor, quia omnes sumus valdè negligentés, sed ego primus omnium. H. Da igitur operam, ut tu omnium primus mores istos mates; ac memento præcipue, semper verax esse! T. Faxit Deus ut nunquam mentiar! H. Oh quàm felix esses. T. Satis in præsentia felix ero, si tantum me absolveris.

H. Faciam, quod tibi sum pollicitus: sed ea lege, ut promissi tui memineris; et re ipsa præstes, quemadmodum nunc mihi recitasti. T. Quid igitur restat, quo minus abeam liber? H. Immo aliquid restat, mane et audi etiam nunc. T. Quamdiu voles, præceptor. H. Inter cætera, exentias oportet istam pigritiam, quæ te in lecto detinere solet: *Non enim decet studiosum adolescentem, somniculosum et inertem esse, sed alacrem expectectum, cujusmodi vides aliquos ex condiscipulis.* Non tenes memoriâ divinum *Petri* Apostoli præceptum? T. Quid illud est? H. *Sobrii, inquit, estote et vigilate.* T. Oh quoties audieram! sed (proh dolor!) nunquam usurpavi. H. Fac, ut studiose usurpes in posterum; neque illud solum, sed etiam cætera benè vivendi præcepta, quæ toties audivisti: quod quidem si diligenter feceris, tibi imprimis benè consulēs; jucundus eris parentibus, et mihi et condiscipulis tuis: dènique (id quod est præcipuum) charus eris Deo, quia studia in gloriam sui nominis magis indies promovebit. T. Oh quantum fructum sentio ex ista admonitione tua! H. Vehementè sanè gaudeo, et tuâ et condiscipulorum causâ. T. Quid si narras illis meam pœnitentiam? H. Ego vero narrabo primo quoque tempore; ut exemplo tuo discant nihil esse acceptius Deo, quàm culpam agnoscere et ad frugem bonam redire. Vale, fili, et adesto horâ tertiâ in auditorio. T. Ago tibi gratias ingentes, amantissime præceptor.

COLL. XVII. (*)

ITER, ET EQUUS.

MISIPPUS, PHILIPPUS, MISOSPODUS, PLANETES.

- Ph. **V**ULTISNE proficiscatur animi gratia Boloniam, quæ est ad Sequanam?
- Misi et Misos. Nihil malumus, die præsertim sereno, et à ventis silenti, tum etiam in nostro pædagogio feriato.
- Ph. Cur non est vobis operarius?
- Misos. Quia Pandulfus madefactorus est hodie ingenti prandio Magistros omnes, in honorem lauræ suæ magistralis.
- Pla. Vah, quantum potabitur.
- Misos. Multo plus sitiatur.
- Misi. Ego habeo asturconem.
- Ph. Et ego equum meritorium, conductum de lusco impostore.
- Misos. Ego, et Planetes vehemur rheda: reliqui, si videtur, vel pedestres sequuntur nos, vel vi brachiorum agent cymbam contra cursum amnis.
- Pla. Immo equis trahetur.
- Misos. Ut erit cordi: nam nobis pedestre iter magis placet.
- Ph. Eja puer, fræna equum meum, et insterne. Quid malum, manno indis lupatum? Orna potius frænulo illo levi cum bullis.
- Pu. Hui, nec oream habet, nec aureas.
- Ph. Si scirem quis fregisset, ego illi frangerem.
- Misi. Quid tu nunc dicis concitatus?

(*) Hoc et sequens coll. sunt deprompta ex opere supra laudato.

- Ph. Panem in cœna. Accipe, unde poteris, accommodato.
- Pu. Scilicet in medis pædagogis quæris tu vel equos, vel equorum ornamenta?
- Ph. Supple igitur quæ desunt, ex hoc fane.
- Pu. Erit deforme.
- Ph. Abi insane, quis videbit extra Urbem?
- Pu. Antilena est dissuta.
- Ph. Sarcias ligula astrictoria aliqua.
- Pu. Non habet postilenam.
- Ph. Nec est opus.
- Ph. Magnum equitem, et exercitatum: delabetur ephippium ad collum, et effundet te equus supra caput.
- Ph. Quid ad me? Lutosa est magis via, quam lapidosa: inficiar cœno, non eruentabor. Sed si hæc omnia apparanda, non hinc discedemus ante vesperum. Adduc equum qualicumque ornatu.
- Pu. Paratus est, conscende: ah quid agis, pedem dextrum ponis priorem in stapeda?
- Ph. Utrum ergo?
- Pu. Sinistrum, et habenas sinistra manu rege: dextra cape hanc virgulam, quæ erit pro calcaribus.
- Ph. Non indigeo, calcanei erunt mihi vice calcarium.
- Pu. Jubellium Tauream videtis, aut qui cum hoc est congressus, Asellum.
- Ph. Apage historias in procinctu. Ubi reliqui?
- Pu. Ite, ego comitabor vos pedester.
- Misi. Oh equum molestissimum succusatorem: ossa mihi omnia contuderit, priusquam perveniamus in oppidum.
- Ph. Quid malum est stratum istud tuum? Clitella est ut puto.
- Misi. Paulo minus.
- Ph. Quanti, quanti?
- Misi. Numis Turonensibus quatuordecim.

- Ph. Equum ipsum cum suo victu, et vestitu tanti non emerim: nec videtur mihi equus vector, nec ephippiarius, sed jumentum clitellarium, et jugale, aut dossuale: a dnmadvertente quæso, passim cespitat: vel in chartam, aut latum culmum impingeret.
- Misi. Quid tu de eo dicis? Pullus est adhuc. Sed garrias, quæ volēs: vides tu hunc equum? Is qualis est, me vehet, aut ego illum.
- Pu. Ungulam habet tenerrimam miser.
- Ph. Quid admonuit te tam accuratè unoculus, quum tibi eum insterneret?
- Misi. Rogavit verbis amantissimis, ne duo insidere-mus equo, alter in stracto, alter super clunes, et ut in equili diligenter ei substernerem.
- Pu. Nimirum eget misellus, qui latera habet nudata carne.
- Ph. Quid agitis vos? Non ascenditis in rhedam?
- Ph. Probè mones: rhedarius petit nunc altero tanta plus, quam quanti eramus pacti.
- Ph. Cum rhedariis est vobis res, et cum naviculatoribus: facillè conficietis omnia, et ex animi sententia: genus hominum est mite, mansuetum, come, urbanum, pium: rhedarii sunt fax terræ, naviculatores fax maris: date illi dimidium ejus, quod plus poscit.
- Pu. Quotam esse jam horam censetis?
- Ph. Ex Sole conjicio esse ultra decimam.
- Pu. Appetit jam meridies.
- Ph. Itane? Heus Misippe, eamus, secuatur qui poterit: invenient nos ad galerum purpureum: ea est taberna diversoria, sita contra regiam pyramidem, non procul à domo Curionis.
- Misi. Quâ egrediemur?
- Ph. Per portam Marcellinam, ad dextram, simplici via, et directa.

- Misi. Immò teneamus hanc semitam, via jucunda et placida.
- Ph. Minimè verò: nihil commodius, ac tutius, quin via regia: nam transversis itineribus amittimus comites: præsertim quod trames ille, (nisi me fallit memoria) est valdè sinuosus, et ambagiosus.
- Misi. Qui sunt isti hastati? Videntur milites ex istis mercenariis.
- Ph. Quid agendum?
- Misi. Revertamur, ne nos spolient.
- Ph. Progrediamur: nam facilè evademus eos, cursa equorum per campos.
- Misi. Quid si gestent tormenta manuarum?
- Ph. Nihil tale cerno, sed solas sarissas.
- Misi. Accede propius puer.
- Pu. Quid rei est?
- Misi. Non tu vides illos Germanos?
- Pu. Quos?
- Misi. Illos huc venientes adversum nos.
- Pu. Planè non sunt Germani, sed Parisienses, rustici duo cum suis baculis.
- Misi. Profectò ita est: benè sit tibi, animam mihi, et vitam reddidisti. Sed ubi Misopodus, et Planetes?
- Pu. Rhedarius iratus, quòd non quantum postulaverit accipiat, duxit eos vià salebrosa: equi dum magna enituntur vi, rotas in alto cæno hærentes extrahere, temonem, et heleia confregerunt: tum canthi revulsi sunt cum clavis, et ipse rotam sufflaminaverat imprudens, bili excæcatus: nunc ea reficit stomachabundus, et convicians divis omnibus, vectores quoque diris devovens atrocissimis.
- Ph. Quæ capitis illius sint.
- Pu. Puto eos rhedâ relicta trāsiturus in sarracum,

- quod sine onere habet iter Boloniam. Glaucus, et Diomedes ingressi erant in scapham quandam: sed nautæ negant se hoc vento posse remis, aut contis agere navigium: equos heleiarios narrant omnes esse occupatos nescio qua materia vehenda: ita nondum religarant prymnesium.
- Ph. De naulo nihil novi?
- Ph. Nihil prorsum.
- Ph. Mirum est: sed conjicio quid futurum: non pervenient illi Boloniam ante serum diei.
- Misi. Quid tum? Sumemus diem crastinum totum, ad reficiendum animum. Aspice ut fluvius ille leniter labitur, aquæ planè crystalinæ inter scrupos aureos: quàm jucundum murmur? Audis lusciniolam, et carduelem? Profectò territorium hoc Parisiense amœnissimum est.
- Ph. Quod spectaculum potest esse huic par? Quàm placido agmine fluit Sequana! Ut fertur navicula illa plenis sinibus, et secundo vento! Mirificè his omnibus redintegrantur animi. Oh pratum miro artificio vestitum!
- Misi. Nempe ab admirabili artifice.
- Ph. Quàm suavem odorem eructat!
- Misi. Hac, hac ad sinistram flectito, ut vites cœnum tenacissimum, in quo gradarius tuus statim unguem amitteret. Quàm contrarius hic campus suo vicino? Obsitus situ, squallidus, curiosus, horrens petris, et spinis armatus.
- Pu. Non vides esse agrum ruderatum ex villa ruinis? Et alioquì frumentarius est? *Hyberno pulvere, verno luto, magna farra Camille metes.*
- Ph. Quæso cantilla versus aliquot, ut soles.
- Misi. Placet.
- Felix ille animi, divisque simillimus ipsis,
Quem non mendaci resplendens gloria fuco*

*Solicitat, non fastosi mala gaudia luxus:
Sed tacitos sinit ire dies, et paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla silentia vita.*

- Ph. Versus facetissimos, et gravissimos: cujus quæ-
so sunt?
- Misi. Non agnosti?
- Ph. Non.
- Misi. Angeli Politiani.
- Ph. Vetustiores putavi, et habent gratiam anti-
quitatis. Suspicio nos deerrasse.
- Misi. Heus bone vir, qua itur Boloniam?
- Rusti. Aberratis: obvettite canteria vestra ad bivium
illud, et tenete viam quam rodit flumen, ea
vos non sinet falli, recta est, et simplex us-
que ad vetustam quercum, inde ad manum
hanc vos præcipitatote.
- Misi. Habemus gratiam.
- Rusti. Ducat vos Deus.
- Misi. Mallem currere, quàm sic ab equo isto conceuti.
- Ph. Tanto cœnabis avidius.
- Misi. Immò non potero cœnare delassatus, et con-
fractus toto corpore: citius quæram de lecto,
quàm de mensa.
- Ph. Sede conjunctis eruibus, non divaricatis: mi-
nus senties laborem.
- Misi. Hoc est fœminarum, et facerem, nisi metue-
rem derisus, et sanas prætereuntium.
- Pu. Siste parumper Philippe, dum hic faberferra-
rius calciarit astureonem tuum, cui excussa est
solea dextri pedis.
- Misi. Quin potius moremur hic, ut clauso diverso-
rio sub dio dormiamus.
- Pu. Quid tum? In aperto mundo: an non id præstabi-
lius quàm in clauso? Gravius esset, quod in cœnes.

COLL. XVIII.
SCRIPTIO.

MANRICUS, ET MENDOZA.

- Man. **A**DFUISTEN' hodie, quum ille haberet oratio-
nem de utilitatibus scribendi?
- Men. Ubinam?
- Man. In auditorio Antonii Nebrissensis.
- Men. Minimè verò: sed tu recense, si qua hæserunt
memoriæ.
- Man. Quid ego recenseam? Dixi tam multa, ut om-
nia prope excederint.
- Men. Ergo contigit tibi, quod de vasis angusti ori-
ficii Quintilianus dicit, quod superfusam humoris
copiam respuunt: sensim si instilles, recipiunt.
Sed nihil retinuisti penitus?
- Man. Propemodum nihil.
- Men. Aliquid igitur.
- Man. Perpusillum.
- Men. Isthuc ipsum perpusillum fac mihi etiam com-
mune.
- Man. Primum omnium ajebat esse perquam admi-
rabile, tantam varietatem humanarum vocum
paucis potuisse literis comprehendere: deinde ami-
cos absentes posse inter se beneficio literarum
colloqui. Addebat, nihil esse visum mirabilius
apud Insulas istas à Regibus nostris recens
inventas, unde aurum adfertur, quàm posse
inter se homines aperire quæ sentiant, tanto
intervallo regionum missa chartula aliqua ma-
culis nigris distincta.

*Solicitat, non fastosi mala gaudia luxus:
Sed tacitos sinit ire dies, et paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla silentia vita.*

- Ph. Versus facetissimos, et gravissimos: cujus quæ-
so sunt?
- Misi. Non agnosti?
- Ph. Non.
- Misi. Angeli Politiani.
- Ph. Vetustiores putavi, et habent gratiam anti-
quitatis. Suspicio nos deerrasse.
- Misi. Heus bone vir, qua itur Boloniam?
- Rusti. Aberratis: obvettite canteria vestra ad bivium
illud, et tenete viam quam rodit flumen, ea
vos non sinet falli, recta est, et simplex us-
que ad vetustam quercum, inde ad manum
hanc vos præcipitatote.
- Misi. Habemus gratiam.
- Rusti. Ducat vos Deus.
- Misi. Mallem currere, quàm sic ab equo isto conceuti.
- Ph. Tanto cœnabis avidius.
- Misi. Immò non potero cœnare delassatus, et con-
fractus toto corpore: citius quæram de lecto,
quàm de mensa.
- Ph. Sede conjunctis eruibus, non divaricatis: mi-
nus senties laborem.
- Misi. Hoc est fœminarum, et facerem, nisi metue-
rem derisus, et sanas prætereuntium.
- Pu. Siste parumper Philippe, dum hic faberferra-
rius calciarit astureonem tuum, cui excussa est
solea dextri pedis.
- Misi. Quin potius moremur hic, ut clauso diverso-
rio sub dio dormiamus.
- Pu. Quid tum? In aperto mundo: an non id præstabi-
lius quàm in clauso? Gravius esset, quod in cœnes.

COLL. XVIII.
SCRIPTIO.

MANRICUS, ET MENDOZA.

- Man. **A**DFUISTEN' hodie, quum ille haberet oratio-
nem de utilitatibus scribendi?
- Men. Ubinam?
- Man. In auditorio Antonii Nebrissensis.
- Men. Minimè verò: sed tu recense, si qua hæserunt
memoriæ.
- Man. Quid ego recenseam? Dixi tam multa, ut om-
nia prope excederint.
- Men. Ergo contigit tibi, quod de vasis angusti ori-
ficii Quintilianus dicit, quod superfusam humoris
copiam respuunt: sensim si instilles, recipiunt.
Sed nihil retinuisti penitus?
- Man. Propemodum nihil.
- Men. Aliquid igitur.
- Man. Perpusillum.
- Men. Isthuc ipsum perpusillum fac mihi etiam com-
mune.
- Man. Primum omnium ajebat esse perquam admi-
rabile, tantam varietatem humanarum vocum
paucis potuisse literis comprehendere: deinde ami-
cos absentes posse inter se beneficio literarum
colloqui. Addebat, nihil esse visum mirabilius
apud Insulas istas à Regibus nostris recens
inventas, unde aurum adfertur, quàm posse
inter se homines aperire quæ sentiant, tanto
intervallo regionum missa chartula aliqua ma-
culis nigris distincta.

- Rogabant enim, an papyrus sciret loqui. Hæc ille, et alia permulta, que sum oblitus.
- Men. Quandiu dixit?
- Man. Horas duas.
- Men. Ex tam longa oratione tam paucula mandasti memoriæ?
- Man. Mandavi quidem memoriæ, sed ea noluit retinere.
- Men. Planè dolium habes filiarum Danaï.
- Man. Immò excepi cribro, non dolio.
- Men. Accersamus aliquem, qui tibi ea quæ ille dixit, redigat in memoriã.
- Man. Mane tamen, nam aliud quidam cogitatione quæro: teneo.
- Men. Eloquentiam tandem: cur non excipiebas pennam?
- Man. Non erat ad manum.
- Men. Ne pugillares quidem?
- Man. Ne pugilles quidem.
- Men. Exprime hoc tandem.
- Man. Anfugit jam: tu excussisti menti, tam odiosè interpellando.
- Men. Hui, tam cito?
- Man. Rediit in memoriã. Ex autoritate nescis cuius scriptoris affirmabat, nihil esse ad magnam eruditionem compendiosius, quàm probè ac celeriter pingere.
- Men. Quis est author?
- Man. Nomen sæpè audiui sed memoria effluxit.
- Men. Ut alia: sed huic præcepto non paret vulgus nostræ nobilitatis, quæ pulchrum, et decorum sibi esse ducit, nescire literas formare: dicas scarificationem esse gallinarum: et nisi præmonitus sis cuius sit manus, nunquam divinaris.
- Man. Et ea de causa vides, quàm crassi sint homines, quàm amentes, et opinionibus corruptissimis.

- Men. Quomodo sunt vulgus, si nobiles? An non hæc multum inter se distant?
- Man. Quia vulgus non vestibus, et possessionibus distinguitur, sed vita, et iudicio de rebus integro.
- Men. Vin' ergo ut nos à vulgari ista inscitia vindicemus? Tradamus nos huic exercitamento.
- Man. Nescio quo pacto naturale est mihi distortè, inæqualiter, perturbatè exarare literas.
- Men. Hoc habes nobilitatis: exerceas te: nam assuefactio mutabit, quod naturale esse ducis.
- Man. Sed ubi is habet?
- Men. Ex me tu id quæris? Qui nec audiui hominem, nec vidi, quum ipse eum audieris: tu, quantum intelligo, velles omnia ingeri tibi præmansa in os.
- Man. Nunc commemini: agebat sibi domum conductam juxta ædem Divorum Justi, et Pastoris.
- Men. Est ergo vicinus vester: eamus.
- Man. Heus puer, ubi est Magister?
- Pu. In illo conclavi.
- Man. Quid agit?
- Pu. Docet quosdam.
- Man. Significa illi, astare hic pro foribus, qui huc etiam veniunt, ut ab eo doceantur.
- Mag. Qui sunt pueri isti? Quid petunt?
- Pu. Te cupiunt conventum.
- Mag. Admitte eos ad me rectè.
- Man. et Men. Optamus tibi salutem, et omnia prospera Magister.
- Mag. Et ego vicissim vobis felicem huc ingressum: sospitet vos Christus: quid est? Quid vultis?
- Man. Doceri abs te artem istam quum proficere, si modo vacat, et si vis.
- Mag. Perfecto oportet vos esse pueros honestissimè educatos, qui et sic loquamini, et tam modesto sitis ore. Nunc verò magis, quum tota facie

suffudit se vobis rubor: confidite filii, nam iste est color virtutis. Qui vocamini?

- Man. Manricus, te Mendoza.
- Mag. Nonina ipsa testantur ingenuam educationem, et generosos animos. Ita demum eritis verè nobiles, si iis artibus excolatis animos, quæ maxime sunt dignissimæ claris natalibus: quanto magis sapitis vos, quam multitudo ista nobilitatis, qui eo se habitum iri generosiores sperant, quo imperitius pingant literas. Sed minime est hoc mirandum, quandoquidem persuasio hæc dementiam nobilitatis jam pridem invasisit, nihil esse abjectius, aut vilius quam aliquid scire. Ergo videre est, illos epistolis à librariis suis compositis subscribentes id, quod legi nullo pacto potest: nec scias à quo tibi epistola mittatur, nisi sit à tabellario prædictum, aut signum agnoscas.
- Man. Id modò ego, et Mendoza querebamur.
- Mag. Sed venitis huc armati?
- Man. Minimè verò boni Præceptor: vapularemus à nostris pædagogis, si ausi essemus arma hæc ætate, vel aspicere, nedum tangere.
- Mag. Ahah, non loquor de armis crudelitatis, sed de istis scriptoriis, quæ ad præsentem rem faciunt. Habetis thecam pennariam cum pennis?
- Men. Quid rei est theca pennaria? An ea, quam nos calamariam nominamus?
- Mag. Ea ipsa: nam antiquissimi homines solebant stylis scribere: quibus successerunt calami, et potissimum Nilotici. Agareni, si quos vidisti, arundinibus scribunt à dextra in sinistram, sicut omnes penè ad orientem nationes. Europa Græcos secuta, contra, à sinistra in dextram.
- Man. Etiam Latini?
- Mag. Latini quoque filii: sed hi à Græcis habent ori-

- ginem, et olim veteres Latini scribebant in membrana deletili, quæ vocabatur palimpsestos: tum una tantum facie: nam qui utrinque erant libri conscripti, opistograpi dicebantur: qualis fuit Orestes ille Juvenalis: *Scriptus et in tergo, necdum finitus*. Sed hæc alias: nunc ea quæ instant. Anserinis pennis scribimus, aliqui gallinaceis. Vestrae istæ sunt egregie habiles: nam sunt caule ampla, et nitida, et firma: detrahite plumulas scalpello, et detruncate aliquid à cauda: tum eradite, si quam habent scabrieiem: nam lævigatæ fiunt aptiores.
- Man. Nunquam ego gero nisi deplumatas, et nitidas: sed institutor meus docuit me eas læves facere saliva, et affricatione ad adversam tunicam, vel fœminieruralia.
- Mag. Præsens consilium.
- Men. Doce nos aptare pennas.
- Mag. Primum omnium rescindetis utrinque caput, ut fiat bifurcata: tum in superiore parte incisuram facite scalpello sensim ducto, quæ *crena* vocatur: hinc æquate duos illos pedunculos, seu mavultis nominare eruscula, ita tamen, ut altius sit dextrum, in quo penna scribendo incumbit: id tamen discrimen vix perceptibile oportet esse. Pennam si firmiter vis chartæ imprimere, tribus digitis teneto: sin celerius, duobus, pollice, et indice, more Italico: nam medius inhibet magis eursum, et moderatur, ne se immodicè effundat, quam adjuvat.
- Man. Profer atramentarium.
- Men. Hem, cornu atramentarium: elapsus es mihi, venienti huc.
- Man. Puer, profer ampullam illam atramentariam: ex ea effundemus in hoc mortariolum plumbeum.
- Men. Sine peniculo?

Mag. Ita haurias penna liquidius, et commodius: nam in gossipio, vel filo bombycini, aut lini, quum pennam intingis, adhæret semper crenæ fibra aliqua, vel flocculus, in quo detrahendo fit mora scriptioni: aut si non detrahas, lituras verius effingas, quàm literas.

Men. Ego ex sodalium consilio linteolum Melitense indo, aut bombycinum leve, ac tenue.

Mag. Istud verò est satius. Cæterum multo præstat, solum atramentum infundere in mortariolo quidem fixo: nam quod circumgestandum est, huic omnino opus est peniculo. Cæterum habetis chartam?

Men. Hanc.

Mag. Asperam admodum, et quæ pennam remoretur, ne inoffensè decurrat, quod est studiis noxium. Nam dum luctaris cum scabrie chartæ, elabuntur multa ex iis, quæ scribenda cogitaveras. Hoc genus chartæ amplæ, densæ, duræ, scabræ, librariis relinquite: quæ ideo libraria nuncupatur, quod ex ea fiant ad diurnitatem libri: nec illam quotidiano usui paraveris grandem, augustanam, sive imperialem, quæ de rebus sacris hieratica nominatur: quales videtis in libris sacrarum ædium: acquirite vobis chartam epistolarem, quæ ex Italia adfertur optima, tenuissima, et firma: vel vulgarem illam, quam ex Gallia important, quam passim invenietis venalem in singulos codices numis octonis plus minus: dabitur vobis pro corollario philura una, aut altera chartæ emporeticæ, quam bibulam dicimus.

Men. Quæ est horum nominum ratio? Nam sæpè dubitavi.

Mag. Emporetica de Græco venit, ab involvendis mercibus: et bibula, quod atramentum absorbeat: ita non erit vobis opus furibus, aut sa-

bulo, vel pulvere de pariete eraso. Sed omnium optimum est, quum per se literæ excantur: eo enim modo diuturniores fiunt. Proderit tamen emporetica, quam sub manum extendatis, nè sudore, aut sordibus maculetis papyri candorem.

Man. Cedo jam nobis, si videtur, exemplar.

Mag. Primum abecedarium, deinde syllabatim, tum verba conjuncta, ad hunc modum: disce puer, quibus fias sapientior et proinde melior. Voces sunt animorum signa inter præsentem, literæ inter absentes. Hæc et effingite, et redite huc à prandio, vel cras, ut scripturam vestram emendem.

Man. Faciemus: interea commendamus te Christo.

Mag. Et ego vos eidem.

Men. Scedamus, ut absque interventu sodalium, et interpellatione meditemur, quæ à Magistro hoc accepimus.

Man. Placeat mihi, ita fiat.

Men. Ventum est, quo volebamus: assideamus in his saxis.

Man. Etiam, sed adversi à Sole.

Men. Mutua mihi dimidium chartæ folium, quod reddam cras.

Man. Sufficit tibi hoc frustulum?

Men. Hui, non capiet sex versus, ex meis præsertim.

Man. Scribe in utraque facie, et duc versus densiores: quid necesse habes tam magna instertitia relinquere?

Men. Egone? Vis intervallum est ullum: nam literæ sese utrinque attingunt, præsertim quæ longos habent apices, aut pedes, ut b, et p. Sed quid tu? Jamne duos versus exarasti? Et quidem eleganter, nisi quod sunt pravi.

Man. Scribe tu seorsum, et face.

Men. Enimverò penna, et atramento hoc scribi nullo pacto potest.

Man. Quid ita?

Men. Non cernis, ut penna respersit chartam atramento extra literas?

Man. At atramentum meum adeo est crassum, ut limum esse credas: aspice amabo, ut hæret in summa arena, nec ad characteres formandos defluit. Quin igitur utrinque incommodo medemur? Tu de cuspidibus pennæ rescinde scalpello, quoad atramentum commodè colligat in literas: ego in atramentarium quò fit atramentum liquidius, instillabo guttas aquæ aliquot.

Men. Immeitò potius.

Man. Oh, ne lotium, fœtebit atramentum ipsum, et quicquid scripseris: nec facilè deinceps odorem hunc elueris è penniculo. Optimum esset acetum, si haberes ad manum: nam hoc vi sua statim disrarat densum atramentum.

Men. Verum; sed periculum est, ne acrimonia sua chartam penetret.

Man. Nihil tale metuas: hæc charta maximè omnium continet atramentum, nè effluat.

Men. Extremæ hujus tuæ chartæ oræ inæquales sunt, rugatæ, et asperæ.

Man. Demarginato chartam aliquantum forficibus: nam hoc est etiam elegantius: aut citra eam asperitatem scribendo subsista. Tibi semper levisimæ offensiones satis magno impedimento sunt, nè pergas: sed quicquid est in manibus adjicias illico.

Men. Redeamus jam ad Præceptorem.

Man. Videtur tibi tempus?

Men. Metuo, nè præterierit jam tempus: nam solet maturè cœnare.

Man. Eamus: ingredere tu prior, qui habes minus cordis.

Men. Immò tu potius, qui minus frontis.

Man. Vide nè quis ab illo exeat, qui deprehendat hic nos jocantes, et lascivientes. Pulse-mus fores annulo, etsi patentes: nam hoc fuerit urbanus. Atat?

Puer. Quis isthic? Recta introeas, quisquis sis.

Man. Nos sumus; ubi est Institutor?

Puer. In conclavi.

Men. Omnia sint tibi fausta Præceptor.

Mag. Feliciter veneritis.

Men. Effinximus quinquies, aut sexies tuum exemplar in eadem charta: referimus hoc opus nostrum ad te emendandum.

Mag. Rectè facitis: ostendite. Posthac relinquitte majorem intercapedinem versuum, ut sis ubi ego possim corrigere vestra errata ad emendationem. Hæ literæ sunt admodum inæquales, quod est in scribendo fœdum. Animadvertite, quanto m, majus est quàm e; et o, quàm orbis hujus p: nam literarum corpora omnia oportet esse æqualia.

Men. Quid quæso vocas corpora?

Man. Medio in literis; præter apiculos, et pedunculos, si quos habent: apices habent b, et l: pedes p, et q. Jam in eodem m, crura sunt imparia: primum brevius est medio, et nimis magnam caudam trahit, sicuti et illud a: nec satis imprimitis pennam chartæ, vix hæret atramentum, nec dignoscas quæ sint elementa. Quòd literas has transformare tentaris in alias, erasis particulis cuspidè scalpelli, magis deturpasti scripturam: satius fuisset, tenuem lituram inducere, tum et quod superest verbi in fine versus transferre in caput sequentis, modò integræ sint semper syllabæ, quæ secari non patitur lex latinæ scriptionis. Augustum Cæsa-

rem produnt memoria: non solitum verba dividere, nec ab extrema parte versuum abundantes literas in alteram transferre, sed ibidem statim subicere, et circumducere.

Man. Nos id libenter imitabimur, quoniam exemplum est Regis.

Mag. Rectè facitis quomodo enim aliter approbaretis vos, ex illius esse satos sanguine? Sed, non obstante regio exemplo, non jungatis omnes literas, nec omnes separetis. Sunt quæ vinciri inter se postulent, ut caudatæ cum aliis, velut a, l, ut item hastatæ, ut f, et t. Sunt quæ recusent, nempe orbiculatæ, p, o, b. Quantum poteritis recto capite scribite: nam inflexo, atque incumbenti, defluunt humores ad frontem, et oculos, unde morbi nascuntur multi, et videndi imbecillitas. Accipite alterum exemplar, quod exprimat cras Deo propitio. Ovidium audite:

*Sed propera, nec te venturas differ in horas,
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.*

Et aliud ex Mart.

*Currant verba licet, manus est velocior illis,
Nondum lingua suum, dextra peregit opus.*

Men. Interea optamus te bellissimè valere.

LIBRI TERTII FINIS.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM

LIBER QUARTUS.

PAULO GRAVIORA CONTINENS, PRÆSERTIM IN
MORIBUS ET CHRISTIANA DOCTRINA.

COLL. I. (*)

EBRIETAS.

ASOTUS, TRICONGIUS, ABSTEMIUS, GLAUCIA.

- Aso. **Q**UID tu dicis Trincogi? Quàm lautè nos heri accepit Brabantus ille!
- Tri. Malè sit illi, non potui tota nocte quiescere. Vomui (sit habitus honos vestris auribus) convolvi me subinde toto lecto, modò ad spondam interiorem, modò ad exteriorem: fauces, et stomachum videbar rejecturus: nunc præ dolore

(*) Ad autorem toties laudatum, sequentia Coll. in numerum usque quartum inclusive, pertinent.

rem produnt memoria: non solitum verba dividere, nec ab extrema parte versuum abundantes literas in alteram transferre, sed ibidem statim subicere, et circumducere.

Man. Nos id libenter imitabimur, quoniam exemplum est Regis.

Mag. Rectè facitis quomodo enim aliter approbaretis vos, ex illius esse satos sanguine? Sed, non obstante regio exemplo, non jungatis omnes literas, nec omnes separetis. Sunt quæ vinciri inter se postulent, ut caudatæ cum aliis, velut a, l, ut item hastatæ, ut f, et t. Sunt quæ recusent, nempe orbiculatæ, p, o, b. Quantum poteritis recto capite scribite: nam inflexo, atque incumbenti, defluunt humores ad frontem, et oculos, unde morbi nascuntur multi, et videndi imbecillitas. Accipite alterum exemplar, quod exprimat cras Deo propitio. Ovidium audite:

*Sed propera, nec te venturas differ in horas,
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.*

Et aliud ex Mart.

*Currant verba licet, manus est velocior illis,
Nondum lingua suum, dextra peregit opus.*

Men. Interea optamus te bellissimè valere.

LIBRI TERTII FINIS.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM

LIBER QUARTUS.

PAULO GRAVIORA CONTINENS, PRÆSERTIM IN
MORIBUS ET CHRISTIANA DOCTRINA.

COLL. I. (*)

EBRIETAS.

ASOTUS, TRICONGIUS, ABSTEMIUS, GLAUCIA.

- Aso. **Q**UID tu dicis Trincogi? Quàm lautè nos heri accepit Brabantus ille!
- Tri. Malè sit illi, non potui tota nocte quiescere. Vomui (sit habitus honos vestris auribus) convolvi me subinde toto lecto, modò ad spondam interiorem, modò ad exteriorem: fauces, et stomachum videbar rejecturus: nunc præ dolore

(*) Ad autorem toties laudatum, sequentia Coll. in numerum usque quartum inclusive, pertinent.

capitis, nec oculorum officio possum fungi, nec aurium. Lamina ponderosa plumbi videtur mihi in frontem, et oculos incumbere.

Abs. Frontem, et tempora fortiter astringo fascia, et Rex videberis.

Tri. Seu ipse potius Bacchus, à quo institutum manavit diadematum in reges.

Aso. Recipe te domum, et edormi crapulam.

Tri. Domum verò? Nihil æquè fugio, et aversor, ut domum, et uxorem clamosissimam, ea si me nunc aspiceret, longiores haberet Homilias, quàm Chrysostomus.

Abs. Hoccine apellas tu lautè tractari?

Gla. Planè ita est, nam laverunt probè guttur, et fauces.

Abs. Manus verò?

Gla. Ne semel quidem.

Aso. Immo sæpè vino, et lacte, dum alii in aliorum pateras immittebamus manus.

Gla. Quid potes dici lautius? Et quidem digitos pingui carinum, et embammatis inviscatos.

Abs. Tace per Divos: quis posset absque nausea rem adeo audire, obscœnam? Quanto minus videre aut de ejusmodi vino, aut lacte gustare?

Aso. Divi vestram fidem, adeone es Abstemi delicatus, ut hæc ne auribus quidem possis devorare? Quid faceres palato, ut nos? Sed heus tu Tricongi, compotator suavissime, mittamus puerum aliquem, qui nobis in illa phiala fictili adferat ex eodem vino? nulla est certior huic veneno theriaca.

Tri. Estne hoc exploratum?

Aso. Quid ni esset? Memineris versus quos cantat Colax: ad sanandum morsum canis nocturni, sume ex pilis ejusdem canis.

Gla. Narra quæso de convivio.

Abs. Ne narres, nisi velis me remove, quidquid habeo in ventriculo, cum ipsis vitalibus.

Gla. Fassetse igitur paulisper

Aso. Ego narrabo quàm commodissimè ut nusquam sit honos præfandus.

Gla. Incipe obsecro, adverte animum Abstemi.

Aso. Oh Glaucia mi, ante omnia isthuc ex me habe, nullum esse hominum genus, quod comparari posuit cum festivo, et largo convivatore. Quidam ostentant eruditionem rerum variarum, id est, mera nugamenta: alii jactant experientiam, et usu collectam prudentiam; quorsum id? Sunt qui habent quidem opes, sed audent expendere: miseri, quid eos juvat asservare? Benignus convivor, ubique prodest, ubique est gratus, vel solus illius aspectus exhilarat tristitiam animi, et discutit, si qua est in eo miseria, sive recordatione convivi, sive spe, atque expectatione: alia omnia quæ dicuntur bona animi, nec ego video, et sunt jejuna, atque infrugifera.

Abs. Rogo te Asote, quis est autor tam bonæ sententiæ?

Aso. Ego, et omnes mei similis, id est, plerique ex Gallia Belgica à Sequana ad Rhenum flumen. Tantum dissentiunt inter nos homuli quidam, vel miseri, et præparci, qui Abstemio suum invident cognomen, frugi volunt appellari: vel quidam magna sapientiæ opinione suffarcinati, id est, inani nomine, quos etiam nos (id est, maxima pars hominum, et præcipua) ridemus.

Abs. Quid audio?

Gla. In hoc iste non fallitur, esti ebriosus: nam nusquam eruditio minus habet pretii quàm in Belgica: non aliud esse rentur virum eruditione præstantem, quàm sutura, vel textura.

Abs. Atqui student hic multi, et non infelici profectu.

Gla. Deducuntur à parentibus parvi filii ad scholas,

tanquam ad opificium, quo parent sibi deinceps victum. Ipsi etiam scholastici, dietu incredibile, quam parvi institutores suos faciant, quam prosequantur honore exiguo, et præmiis adeo tenuibus, doctores insignes, ac primi nominis tolerare sese vix possint.

Abs. Ista sunt ab instituto sermone aliena: revertamur ad convivium.

Aso. Hoc malim audire: et missos faciamus jam tandem sermones istos studiosos, qui sunt profecto infrugiferi. Neseio quemadmodum vos Itali de eruditione statuatis: mihi certè res videtur non solum inutilissima, sed etiam damnosa.

Abs. Idem videtur bovi, et sui, quod tibi; et nobis quoque videretur, si non haberemus plus mentis quam tu.

Aso. Non esset finis: itaque audi jam. Primum omnium acubimus severi, et tristes, sacrata est mensa, silentium ubique, et quies, cœpimus expedire cultellam quisque suam: speciem præbebamus non invitatorum, sed invitòrum, adeo id diceres facere nos coactos, et faciebamus re vera admodum segniter: nondum enim in caluerat animus ardore illo libero, aptat quisque mantile suum humeris, nonnulli etiam pectori, alii de mappa extendunt super gremium: sumit panem, aspicit, volvit, purgat, si quid esset carbonis, aut cinerum decorticat, et hæc omnia lente, et eunctabundè. Quidam auspicati sunt cœnam à potione: alii priusquam biberent paulum sumpserunt acetarii, et bubulæ salitæ, ad exitandum dormiens palatum, et stimulandum languidulum: primus scyphus fuit cervisiæ, ut frigidum cæmentum substerneretur ardori vini. Allatus est sacer illi liquor, primum poculis angustis, et exiguis, quæ magis sitim irritarent, quam restingue-

rent. Dóminus homo festivissimus, qui potiore in hac tota regione nullum habet, ac ne parem quidem mea utique sententiã (quod sit dictum sine cujusque injuria) jubet adferri pocula capacissima, et cœptum est largiter potari more Græco, ut dicebat illic philogræcus quidam, qui Lovanii olim studuerat. Ibi cœpimus loqui, tum incalescere, hilaritas ubique et rissus diffusissimus. Oh cœncæ, noctesque Deorum! Alii aliis præbibimus, et magna æquitate faciebamus paria: nefas erat sodalem fraudare, tali præsertim tempore.

Abs. Merito, quum agitur non de calice vini, sed de sensu, et mente, rebus in homine præcipuis. Sed ut hac de re tam læta, tam festiva, tu, et ego colloquamur, primum rogandus es an sis ebrius?

Aso. Non re vera, et facile est cognoscere ex ordine orationis meæ: nam si essem, putas me hæc referre potuisse adeo compositè?

Abs. Rectè est: alioqui juxta mimi versiculum absente litigarem. Principio cur non extruitis templum aliquod in hac regione Baccho, cœlestis hujus liquoris repertori?

Aso. Hoc vestrum est qui ædem habetis Romæ Sergii, et Bacchi, nobis satis est quotidie illi passim sacra facere. Et fortasse erigeremus templum, si constaret fuisse illum inventorem: nam de ea re audivi disceptari inter studiosos quosdam. Sunt qui potant primum fuisse Noam, qui vinum biberit, quique sit inebriatus.

Abs. Dimittamus ista, cedo, quod vinum bibebatis?

Aso. Quid nostra refert, quod sit vinum, aut cujas? Habeat modo nomen, et colorem vini, id satis est nobis: delicias illas quaerat Gallus aut Italus.

Abs. Quæ ergo potest esse delectatio, quum id non gustas, quod in corpus ingeris?

- Tri. Fortassè nonnulli initio aliquid gustant, integro palato: mox vero depravato ex tanta humoris redundantia, gustum omnem amittunt.
- Abs. Siti jam extincta, nulla superest voluptas, quæ tota sita est in satisfaciendo desideriis naturalibus: ita ut tormenti sit genus sine siti bibere, aut sine fame edere.
- Tri. Putas nos Abstemi, ad voluptatem potare, aut quod sit jucundum?
- Abs. Tanto ergo estis peiores bestiis, quæ aviditatibus naturalibus aguntur: vos neque illuc ducit ratio, et retrahit natura.
- Tri. Duceit nos eò sodalitas, et paulatim inebriamur imprudentes.
- Abs. Quoties estis inebriati, quoties alios ebrios vidistis?
- Tri. Quotidie plurimos.
- Abs. Non sufficiunt ergo tam multa experimenta ad devitandam rem tam fœdam? Atqui bellua vel uno experimento fieret cautior.
- Gla. At sodales istos, in quorum gratia transeunt ex hominibus in bestias, scis quam habent charos? Dum potant, darent illis præcordia: digressi illinc, vix agnoscunt, vitam, et animam cujusvis illorum nollent redemptam sibi numo sestertio.
- Abs. Quibus ex poculis hauriebatis vinum, et quomodo?
- Aso. Primum allata sunt vitrea, paulo post ob periculum sublatis illis exhibita argentea. In vinum injiciebamus à primo herbulas, quod id suaderet anni tempus: paulo post jus carniū, lac, butyrum, cremorem.
- Abs. Oh spurcitiem, ne belluis quidem tolerabilem!
- Tri. Quanto tu tragicoteron exclames, si scias alios in aliorum pocula manus sordentes immittere. Conjicere ovorum, et pomorum, et nucum putamina, et olivarum, ac prunorum ossa.

- Abs. Abstine ab hisce narrandis, si vis, ne me hinc in sylvas aliquas fuga abripiam.
- Tri. Audi tu in aurem Glaucia Quidam horum gestant faciendo intinere cornu venatorum, plenum ut necesse est, pulvere, et stipulis, et floccis, et sordibus aliis: ex hoc bibimus,
- Gla. Quid?
- Tri. Quid verò? Vinum.
- Gla. Immo verò mentem.
- Tri. Planè ista est, et post epotam mentem, matulis non admodum mundis sumptis de scanno lecticari, usi sumus pro calicibus.
- Abs. Quis fuit convivii exitus tanquam fabulæ?
- Aso. Natant vino pavimenta. Inebriati sumus omnes: hospes imprimis, homo strenuus, dejectis sub mensam magna victoria duabus, aut tribus.
- Abs. Oh præclaram victoriam, et de re pulcherrima, ac prædicanda! Sed omnes tamen vinum vicit?
- Aso. Etiam.
- Abs. Miserum te, quid putas esse ebrium?
- Aso. Probè, et ea animi sententia indulsisse genio.
- Abs. Cui genio? bono, an malo?
- Gla. Si rectè omnia scruteris, nusquam invenies, cui indulgant: neque enim animo, nec voluptati, nec ulli rei alteri, cui alli indulgent, qui vitiis obtemperant, et pravis animi cupiditatibus: sed inebriari, est, sensuum facultates amittere, exire de potestate rationis, judicii, mentis: planè ex homine fieri, vel pecus, vel saxum. Quæ deinceps sequantur (etsi nunquam ebrios vidi) tamen facillimum est conjectare: loqui, et nescire quid loquaris: si quid commissum est tibi arcanum maxime celandum, effutire: atque ea dicere, propter quæ te, et sæpè patriam, ac provinciam universam in grave discrimen adducas: nulla distinctio amici

- et inimici, uxoris et matris: rixæ, jurgia, inimicitiae, plagæ, vulnera, mutilatio, occisio.
- Tri. Etiam sine ferro, et sanguine: nam non pauci continuant ebrietatem cum morte.
- Gla. Quis non domi se cum cane aliquo, aut fele includere, quàm cum ebrio? Plus enim mentis est in illis animantibus.
- Abs. Post ebrietatem vero cruditas, debilitatio nervorum, paralysis, arthretici, cruciatus, gravido capitis, et corporis totius, hebetatio sensuum omnium: memoria extinguitur, ingenii acies retunditur: unde stupor in tota mente, et ad intelligendum, sapiendumque, et ad eloquendum.
- Aso. Jam incipio intellegere, magnum esse malum ebrietatem: posthac dabo sedulam operam, ut bibam ad hilaritatem, non ad ebrietatem.
- Gla. Hilaritas est janua ebrietatis: nemo venit ad bibendum eo animo, ut inebriatur: sed bibendo exhilaratur, continuo post sequitur ebrietas: difficile est enim signare hilaritatis metam atque in ea sistere. Lubricus est gradus ab hilaritate ad ebrietatem.
- Abs. Dum vinum habes in scypho, illud est in tua potestate: dum in corpore, tu es in illius: habes jam, non habes: quum bibis, tu tractas vinum pro tuo libito: postquam biberis, illud te tractabit pro suo.
- Aso. Quid ergo? Nunquamne est bibendum?
- Abs. Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt. Bibendum quidem, non potandum: natura sola in hoc docet bruta, hominem non docebit eadem natura ratione adjuta? Edes quum esuries, bibes quum sities: fames, et sitis admonebunt quantum, quando, quatenus edendum, et bibendum.

- Aso. Quid si semper sitiam, nec sitim possim mitigare, quin fiam ebrius?
- Abs. Bibe, quod inebriare non possit.
- Aso. Non fert constitutio mei corporis.
- Abs. Quid si tantum esuries, ut exatiari nullo cibo posses, nisi dirumperis?
- Aso. Ea verò non esset fames, sed morbus.
- Abs. Nimirum opus esset medicina ad eam famem tollendam, non dapibus: nonne?
- Aso. Quid ni?
- Abs. Eodem prorsus modo, medico tibi esset opus ad eam sitim, non caupone: et potione de pharmacopolia petita, non de cœnopolio: non est ea sitis, morbus, et quidem perniciosus.

COLL. II.

PRINCEPS PUER.

MOROBULUS, PHILIPPUS, SOPHOBULUS.

- Mor. **Q**UID agit tua Celsitudo Philippe?
- Ph. Lego, et edisco, ut ipse intueris.
- Mor. Intueor sanè, et cum dolore, defatigas te, et maceras generosissimum istud corpusculum.
- Ph. Quid ergo agerem?
- Mor. Quid alii Proceres, Principes, viri nobiles, et opulenti: equitare, confabulari cum puellis Augustæ Matris tuæ, salutare, discere artem tractandi arma, lusitari foliis, aut pila, salire, currere: hæc vides esse studia nobilitatis jucundissima. Quod si tantis oblectationibus fruuntur, qui vix digni sunt ut in familiam tuam admitantur: quid te

- facere convenit, tanti Principis filium, et hæredem?
- Ph. Quid studium literarum, nihilne prodest?
- Mor. Prodest quidem, sed iis qui sunt initiandi Saccris, aut qui ea arte victum sunt sibi comparaturi, quemadmodum aliis sutoria, aliis textoria, et artes cæteræ quæstuarie. Surge quæso te, pone libros de manibus, eamus deambulatum, certè ut respires aliquantisper.
- Ph. ER. Non licet mihi nunc per Stunicam, et Siliceum.
- Mor. Qui sunt hi Stunica, et Siliceus? An non subditi tui, in quos tu habes imperium, non illi in te?
- Ph. Stunica est Educator meus, Siliceus autem Institor literarius. Subditi sunt illi quidem mei, seu verius patris: sed pater, cui ego sum subditus, præfecit illos mihi, et illis subjecit.
- Mor. Quid ergo? Dedit pater Celsitudinem tuam in servitum illis hominibus?
- Ph. Nescio.
- Mor. Ah facinus indignissimum!
- Sop. Minimè vero, o fili, immo illos fecit servos tuos, quos voluit tibi semper adhærere, oculos, aures, animum, mentem in te unum defixam gerere semper, et relictis suis quemque negotiis, tuum unius negotium agere: non ut te imperiosè vexent, sed ut rudes tuos mores boni illi, et sapientes viri ad virtutem, decus, atque excelentiam forment: non quo te reddant mancipium, sed ut verè liberum, et verè Principem, quibus si non obtemperaveris, tum demum servus eris extremæ conditionis, pejor iis, qui hic inter nos versantur, empti, et venditi ex Ætiopia, vel Africa.
- Mor. Cujus tandem esset mancipium, si illis Educatoribus morem non gereret?
- Sop. Non certè hominum, sed vitiorum, qui dõmini sunt importuniores, atque intolerabiliores quovis homine improbo, et sceleroso.

- Ph. Non satis ista intelligo, quæ dicis.
- Sop. At intellexisti, quæ Morobulus?
- Ph. Planissimè omnia.
- Sop. Oh quàm essent homines fœlices, si quàm citò habent sensum, atque intelligentiam rerum levium et malarum, haberent etiam bonarum et conducibilium. Nunc vero contra evenit, ætate ista nugas, ineptias, immo insanias, ad quas te Morobulus est adhortatus, facillè intelligis; quæ ego de virtute, de dignitate, de omni laudis genere dicerem, tam caperes, quàm si Arabicè loquerer, aut Gotthicè.
- Ph. Quid ergo faciendum consuleres?
- Sop. Ut saltem sustineres assentionem, nec hujus sensibus, nec meis acquiesceres, quoad de utrisque posses judicare.
- Ph. Quis dabit hoc iudicium?
- Sop. Ætas, institutio, experimenta.
- Mor. Hui quàm esset longum ista expectare?
- Sop. Benè monet Morobulus: abjice libros: eamus lusitatum, et ludemus ludum, in quo unus eligitur Rex: is præscribit aliis quæ sint agenda, parent cæteri juxta leges lusionis: tu eris Rex.
- Ph. Ut erit ludus? Nam si eum ignorem, quomodo potero Regem in illo agere?
- Sop. Quid dicis Philippule dulcissime, deliciae Hispaniarum? In ludo, et rebus levissimis, in quibus error nihil adfert periculi, non auderes Regnum suscipere, ludi nescius: et vis tot et tanta Regna seriò capescere, ac regere, ignarus conditionum, populorum, legum, administrationis? Denique rudis totius prudentiæ, instructus solum ridiculis ineptiis, quas tibi Morobulus hic in animum instillat? Heus puer, dic præfecto equili, ut proferat huc equum illum Neapolitanum, ferocissimum calcitronem, et sternacem, in quo Philippus sedeat.

Ph. Minimè illum vero, sed alium circuratiorem: nam regendi equi tam refractarii nondum artem habeo, nec vires.

Sop. Quæso Philippe, et putas tu leones ullos esse æquè feroces, aut equos adeò calcitriones, et refractarios, et minus parentes frænis, quàm scelerati homines simulatique? Qui conveniunt, et congregantur ex omni vitiorum, flagitiorum, scelerum, et facinorum genere, ex animi perturbationibus concitatis, insensis, inflammatis, ardentibus? Equum non audes attingere, hominem poseis quovis equo ad regendum, tractandumque difficiliorem? Sed missa isthæc faciamus. Vides in hoc flumine illam cymbulam? Navigatio est jucundissima, atque amœnissima inter prata, et salicta, quæso descendamus in eam: tu sedebis ad clavum, et ages cymbam.

Ph. Ita planè, ut vos subvertam, et demergam, quemadmodum nuper fecit Pimentellulus.

Sop. Ne cymbam quidem gubernare vis, in amne tam modico, et tam placido, quia rudis: et committis te mari illi, undis, fluctibus, tempestati nobilium, inscius, et inexpertus: planè usu tibi venit, quod Phaetonti: qui aurigandi nescius, ardore juvenili currum patris gubernandum sibi depoposcit: notam esse tibi fabulam reor; præclare Isocrates, duas res maximas in hominum vita dicebat esse, principatum, et sacerdotium: quas tamen nemo non expeteret tamquam dignus, nemo non crederet se rectè posse gubernare tamquam prudentissimus.

Ph. Intellego nihil esse conditioni, ac personæ meæ perinde necessarium, ut artem, ac peritiâ regendi Regni.

Sop. Probè rem tenes.

Ph. Quomodo eam assequar?

Sop. Eduxisti tu illam tecum ex matris utero?

Ph. Nullo modo.

Sop. Qua igitur fronte audet Morobulus hic esse tibi author, ut ea studia rejicias, quibus et artis hujus peritiâ, et aliarum rerum maximarum, ac pulcherrimarum cognitio paratur?

Ph. A quibus ergo sunt hæc haurienda?

Sop. Ab iis, qui ea maximis ingeniis animadvertunt, atque observant: quorum alii sunt mortui, alii vivi.

Ph. E mortuis quomodo discendum? Possuntne mortui loqui?

Sop. Nunquamne fando audivisti nominari Platonem, Aristotelem, Ciceronem, Senecam, Livium, Plutarchum?

Ph. Magna nomina: sæpè, et cum ingenti admiratione, ac laude.

Sop. Illi ipsi et alii permulti eorum similes, jam olim vita functi, confabulabuntur tecum, quoties, et quandiu liberit.

Ph. Quomodo?

Sop. Libris, quos ad docendam posteritatem reliquerunt.

Ph. Quin dantur mihi illi jam in manus?

Sop. Dabuntur brevi, posteaquam didiceris eum sermonem, quo possis loquentes illos intelligere. Sustine paulisper, atque hanc brevem molestiam perfer, quæ devoranda est in accipiendis principiis: illico post incredibiles sequentur delectationes, quas qui nondum degustarunt, mirandum non est à literato studio abhorрere. Nam qui sunt experti, eos citius à vita quàm à libris, et rebus cognoscendis avelleris.

Ph. Cedo vero, qui sunt vivi, à quibus sapientiâ hæc discenda est, et mens bona?

Sop. Si iter esses quodpiam initurus, à quibus tandem de itinere percontareris? Utrum ab iis, qui

iter illud nunquam vidissent, an qui aliquando confeissent?

Ph. Ab iis scilicet, qui confeissent.

Sop. Vita hæc nonne est velut iter quoddam, et profectio perpetua?

Ph. Sic videtur.

Sop. Qui ergo iter hoc perambularunt, senes, an juvenes?

Ph. Senes.

Sop. Senes igitur auscultandi.

Ph. Omnes indifferenter?

Sop. Acutè rogas, non omnes promiscuè; sed quemadmodum de via, sic de vita. Utri norunt viam, qui eam peregerunt nihil animadvertentes, aliud agentes, animo non minus peregrinante quam corpore: an qui annotarunt diligentè, et attentè singula, et memoriæ mandarunt?

Ph. Nimirum hi posteriores.

Sop. Ergo in consilio de vitæ ratione capiendo non audiendi juvenes, qui iter hoc nunquam sunt ingressi: quanto minus adolescentes? Et quod stultissimum est, atque indignissimum, pueri? Neque ad id admittendi senes imprudentes, lascivi, dementes, deteriores pueris, quos divina Oracula execerantur, quod sint pueri centum annorum. Solis præbendæ aures senibus magni iudicii, usus rerum, et prudentiæ

Ph. Quo signo eos dignoscam?

Sop. Nimirum ætate ista, fili, nullo adhuc: sed ubi majus, et firmiter accesserit iudicium, facilè id cognoscet ex verbis, et factis, tanquam nota certissima. Interea vero, dum ea ingenii facultate non vales, crede te cunctum, et committe patri tuo, et iis, quod tibi pater adjunxit institutores, ac Magistros, infirmæque istius ætatis gubernatores, et quasi manuconductores per viam,

quam tu nunquam iniisti. Nam patri, cui charior es quàm ipsemet tibi, major est de te cura, quàm tibi ipsi: atque ad eam rem non solum suo usus est consilio, sed hominum sapientum.

Mor. Nimis diù tacui.

Sop. Ita planè, præter morem tuum: eamque rem ego jam dudum vehementer demirabar.

Mor. An non pater tuus Philippe, et Rex Galliæ, et alii magni Reges, ac Principes, sine literis, et labore isto tam molesto, quem hic teneris tuis humeris inclementer imponit, Regna, et ditiones suas regunt, et in officio continent?

Sop. Nulla res tam facilis est quæ non fiat difficilis, si invitus faciat. Non est opera literis impensa laboriosa ei, qui libens eam subit: qui autem invitus, ei vero vel lusitare, et in locis deambulare amænissimis grave, ac intolerandum est. Tibi Morobule nugandi avidissimo, et nugis semper assueto, serium aliquid, vel agere, vel audire instar est mortis: vicissim alii complures vitam sibi existimarent acerbam, si ad istum modum vitæ suæ rationis instituerent. Quàm multi sunt, in aulis præsertim, quibus nihil est dulcius, quàm otium torpens, atque inertissimum? Admovere manum alicui operi, tormenti est loco: quam multi vicissim in populis, qui emoriantur citius, quàm sic dies omnes vacuos transigere. Et celerius delassentur nihil agendo, quàm ab intentione animi in negotium aliquod. Sed ut respondeam tibi de Cæsare, et Rege Galliæ, audies à me in universum de senibus, quos posuit eos esse, qui spatium hoc vitæ decurrissent. Si omnes quotquot viam quampiam peregissent, concorditer narrarent se per viam in locum incidisse plenum difficultatis, et periculi, ex quo saucii, et pessimè affecti discesse-

rint: quod si ejusmodi iter sursum essent ingressuri nihil diligentius caverent, quam illud discrimen: quid tu censes? An non hominis foret amentissimi, quum eadem ipse via insisteret, non recordari tanti periculi, non illud devitare?

Ph. Nondum teneo, quid velis.

Sop. Faciam igitur planius exemplo. Finge esse supra flumen istud tabulam angustam pro ponticulo: referant tibi omnes, quotquot equo insidentes tentarint illam transire, decidisse in aquam, adisse vitæ discrimen, ægrè esse extractos semivivos: intelligisne hoc?

Ph. Bellissimè.

Sop. Quid tu jam? An non tibi demens videret, si faciens illac iter, non ex equo descenderes, et effugeres id periculum, in quod alios venisse audis?

Ph. Nimirum ita agerem.

Sop. Et merito. Quære tu jam ex senibus, quid maximè incommodum in vita, quid eos prætermisisse doleat, et vehementer pœniteat? Omnes tibi uno ore respondebunt, qui aliquid didicerunt, non plus didicisse: qui vero nihil, non adhibuisse operam, ut aliquid scirent. In hanc querimoniam ingressi, non faciunt finem referendi, missos se fuisse à parentibus, aut educatoribus ad scholas, et Magistros literarum: se tamen vanis delectationibus, vel lusionum, vel venationum, vel amorum, ejusmodi nugarum illectos, amisisse pulcherrimas è manibus discendi occasiones. Itaque conqueruntur de facto suo, et sortem suam deplerant, ac semetipsos acceusant, damnant, interdum quoque execerantur. Vides ergo locum hunc desidie, atque ignorantie esse in via hac vitæ maximè infestum, et periculosum unumque omnium præcipuè devitandum? Quo-

niam quidem audis tam miserabiles eorum querelas, qui in illum sunt collapsi: is est igitur omni cura, et diligentia cavendus, et segnitie, otio, deliciolis, nugis rejectis, ac spretis, in studia literarum, cultumque bonæ mentis tota animi intentione incumbendum. Tu hac de re patrem tuum roga, tametsi juvenem adhuc: et tu Morobule, tuum, jam senem. Intelligetis ex eis, veram esse meam sententiam.

COLL. III

EDUCATIO.

FLEXIBULUS, GRYPHERANTES, GORGOPAS.

Fle. **Q**UANAM gratia misit te huc ad me pater tuus?
Gry. Dixit te esse hominem egregie institutum, sapienter aducatum, eaque de causa gratum huic Civitati: cupere se, ut ego eisdem, quibus tu, vestigiis insistens perveniam ad similem favorem populi.

Fle. Quomodo igitur te id assecuturum censes?

Gry. Ingenua educatione, quali te omnes prædicant esse præditum. Adjecit pater eam educationem magis decere me, quam alium quemvis.

Fle. Cedo mi fili, quomodo ea in re visis à patre imbutus?

Gry. Non tam me pater præceptis instruxit, quam patruus quidem meus, vir senex, versatus multum, et diù in Regum comitatibus.

Fle. Quid ergo illi te docuerunt, me fili et amice?

Gor. Vide vir prudentissimè, ne fortassè per ignorantiam labaris in dictum aliquod, aut factum stultum, vel rusticanum, unde amittas istud nomen

rint: quod si ejusmodi iter sursum essent ingressuri nihil diligentius caverent, quam illud discrimen: quid tu censes? An non hominis foret amentissimi, quum eadem ipse via insisteret, non recordari tantum periculi, non illud devitare?

Ph. Nondum teneo, quid velis.

Sop. Faciam igitur planius exemplo. Finge esse supra flumen istud tabulam angustam pro ponticulo: referant tibi omnes, quotquot equo insidentes tentarint illam transire, decidisse in aquam, adisse vitæ discrimen, ægrè esse extractos semivivos: intelligisne hoc?

Ph. Bellissimè.

Sop. Quid tu jam? An non tibi demens videret, si faciens illac iter, non ex equo descenderes, et effugeres id periculum, in quod alios venisse audis?

Ph. Nimirum ita agerem.

Sop. Et merito. Quære tu jam ex senibus, quid maximè incommodum in vita, quid eos prætermisisse doleat, et vehementer pœniteat? Omnes tibi uno ore respondebunt, qui aliquid didicerunt, non plus didicisse: qui vero nihil, non adhibuisse operam, ut aliquid scirent. In hanc querimoniam ingressi, non faciunt finem referendi, missos se fuisse à parentibus, aut educatoribus ad scholas, et Magistros literarum: se tamen vanis delectationibus, vel lusionum, vel venationum, vel amorum, ejusmodi nugarum illectos, amisisse pulcherrimas è manibus discendi occasiones. Itaque conqueruntur de facto suo, et sortem suam deplorant, ac semetipsos acceusant, damnant, interdum quoque execerantur. Vides ergo locum hunc desidie, atque ignorantie esse in via hac vitæ maximè infestum, et periculosum unumque omnium præcipuè devitandum? Quo-

niam quidem audis tam miserabiles eorum querelas, qui in illum sunt collapsi: is est igitur omni cura, et diligentia cavendus, et segnitie, otio, deliciolis, nugis rejectis, ac spretis, in studia literarum, cultumque bonæ mentis tota animi intentione incumbendum. Tu hac de re patrem tuum roga, tametsi juvenem adhuc: et tu Morobule, tuum, jam senem. Intelligetis ex eis, veram esse meam sententiam.

COLL. III

EDUCATIO.

FLEXIBULUS, GRYPHERANTES, GORGOPAS.

Fle. **Q**UANAM gratia misit te huc ad me pater tuus?
Gry. Dixit te esse hominem egregie institutum, sapienter aducatum, eaque de causa gratum huic Civitati: cupere se, ut ego eisdem, quibus tu, vestigiis insistens perveniam ad similem favorem populi.

Fle. Quomodo igitur te id assecuturum censes?

Gry. Ingenua educatione, quali te omnes prædicant esse præditum. Adjecit pater eam educationem magis decere me, quam alium quemvis.

Fle. Cedo mi fili, quomodo ea in re visis à patre imbutus?

Gry. Non tam me pater præceptis instruxit, quam patruus quidem meus, vir senex, versatus multum, et diù in Regum comitatibus.

Fle. Quid ergo illi te docuerunt, me fili et amice?

Gor. Vide vir prudentissimè, ne fortassè per ignorantiam labaris in dictum aliquod, aut factum stultum, vel rusticanum, unde amittas istud nomen

- optimè educati.
- Fle. Quid? Tam leviterne apud vos perit?
- Gor. Vel unica vocula, unico flexu poplitis, unica inclinatione capitis.
- Fle. Nimis est inter vos delicatum, et infirmum: inter nos enim multo est robustus, et firmius.
- Gor. Sic sunt nostra iudicia, ut nostra corpora, quæ nullam ferunt offensionem.
- Fle. Immo, ut est videre, facilius ferunt corpora, quam animi.
- Gor. Fortassè tu non nosti hunc, ideò filium, et amicum nominas.
- Fle. An non sunt hæc honesta nomina, et plenæ benevolentiae?
- Gor. Benevolentiae credo, quam nos haud magni sanè facimus: sed non reverentiae, neque officii, quæ nos anxie venamur: nam hic, dominus solet appellari, non amicus. An non admadvertis domini præfationem ante prænomen: et famulos versicolores? Non anotasti in avi hujus solemnibus parentalibus tot cereos, tot insignia, tot homines atratos?
- Fle. Quid ergo? affectas tu omnibus esse dominus, nulli amicus?
- Gry. Ita docuerunt me propinqui mei.
- Fle. Edat jam mihi domine, tua excelestia præclara illa tuorum consanguineorum documenta.
- Gor. Videris tu mihi puerum hunc naso suspendere: at non est quilibet, ne feceris.
- Gry. Primum esse me ex honestissima progenie, quæ nulli cedat per universam hanc Provinciam: idcirco curandum mihi diligentè, atque annitendum, nè degenerem à majorum meorum virtute: illos parasse sibi magnum decus, nemini concedendo de loco, dignitate, de autoritate, de appellatione: me idem debere facere. Si

- quis quid velit de honore detrahere, pugnandum statim cum eo: de pecunia oportere esse largum, atque adeo profusum: in honore astrictum, et attentum: decere nihilominus me, ac mei similis assurgere aliis, via cedere, ducere, reducere, nudare caput, poplitem incurvare, non quod alius quispiam id mereatur à me sibi exhiberi, sed quod sic conciliabo mihi favorem hominum, captabo auram popularem, et parabo illum, quem tantopere gestamus semper in ore, et in corde honorem: in ea educatione sitam esse discrimen nobilis, et ignobilis; quòd nobilis ad illa omnia dexterè præstanda institutus est, atque assuefactus; ignobilis agresti more nihil illorum doctus est facere.
- Fle. Et excelestia tuæ, domine, qualis videtur ejusmodi institutio?
- Gry. Qualis verò? nisi multo optima, et digna meo genere.
- Fle. Quid ergo est aliud, quod à me requiras?
- Gry. Nihil planè restaret mea sententiâ, nisi accessisset voluntas patris, qui jussit prorsum, seu verius imperavit rigidè ut ad te venirem: ut si quid in hac educatione nosces magis reconditum, et quasi mysterium sacratius, quo majus mihi decus acquirerem, in gratiam sui ne gravareris exponere; quo familia nostra alioqui honestissima, et celsissima, altius ascenderet: quoniam sunt non pauci novi homines, qui freti sua opulentiâ, nactique dignitatem, et honores, per divitias emergerunt, adeo ut etiam audeant cum vetustate, et decoribus gentis nostræ contendere.
- Fle. Facinus nefandum.
- Gry. Nonne?
- Fle. Vel cæco esset clarum.

- Gry. Itaque novi illi homines ambulanti comitati longo asseclarum ordine; ipsi segmentati in vestibus, vel bombycini villosi intercesi, vel texti Attalici, ut nos nihil esse præ illis videamur, qui villato vestimur, dissimulandæ paupertatis gratia. Præmium autem hujus tui laboris, si operam hanc navaris patri, erit, recipi te in numerum nostræ familiæ, et admitti ad illius gratiam, et meam, ut præcedente tempore aliquod à nobis accipias beneficium, sisque semper in nostra clientela, et quasi tutela.
- Fle. Quid potest dici amplius, aut optabilius? Sed cedo jam, si aperias caput, ac cedas via, et loco, appelles blandè, quam ob causam eris gratus iis, quibuscum versabere?
- Gry. Ob eam ipsam causam, quia hæc ago.
- Fle. Ist hæc omnia exteriora sunt solum signa, quæ denotant aliquid esse in animo tuo, propter quod diligere: nam ipsa per se nemo diligit.
- Gry. Quidni diligant omnes, qui sunt honestæ conversationis, in mea præsertim nobilitate?
- Fle. Parum admodum es progressus, quod liceat inter nos dicere, et ut te pervenisse jam arbitraris ad summum.
- Gry. Nihil necesse habeo parare mihi literas, atque eruditionem: majores mei relinquerunt mihi, unde vivam: quod etiamsi desit, non istis est mihi artibus quærendum tam ignobilibus, sed hastæ cuspide, et ense districto.
- Fle. Animosè istud quidem, et ferociter: quasi verè quia es nobilis, non sis futurus homo.
- Gry. Bona verba.
- Fle. Ecqua tandem parte tui es homo?
- Gry. Me toto.
- Fle. An corpore, quo non differs à belluis?
- Gry. Minimè.

- Fle. Non ergo te toto: ratione igitur, et mente.
- Gry. Quidni?
- Fle. Si hanc ergo sinis incultam, et silvestrem, excolis autem corpus, et illi uni studes, an non transis ab humana in ferinam conditionem? Sed ad id, de quo cœperamus loqui: nam hæc digressio, si vellem mihi indulgere, longissimè nos à proposito abduceret. Verum quum tu cedis de via, et nudas caput, qualem te esse alii existimant?
- Gry. Nobilem, et generosè informatum. atque institutum.
- Fle. Nimum durus es: nihilne domi audivisti de animo, de probitate, de modestia, de moderatione?
- Gry. In Templo nonnunquam audivi de concionatoribus.
- Fle. Quum illa abs te vident occurrentes fieri, judicant te esse adolescentem modestum, probum, benè de ipsis judicantem, de te autem moderatè; qua ex opinione, nascitur benevolentia, et favor.
- Gry. Explicatius id quæso.
- Fle. Huc pertinet mea ratio: si te homines existimarent adeò superbum, ut omnes contemneres præ te, nudare tamen caput, et genuflectere, non quod ipsis honor debeatur, sed quod te deceat: putas tu ullum fore, qui tibi haberet gratiam, aut te de honoris illa falsa simulatione diligeret?
- Gry. Quidni?
- Fle. Quia id tu tibi præstas, et tua gratiâ facis, non illorum: quis enim judicabit se devinctum tibi de eo, quod pro te ipso feceris, non pro se? An ego honorem eum velut mihi impensum accipiam, quem tu tribuis opinioni de te, non meis meritis?
- Gry. Ita videtur.

- Fle. Ergo paratur benevolentia, si illi credant sibi horem illum dari, non ut tu habearis comior, ac nobilior. Istud vero non fiet, nisi eam de te induant opinionem, quod tu illos esse potiores ducas te, et dignos quibus tu concedas.
- Gor. At non est ita tamen.
- Fle. Quantumeumque hoc sit falsum, in eo tamen necesse est eos falli: alioqui nunquam consequeris, quod tantopere expetis.
- Gry. Quæ igitur erit persuadendi via?
- Fle. Facilis, modo animum sedulo advertas.
- Gry. Profer quæso: nam ea de causa huc sum missus, et eris semper in nostra clientela.
- Fle. Nimis crudum est hoc pomum.
- Pry. Quid tu mussas?
- Fle. Dico viam esse unicam, si sis talis qualem te credi cupis.
- Gry. Quid isthuc?
- Fle. Si vis aliquid calefacere, adfersne fictum ignem?
- Gry. Non, sed verum.
- Fle. Si scindere, an pictum in tela gladium?
- Gry. Non, sed ferreum.
- Fle. Non est igitur eadem vis rerum verarum, quæ fictarum?
- Gry. Apparet non esse.
- Fle. Nec tu idem efficies simulata moderatione, quod verâ: nam falsa ipsa se aliquando produnt, vera semper sunt eadem. In ficta moderatione aliquid aliquando diceas, aut facies publicè, aut privatim, quum tibi excides (neque enim semper te, et ubique poteris observare) unde fictus deprehendaris, et quantum prius ignotus diligebare, tantum postea cognitus sis odio, et longè plus.
- Gry. Quomodo igitur mihi ipsi, indicam germanam illam animi moderationem, quam tu præcipis?

- Fle. Si persuaseris tibi, id quod res habet, alios esse meliores te.
- Gor. Meliores verò! Ubi tandem? In cælo credo: nam in terra pares sunt paucissimi, melior nemo.
- Gry. Sic audivi sæpè de patre, et patruo.
- Fle. Multum abducit vos à cognitione veri, nomen ignorantia. Quid tu vocas bonum? Ut sciamus, num sit aliquis te melior.
- Gry. Quid ego scio, quid sit bonum: ex bonis esse progenitum.
- Fle. Ignoras etiam, num quid sit bonum, et jam tenes, quid sit melius? Quomodo pervenisti ad comparativa, quum nondum positiva didiceris? Ipsos autem tuos progenitores, quomodo seis fuisse bonos? Qua tu id notâ cognoscis?
- Gry. Quid? Negas tu fuisse illos bonos?
- Fle. Non novi illos, quomodo de illorum bonitate possum aliquid in alterutram partem statuere? Quæro modo, qua ratione assequaris tu fuisse illos bonos?
- Gry. Quia ita omnes prædicant: sed quorsum, rogo te, pertinent tam molestæ interrogationes?
- Fle. Non sunt molestæ, sed necessariae, ut accipias quod ex me sciscitaris.
- Gry. Confer, quæso te, in pauca.
- Fle. Multis esset id explicandum, cujus tam crassa ignorantia involveris: sed quando ita es fastidiosus, dicam brevius, quam res tanta dici postulat: defige jam oculos tuos in me, dum dissero. Qui sunt dicendi eruditi? An non ii qui habent eruditionem? Qui opulenti? An non qui habent opes?
- Gry. Indubiè.
- Fle. Qui ergo boni? Num non ii demum qui habent bona?
- Gry. Ita planè.
- Fle. Missas nunc divitias faciamus, quæ non sunt

vera bona; quæ si essent, multi patre tuo invenirentur meliores: et negotiatores, ac fœneratores præstarent bonitate viros bonos, et sapientes.

Gry. Sic videtur, ut dicis.

Fle. Expende ergo attentè, ac diligentèr, singula eorum quæ referam: an non est bonum acutum ingenium, sagax, maturum judicium, integrum, sanum, tum eruditio varia, et magnarum rerum, atque utilium, prudentia, exercitatio in rebus præstantibus, consilium, dexteritas in exequendis negotiis? Quid tu de istis?

Gry. Vel sola nomina videntur mihi pulchra perfectò, et magnifica; quanto magis res ipsæ?

Fle. Age porro, quid sapientia, quid religio, pietas in Deum, in patriam, parentes, necessarios; justitia temperantia, liberalitas, magnanimitas, contemptus casuum humanorum, et fortis animus in adversis: quid verò ista?

Gry. Præstantissima etiam.

Fle. Hæc sola sunt hominis bona: nam reliqua omnia, quæ commemorari possint, bonis, et malis sunt communia: atque ea de causa, nec bona. Quæso manda sedulo memoriæ.

Gry. Faciam.

Fle. Pervellim: nam ingenium tuum non malum est, sed non benè excultum. Reputa igitur cum animo tuo, an tu hæc habeas: et si habes, quàm pauca, et ea quàm tenuiter: quod ubi examina-veris acutè, ac subtiliter, intelliges tum demùm, te non magnis, nec multis esse bonis ornatum, ac instructum, nec esse in populo, qui pauciora habeat quàm tu. Nam in multitudine alii sunt senes, viderunt, atque audierunt multa, habent experimenta rerum plurimarum: alii studiosi, qui ingenium discendo exacuunt, et expoliunt: alii capessunt Rempubicam: alii libentèr, et

diligentèr versant, Scriptores profuturos: alii sunt seduli patresfamilias: alii alias artes profitentur, et præstant: vel ipsi agricolæ, quàm multa ex arcanis naturæ tenent? Nautæ verò, cursum dierum, et noctium, naturam ventorum, positus terrarum, et maris: alii ex multitudine sunt viri sacri, et religiosi, qui numen piè venerantur, ac colunt: alii res prosperas moderatè rexerunt, et fortiter pertulerunt adversas: quid horum tu nosti? Quid exerces? Quid præstas? Nihil omnino; præterquam illud: nemo est melior me, bono sunt natus genere. Qui potest esse melior, qui nondum est bonus? Nec pater tuus, nec avi tui, aut proavi fuerunt boni, nisi hæc habuerunt, quæ recensui; quæ an habuerint, tu videris: ego multum dubito: sed si habuerunt, tu certè non eris bonus, nisi illorum fias similis.

Gry. Planè terruisti, et pudefecisti me: non invenio quod possim vel hiscere in contrarium.

Gor. Nihil horum intellexi, tenebras mi offudisti ante oculos.

Fle. Nimirùm venis ad hæc nimis durus, et longè diversis opinionibus infectus, et mancipatus. Sed tu adolescens, quo te nunc tandem nomine censes appellandum? Dóminum, an mancipium?

Gry. Mancipium: nam si ita est, ut disseruisti, et intelligo nihil esse verius; complures sunt servi multo potiores ac præstantiores me.

Fle. Hæc ne leviter degustes, confer te domum, et solus tecum revolve, excute, perpende: quo magis versaveris, eo veriora, et certiora esse intelliges.

Gry. Obsecro te, adjice alia, si qua habes: nam momento horæ sentio me adeo immutatam, ut prorsum videar mihi jam esse alius.

Fle. Utinam contigerit tibi, quod Polæmoni philosopho.

Gry. Quid illi contigit?

Fle. Una Xenocratis oratione, ex nequissimo et perditissimo, factus est sapientia, ac virtutum omnium studiosissimus, evasitque magni nominis Philosophus, et Xenocratis in Academia successor. Sed tu, mi fili, ubi apertè cognoveris, quantum tibi ad bonitatem desit (quod aliis multis superest) verè, et ex animo cedes aliis, et in eis honorabis bonitatem, qua vides illos ornatos, te autem carere. Jam, et ex reputatione tui ipsius, vilesces tibi, ac sordebis, adeo ut nemini occurras tam abjecto, contemptoque, quem non tibi anteponat conscientia tuae mentis; non enim adduci poteris, ut credas quemquam esse pejorem te, nisi quod illius malitia, et nequitia protulit se foras, tua delitescit cautius.

Gry. Quid tum sequetur?

Fle. Hæc si feceris, veram ipsam, solidamque ingenuam educationem, atque urbanitatem, seu, ut nunc loquimur, aulicam assequere: eris gratus, et charus omnibus: sed id non jam magni facies: eris autem (quod unicè tum tibi erit eura) gratus Deo immortalis.

COLL. IV.

PRÆCEPTA EDUCATIONIS.

BUDÆUS, GRYPHERANTES.

Bud. **Q**UENAM est isthæc tanta, et tam subita mutatio? Inter Ovidii Metamorphoses posset referri.

Grym. In pejusne, an in melius?

Bud. In melius, mea sententiâ: siquidem ab exte-

riore cultu, gestu, verbis, actionibus, bonam mentem licet aestimare, ac colligere.

Grym. Est ergo quod mihi possis gratulari, sodalis jucundissimè.

Bud. Ego vero, et gratulor tibi, et ut pergas exhortor, magnaue indies bonæ istius frugis ut capias incrementa, Deum, ac Divos omnes comprecor. Sed amabo, ne invidias familiari tam charo, artem adeo præstantem, ac præclaram, quæ brevi tempore tantum humano pectori prohibitatis instillet.

Grym. Ars, et fons rivi hujus uberrimus est, Flexibulus, si eum nosti.

Bud. Quis non norit virum, ut à patre, et majoribus natu audivi, ingentis prudentiæ, atque usus rerum, huic Civitati non notum modo, sed charum, et in paucis venerabilem? Oh te felicem, qui illum propius audiveris, et sis eum eo familiariter versatus, unde tantum retuleris fructus ad rectam compositionem morum!

Grym. Quanto tu felicior, cui hæc domi nascuntur, quod ajunt, et potes non semel, aut iterum, ut ego, sed quotidie, quoties liberit talem patrem audire, maximis, et utilissimis de rebus sapienter disserentem.

Bud. Omitte nunc ista: de te, et Flexibulo procedat sermo institutus.

Grym. Taceamus igitur de patre tuo, quando ita est tibi cordi: redeamus ad Flexibulum; nihil viri illius sermone dulcius, nihil consiliis cordatius, nihil præceptis gravius, prudentius, sanctius. Itaque gustu hoc, quem mihi ille de se præbuit, aucta, et incensa est mihi mirum in modum sitis hauriendi ex tam dulci fonte sapientiæ. Narrant, qui orbem terrarum describunt, fontes esse admirabilis ingenii, ac naturæ, alios inebriare,

alios ebrietatem tollere, alios stuporem immittere, alios somnum; fontem hunc hanc ego vim habere sum expertus, ut ex bruto efficiat hominem, ex perdito, et nequam frugi, ex homine Angelum.

Bud. Possemne, et ego ex eodem fonte aliquid vel extremis labris delibare?

Grym. Quid ni possis? Domum tibi, ubi habitet, monstrabo.

Bud. Isthuc quidem alias: tu verò inter deambulandum (aut assideamus, si lubet) aliquid mihi refer ex illius præceptionibus, quas optimas esse, et potissimas censeas.

Grym. Equidem recensebo lubens, cum ut tibi gratificer, et prosim, si queam; tum ad meam recordationem. Primum omnium docuit me, debere unumquemque non magnificè de se sentire, sed moderatè, seu verius demissè: hoc esse optimæ educationis, ac veræ comitatis solidum fundamentum, ac proprium. Hinc navare operam, ut animum excolat, atque exornet cogitatione rerum, scientia, et exercitamentis virtutum: alioqui hominem non hominem esse, sed pecus: rebus sacris interesse cum maxima attentione, et reverentia. Quicquid illic sive audias, seu videas, existimare magnum, admirabile, divinum, et quæ captum tuum exuperent. Cebro te Christo commendare precibus, in illo spem, et fiduciam tuam omnem collocandam. Parentibus obsequentem se præbere: inservire illis, ministrare, et quacumque valeat, commodare, prodesse, adjuvare. Magistrum colere, ac diligere tanquam parentem, non corporis, sed (quod amplius est) mentis. Sacerdotes Dómini revereri, illorumque doctrinæ audientem se exhibere, qui referunt nobis personam Apostolorum, atque adeo Dómini ipsius. Senibus assurgendum, caput nu-

dandum, attentè illos auscultandum; à quibus ob diutinum usum rerum collecta sit prudentia. Magistratus honorare, illisque aliquid imperantibus dicto esse audientem, quibus cura nostri à Deo est commissa. Viros magni ingenii, magnæ eruditionis, probos, suspicere, admirari, colere: benè illis cupere, et amicitiam illorum, ac familiaritatem expetere, ex qua magni fructus reportentur, et id potissimum, ut similes eorum evadamus. Denique iis qui sunt in dignitate, deberi reverentiam: idcirco impendendam esse liberaliter, ac libenter. Quid tu de hisce præceptis dicis?

Bud. Mea quidem sententiã deprompta esse ex divite quodam prudentiæ promptuario. Sed dic mihi an non sunt multi ad dignitatem evecti homines indignissimi, velut Sacerdotes non respondentes tanto titulo, et magistratus pravi, et senes stulti, ac deliri? Quid, quæso, de his sentiebat Flexibulus? An eodem esse honore prosequendos quo potiores?

Grym. Non ignorabat Flexibulus esse tales non paucos: sed non concedebat ætati nostræ, ut nos inter ejusmodi, et alios poneremus discrimen; nondum tantum esse nactos nos vel ingenii, vel prudentiæ, ut id possimus dijudicare: eam censuram, et sapientibus esse viris relinquendam, et iis quibus illorum est regimen commissum.

Bud. Rectè hoc quidem, ut vide:ur.

Grym. Addebat, non debere adolescentem in nudando capite lentum esse, non in flectendo genu, non in unoquoque honorificè appellando, non in comi sermone, ac moderato. Non decere multum loqui apud majores natu, aut superiores: id enim alienum esse à reverentia illis debita: sed tacitum illos auscultare, et ab eis haurire pru-

dentiam, cognitionem rerum variarum, rectam, atque expeditam loquendi rationem. Brevis-
sima est ad scientiam via, audiendi diligentia. Prudentis, et ingeniosi esse, de rebus judicare: uniuscujusque, de eo quod probè novit: ideoque negabat ferendum esse adolescentem, ad pronuntian-
dum, ac definiendum proclivem: debere illum in statuendo, aut judicando, de re quantumcum-
que levi, ac exigua, esse cunctabundum, seu potius timidum, conscium videlicet suæ ignorantia. Quod si in judicio de re qualibet par est adolescentem esse talem, quid fiet de literis, de disciplinis, de legibus patriis, de ritibus, de moribus, atque institutis majorum? De quibus non solum sententiam ferre juvenem, sed nec disputare, aut vocare in questionem sinebat Flexibulus: non cavillari, non rationem repositum, sed tacitè, ac modestè obtemperare: quod dictum Platonis autoritate fulciebat, magni in sapientia viri.

Bud. Quid si sunt leges, aut mores pravi, iniqui, et tyrannici?

Grym. Idem et hoc Flexibulus disserebat, quod de senibus. Non ignoro equidem, agebat ille, multos esse receptos in civitate mores parum probabiles, sanctas esse leges, aliquas iniquas: sed tu imperitus, inexpertus rerum vitæ, quomodo id senebis? Nondum eo pervenisti eruditione, et usu rerum, ut de eo possis statuere: fortasè quæ tua est ignorantia, vel animi libido, improbas esse leges judicabis, quæ sint rectissimæ et magno consilio statuta: rursus vero optimas, quas justum esset abrogare: sine illos de iis inquirere, disputare, definire qui causam queunt de singulis probabilem reddere: tu id non posses.

Bud. Ita est plane. Perge ad alia.

Grym. Nullum esse decentius, aut gratiosius adolescenti ornamentum, quàm verecundiam: nihil impudentiæ tetrius, aut invisius. Magnum esse ætati nostræ ab ira periculum: ab ea nos ad turpes actiones corripit, quarum paulò post gravissimè poeniteat. Multum itaque esse cum illa luctandum, quoad omnino prosternatur, ne nos ipsa prosternat. Otiosus homo, saxum; malè occupatus, bellua; benè occupatus, verè homo. Homines nihil agendo, malè agere discunt. Cibum, et potum mediendum naturali desiderio famis, aut sitis, non gulositate, aut prava libidine infarciendi corporis. Quid potest dici tetrius, quàm hominem ea ingerere in suum corpus, edendo, et bibendo, quæ exuant illum humana conditione, transferant in belluinam, aut etiam in stipitem? Compositio oris, et cuncti corporis, quemadmodum animus sit intus habitus, loquitur. Sed ex universa exteriore facie nullum animi speculum agebat esse certius, quàm oculos: ideoque convenire, illos esse sedatos, et quietos, non elatos, nec dejectos, non mobiles, sed nec rigentes: faciem ipsam non in torvitatem, nec ferociam compositam, sed ad hilaritatem, atque affabilitatem. Sordes, et obscenitates abesse decet à vestitu, victu, convictu, sermone. Sermonem nostrum, nec arrogentem, ac pavidum, nec vicissim abjectum, et affoeminatum volebat esse: simplicem autem, et minimè captiosum, non detortum ad pravas interpretationes: nam id si fiat, nihil erit tutum loqui, et frangitur generosa loquendi indoles, stultis, ac ineptis cavillis. Manus quum verba facimus, non jactandas, non caput quatiendum, non crispandum latus, non vultum corrugandum, et distorquendum, non pedes agitandos. Mendacio nihil dicebat esse tetrius, nec aliud

æquè abominabatur. Intemperantia facit nos bel-luas, mendacium diabolos, veritas semideos: à Deo natam esse veritatem, à diabolo mendacium: nec est aliud ad vitæ communionem pe-rinde damnosum. Multò justius debere ab ho-minum consortio pelli mendacem, quàm qui est furatus, aut qui aliquem pulsavit, aut adulte-ravit numum. Quæ enim esse potest, vel rerum, ac negotiorum contractio, vel consociatio ser-monum cum eo, qui aliud loquitur, aliud sentit? Cum reliquis vitiorum generibus esse potest ali-qua, cum hoc nulla. De sodalitatibus, et ami-citiis adolescentum multum ille loquebatur, et accuratè, non exiguum id esse momentum ad probitatem, aut flagitia nostræ ætatis: transire ad nos amicorum nostrorum, et sodalium mores, tan-quam contagies, et tales nos ferè fieri, quales ii sunt, quibuscum versemur: idcirco eam in rem magnam esse diligentiam, atque operam navan-dam. Nec permittebat nobis, ut ipsi amicitias, et familiaritates diligeremus: sed ut à parentibus, aut magistris, aut educatoribus nostris delectas, et traditas acciperemus, et coleremus: illos ratione duei in eligendo, nos autem rapi prava animi ali-qua cupiditate, vel libidine: quod si quo casu in necessitudines inciderimus inutiles, aut noxias, à superiore autoritate admonitos, abjicere illas quamprimum oportere. Dicebat ille quidem cum alia permulta, magna sanè atque admirabilia; tum hæc ipsa diffucius, et exactius. Sed hæc erat propemodum de recta adolescentiæ educa-tione summa.

COLL. V.

FRISIUS, SAMUEL.

OBSEURO te, *Samuel*, da mihi operam paulispèr. S. Quid istud est? F. Nescio, quid incidit mihi in ocu-lum, quod me habet valdè malè. S. In utrum oculum incidit? F. In dextrum. S. Vis inspiciam? F. Inspice, amabo te. S. Aperi quantum potes, ac tene immo-bilem. F. Non queo à nietu continere. S. Mane; ego-met tenebo sinistra manu. F. Ecquid vides? S. Video aliquid minutum. F. Exime, quæso, si potes. S. Quin jam exemi. F. Oh factum benè! Quid est? S. Cer-ne tu ipse. F. Est mica pulveris. S. Et quidem usque adeò pusilla, ut vix cerni possit. F. Vide, quantum doloris adferat oculis res tam exigua. S. Haud mi-rum quidem: Nullum enim è membris exterioribus oculo tenerius esse dicitur: inde etiam fit, ut expe-riamur nihil esse nobis charius. F. Hoc Deus appro-bat; eùm, de suâ in nos charitate loquens apud *Za-chariam* (2 cap.) sic ait: *Qui vos tangit, tangit pupil-lam oculi mei*. S. Oh immensam Dei bonitatem, qui nos tantoperè charos habet! F. Nonne mihi rubet oculus? S. Aliquantulum; nempe, quia fricuiisti. F. Credin? tu mihi adhuc dolere? S. Quid ni credam, qui toties talem molestiam sum expertus? F. *Experientia est rerum magistra*. S. Ita vulgò dicitur. F. Quid pretii dabo isti medico pro labore? S. Quantum pacti sumus. F. Brevis est conclusio; ergo, Nihil. Sed ta-men habeo tibi gratiam; atque utinam detur referendæ locus! S. Quin potius avertat Deus! F. Benè correxis-ti: dixeram imprudentèr, at sine dolo. S. Sic accipi: sed interim joculari licet; præsertim, ut in *Latina* linguâ nos exerceamus. F. Faxit Dóminus Deus, ut omnia stu-dia nostra ad gloriam ipsius referantur! S. Faxit precor!

COLL. VI.

CLAUDIUS, QUINTINUS.

CUR diligentè audire debemus Evangelium? Q. Ut discamus Deum colere ex voluntate ejus. C. Nihil aliud respondes? Q. Quid responderem! Nihil enim scio præterea. C. Nonne etiam ut sobriè et juste vivamus? Q. Declara mihi ista duo advèrvia, quæso. C. *Sobrie*, id est, continentèr; *juste*, id est, in justitia: nempe, ut suum cuique tribuamus. Ita fit ut *sobrie* ad vitam ejusque privatam pertineat; *juste* autem ad charitatem, quam proximo debemus. Q. Sed audi, mi *Claudi*; nonne cultus Dei omnia illa complectitur? C. Probè sentis, *Quintine*: sed volui experiri, an responsionem tuam rectè intelligeres. Q. Benè fecisti: nam de sincero verbi divini intellectu nihil nimis dici potest: et de hac re quidem tecum pluribus verbis libentèr agerem: sed nos hora ipsa admonet, ut discedamus.

COLL. VII.

CASTRENSIS, RICARDUS.

QUID concilli tractabas modò cum præceptore? R. Si scire cupis, illum percontare. C. Cur me celas? R. Ut nè palàm facias. C. Non ideo (crede mihi) te rogo, ut id proferam; quid enim profecerim? R. Quamobrem igitur tam cupidè rogas? C. Nimirum ut mecum tacitus gaudeam, si quid boni audieris. R. Itane paratus advenis; ut à me extorqueas, quod mihi uni, idque à præceptore, creditum est? C. Quod mihi

dixeris, surdo et muto dictum puta. R. Egone tergum meum in fidem tuam committam? C. Id profectò potes, et quidem sine periculo. R. Nunquam dices tam commodè, ut istud mihi persuadeas. C. Dabo fidem me taciturnum. R. Etiam si ter quaterve sanctissimè juraveris, non prodam. Proindè, tu desine percontari. C. Hem! Ubi est illa nostra amicitia? R. Nescis illud dictum Sapientis: *Quod tacitum esse vis, nemini dixeris*? C. Audivi aliquoties; sed *Quod amico dictum sit, nemini dictum videtur: est enim amicus quasi alter idem*. R. Eadem tibi dicet, qui scire ex te volet, et item alius, qui ex illo: atque ità id aures omnium perveniet. Itaque, si me tibi posthac vis amicum esse, me missum facito. C. Non sum Imperator, ut te missum faciam. R. Pergin' tu molestus esse? C. Abire malim, quàm tibi molestiam exhibere.

COLL. VIII.

ANTONIUS, HIEREMIAS.

QUA pecuniâ emisti librum istum? H. Quà consee, nisi mea? A. Miror unde habueris. H. Quid miraris? An tibi debeo reddere rationem? A. Egone exigo? H. Videris exigere. A. Non exigo, inquam; sed sic solemus inter nos familiaritèr et liberè fabulari, ut *latine* semper condiscamus aliquid. H. Ea res, factor, plurimùm confert nobis ad *latine* loquendi facultatem, sed nemo est tan lenis quin interdum subrascatur. A. Est ut dicis: sed est brevis puerorum ira. H. Quod autem de pecuniâ rogabas, eam à patre acceperam. A. Quando venerat? H. Abhinc octo dies. A. Miror, quod eum non viderim. H. Non est, quod mireris. A. Quid ità? H. Quia vix sesquihoram hie

moratus est: cum enim de equo descendisset, meque paucis esset allocutus, *ascendamus*, inquit, *in tuum cubiculum, ut tecum liberius colloquar*. A. Sed, antequam narres cætera, velim scire, quid sibi vellet adventus ejus tam inopinatus. H. Falso quodam rumore (ut fit) audierat me agrotum esse. A. Quid ille, cum præter spem te valentem invenit? H. Mirificè affectus est gaudio. A. Quis dubitat? H. Præterea, Deo optimo maximo maximas egit gratias. A. Libentè hæc audio: perge, quæso. H. Tunc me de valetudine percontatur; unâ precamur, non sine gratiarum actione: tandem querit æquid mihi opus sit. *Opus* (inquam) *Pater. Qua* (inquit) *re egēs? Libro* (inquam) *decem assium*. Tum ille promit ex marsupio decussem, tum mihi in manum dat; et *vale* dicto, statim conscendit equum, atque abit. A. Cur tibi plus dedit quàm petiveras? H. Istud ineptè queris. Scilicet, ita lætus erat, quia me præter spem benè sanum invenerat, quod, si vel coronatum petivissem, tam facilè dedisset mihi. A. Oh quantum debes illi summo Patri, qui tibi adeo bonum patrem dederit! H. Ne cogitari quidem potest, quantum debeam; nam etiãsi malum dedisset, deberem tamen non parum. Sed quid cessamus audire prælectionem? A. Jam instat hora tertiã. H. Parata sunt mihi omnia. A. Mihi quoque. H. Eamus ergo in auditorium.

COLL. IX.

LUCAS, OROSIUS.

AUDIO, fratrem tuum jam rediisse ex *Germania*. O. Sic est. L. Solusne rediit? O. Non omninò. L. Quis igitur

itur cum illo? O. Quidam civis hujus oppidi, qui fere biennium illic habitaverat. L. Cur iverat frater? O. Misus illuc fuerat à patre, ut *Germanice* disceret loqui. L. Quam igitur ob rem non fuit illic diutius? O. Jam non poterat ferre matris desiderium. L. Oh tenellum adolescentem! Quotum agit annum? O. Septimum decimum, si rectè mater meminit, ex qua id audivi sæpè. L. Age; quo vultu à patre acceptus est ejus adventus? O. Rogas? Pater non sustinebat aspicere; quinetiam, nec salutatione dignatus, nec alloquìo, sed jussit eum abire è conspectu. L. Quid præterea? O. Nisi mater cum lachrymis intercessisset, jubebat apparitorem accersi, qui miserum in carcerem conjiceret. L. Atqui non poterat injussu magistratu. O. Nescio; tamen conabatur. L. Quid postea factum est? Cubuitne domi vestræ? O. Minimè verò. L. Ubi igitur? O. Sororis meæ virum nostin? L. Tanquam digitos. O. Eo missus est à matre, dum patris ira deferveret. L. Quid tandem accidit? O. Egit mater cum propinquis et amicis nostris, ut iratum patrem mitigarent. L. Sic igitur frater tuus cum patre in gratiam rediit? O. Id non fuit magni negotii; jam enim patrem cœperat pœnitere, quod sic excanduisset, quodque tam gravitèr accepisset filium. L. Nempe, dies ejus iram lenierat. O. Eâ tamen lege recipit illum, ut promitteret se in *Germaniam* rediturum statim à vindemiã. L. Vide, quàm ineptus sit iste in matres nostras affectus. O. Atqui ipsæ matres sunt in causâ; cur enim adeo tenerè nos adamant? L. Naturam cogere difficile est. O. In hanc sententiam tenesne verum ex *Horatio*? L. *Naturam expellas furca, licet usque recurrat*. O. Sed quid hoc? Dum tabulamur, à lusu cessatum est. L. Nihil indè nobis accidit mali: ad disputationes conveniamus jam.

COLL. X.

CONRADUS, LINUS.

Ubi fuisti hodie post prandium? L. In horto præceptoris. G. Quid illud iheras? L. Ille me miserat petitum olera. C. Quæ tandem olera collegisti? L. Vix enumerare possum omnia. C. Saltem quæ occurrunt memoriæ. L. Sed, cur istud quæris? C. Ut interim recordemur aliqua rerum nomina, quæ parvuli didicimus. L. Pulchra est exercitatio: præsertim cum aliquid nobis suppetat otii: audi igitur. Collegi allia, serpyllum, porros, cepas, nasturtium, cuminum, fœniculum, thymum, amaracum, hyssopum, apium, salviam, sutureiam. C. Herbæ sunt olentes, quas adhuc numerasti. L. Sic institueram memoriæ gratiâ. C. Perge porro. L. Paucæ quidem restant, ut beta, cichorium, lactuca, oxalis, eruca, brassica, portulaca: plures non occurrunt. C. Qui potuisti tot meminisse? L. Præceptor mihi dederat scriptum catalogum. C. Et noveras omnes? L. Noveram; alioquin eum interrogassem. C. Atqui ego non novi omnes, quamvis nomina didicerim. L. Ego tibi plures etiam demonstrabo, cum licebit nobis in hortum ire. C. Multumne attulisti? L. Plenum calathum. C. Sed de singulis quantum? L. Nimis es curiosus. Quid vis? De singulis attuli quantum opus fuit. C. Tametsi curiosus tibi videor, tamen hoc mihi velim respondeas. Scin' tu in quem usum præceptor tot olerum genera curavit apparanda? L. Partim ut jus benè condiretur, partim ut minutas ex oleribus fieret. C. Quàm benè consulebat nobis! L. Optimè; sed tamen ea non erat causa præcipua. C. Quenam igitur? L. Legistine unquam *Moretum Virgilii*? C. Carmen quidem legi: sed moretum nunquam edi; nec vidi, quod sciam. L. At videbis spero; nam præceptor

uxorem docuit conficere, et illa confecit ex illius præscripto. C. An opponetur nobis aliquid in cenam boni? L. Saltem jus carniū pingue, benè conditum, carnes optimæ, et minutas ex oleribus. C. Unde scis ista? L. Omnia vidi in culinâ, cum jussus essem adjuvare, præcipuè in meis oleribus repurgandis. C. Quid moretum? Non saltem gustabimus? L. Immo dabitur nobis: nam confectum est quod satis sit omnibus. C. Ista mihi sapiant magis, præsertim æstate, quàm carnes ipsæ, aut pisciculi. L. Optarem profecto servari carnes in hyemem, ut tota æstate olera et fructus esitarem. C. Atqui (ut accepi) ista minus alunt. L. Id ergo audivi aliquoties: sed quid opus est tanto studiosis alimento? C. Non tantum fateor: si tamen parentes nos viderent pallidos et macilentos, statim ejus rei culpam assignarent præceptoris: nonne sic est? L. Non est dubium: sed quid agas? Ferè parentes (præcipuè matres) nobis indulgent nimium. C. Vera quidem dicis; sed tu interim matris indulgentiâ libentè fruere. L. Quasi verò tu minus. C. Ne mentiar; quod tibi adscribo, in me quoque frequentè experior. L. Non possumus parentum erga nos affectum, nisi nostris vitis, immutare; tantum caveamus eorum abuti benevolentia: sed imprimis laudemus illum Patrem nostrum benignissimum, qui nobis tales progenitores dedit. C. Ista libens audio; sed nos hora vocat. L. Age, finem imponamus.

COLL. XI.

MORILEUS, DOTHEUS.

Unde redis? D. E foro. M. Quid emisti? D. Carnem. M. Qualem? D. Vitulinam. M. Ostende, quæso,

COLL. X.

CONRADUS, LINUS.

Ubi fuisti hodie post prandium? L. In horto præceptoris. G. Quid illud iheras? L. Ille me miserat petitem olera. C. Quæ tandem olera collegisti? L. Vix enumerare possum omnia. C. Saltem quæ occurrunt memoriæ. L. Sed, cur istud quæris? C. Ut interim recordemur aliqua rerum nomina, quæ parvuli didicimus. L. Pulchra est exercitatio: præsertim cum aliquid nobis suppetat otii: audi igitur. Collegi allia, serpyllum, porros, cepas, nasturtium, cuminum, fœniculum, thymum, amaracum, hyssopum, apium, salviam, sutureiam. C. Herbæ sunt olentes, quas adhuc numerasti. L. Sic institueram memoriæ gratiâ. C. Perge porro. L. Paucæ quidem restant, ut beta, cichorium, lactuca, oxalis, eruca, brassica, portulaca: plures non occurrunt. C. Qui potuisti tot meminisse? L. Præceptor mihi dederat scriptum catalogum. C. Et noveras omnes? L. Noveram; alioquin eum interrogassem. C. Atqui ego non novi omnes, quamvis nomina didicerim. L. Ego tibi plures etiam demonstrabo, cum licebit nobis in hortum ire. C. Multumne attulisti? L. Plenum calathum. C. Sed de singulis quantum? L. Nimis es curiosus. Quid vis? De singulis attuli quantum opus fuit. C. Tametsi curiosus tibi videor, tamen hoc mihi velim respondeas. Scin' tu in quem usum præceptor tot olerum genera curavit apparanda? L. Partim ut jus benè condiretur, partim ut minutas ex oleribus fieret. C. Quàm benè consulebat nobis! L. Optimè; sed tamen ea non erat causa præcipua. C. Quenam igitur? L. Legistine unquam *Moretum Virgilii*? C. Carmen quidem legi: sed moretum nunquam edi; nec vidi, quod sciam. L. At videbis spero; nam præceptor

uxorem docuit conficere, et illa confecit ex illius præscripto. C. An opponetur nobis aliquid in cenam boni? L. Saltem jus carniū pingue, benè conditum, carnes optimæ, et minutas ex oleribus. C. Unde scis ista? L. Omnia vidi in culinâ, cum iussus essem adjuvare, præcipuè in meis oleribus repurgandis. C. Quid moretum? Non saltem gustabimus? L. Immo dabitur nobis: nam confectum est quod satis sit omnibus. C. Ista mihi sapiant magis, præsertim æstate, quàm carnes ipsæ, aut pisciculi. L. Optarem profecto servari carnes in hyemem, ut tota æstate olera et fructus esitarem. C. Atqui (ut accepi) ista minus alunt. L. Id ergo audivi aliquoties: sed quid opus est tanto studiosis alimento? C. Non tantum fateor: si tamen parentes nos viderent pallidos et macilentos, statim ejus rei culpam assignarent præceptoris: nonne sic est? L. Non est dubium: sed quid agas? Ferè parentes (præcipuè matres) nobis indulgent nimium. C. Vera quidem dicis; sed tu interim matris indulgentiâ libentè fruere. L. Quasi verò tu minus. C. Ne mentiar; quod tibi adscribo, in me quoque frequentè experior. L. Non possumus parentum erga nos affectum, nisi nostris vitis, immutare; tantum caveamus eorum abuti benevolentia: sed imprimis laudemus illum Patrem nostrum benignissimum, qui nobis tales progenitores dedit. C. Ista libens audio; sed nos hora vocat. L. Age, finem imponamus.

COLL. XI.

MORILEUS, DOTHEUS.

UNDE redis? D. E foro. M. Quid emisti? D. Carnem. M. Qualem? D. Vitulinam. M. Ostende, quæso,

ferè nova res est hoc tempore. D. Vide. M. Bona videtur mihi. D. Non falleris, opinor. M. Quot sunt libræ? D. Nolunt lanii appendere vitulinam. M. Cur non? D. Propter novitatem. M. Vide astutiam: scilicet quisque vendit quàm potest carissimè. D. Rem acu tetigisti. M. Quantum putas pondus? D. Duas libras et paulo ampliùs. M. Quanti emisti? D. Age, divina. M. Non sum divinus. D. Atqui multi divinant, qui tamen divini non sunt. M. Fieri potest; sed ex quibusdam conjecturis, alioqui divinatio vetita est in divinis literis. D. Divina igitur ex conjecturâ. M. Emisti totum duobus assibus. D. Paulo minoris. M. Quanti ergo? D. Tenta iterum. M. Viginti denariolis. D. Nolo te diutius torquere de nihilo. M. Dic igitur sodes. D. Hoc totum constitit mihi sex quadrantibus. M. Profecto fortuna tibi pulchrè favit. D. Quam mihi fortunam narras? M. Hic mos est loquendi. D. *Mos (ut dicitur) tyrannus est pessimus.* Atque utinam bonos mores tam studiosè coleremus, quam obstinatè retinemus malos! M. Tunc meliùs se haberent omnia. D. Nos igitur fortunam istam Ethnicis et impiis relinquamus. *Fortuna nihil est; solus Deus qui favit nobis, solus est adjutor et protector noster.* M. Istud quidem certè scio, fidelitèr credo et verè confiteor: sed quid agas? *Sæpe labitur lingua, nihil mali cogitante animo.* D. Oportebat te illud meminisse, *ne lingua præcurrat mentem.* M. Istud quidem, didicimus è septem Sapientum dictis: sed non semper occurrunt ejusmodi pulchra dicta; licet ea mandaverimus memoriæ. D. Tanto igitur magis illa est exercenda, ut nobis cum opus est, suppetat. M. Isto tuo admonitu, discam esse aliàs prudentior. D. Sed audio signum dari; desinamus.

COLL. XII.

CAROLETUS, QUINTINUS.

ADFUITISNE matutinæ precationi? Q. Adfui: tu vero ubi eras? C. Iveram ad patrem in cauponam. Q. Quid eò? C. Heri vesperi jusserat, ut se convenirem benè manè. Q. Qui ausus es tam manè prodire, idque inconsulto præceptore? C. Jam heri veniam impetrâram; antequam iret cubitum. Sed dic mihi, quid illi à precatione palàm admonuit? Q. *Audivi (inquit) esse inter vos, qui sæpenumero vernaculè fabulentur, et nemo interea vestrum mihi quicquam indicat; quod est argumentum consensionis omnium in eodem peccato.* Hæc fuit acusationis summa; deinde in eam sententiam multa dixit, quæ meminisse non potui. C. Sed quæ tandem fuit conclusio? Q. *Quamobrem (inquit) admoneo vos, ut alius alium ad latinè loquendum cohortemini diligenter et eorum nomina, qui parere noluerint, ad me quam primum deferatis ut huic malo remedium adhibeam.* C. Nullum igitur verbum licebit efferre vernaculum! Q. Quantum ex verbis ejus colligere potui, non ita rem intelligit. Non enim (ut scis) usque adeo est severus exactor, ut statim puniat, si cui verbum aliquod intercolloquendum exciderit. C. Aliquoties (ut memini) palàm dixit, edictum suum ad eos demùm pertinere, qui eum latine sciant, tamen semper latibula quærunt, ut vernaculè fabulentur, idque de rebus ineptissimis. Q. Ea est quorundam pertinacia, ut malint sæpissimè vapulare repugnando præceptis honestissimis, quàm laudari atque etiam diligi obsequendo. C. Meministin' audire ex ipso præceptore: *nitimur in vitium?* Q. Memini, atque adeo est verissimum. Tamen qui doctrinam Christi libentèr amplectuntur, non studio peccant neque malitiâ. C. Istud præstat verus

ille timor Dómini. Q. Tales igitur, quoad licet per naturæ infirmitatem, sedulo cavere nituntur, ne quid scientes faciant, dicant aut cogitent, quo Deus vel minimum offendatur. C. Ergo studeamus et nos id ipsum cavere: studeamus rectè vivere, et Dei nostri parere voluntati; non modo ne vapulemus, sed magis ut illi optimo Patri nostro placeamus. Q. Ita fiet, ut verè simus non tenebrarum, sed lucis filii. C. Sed de his alias pluribus; nunc ad disputationes recipiamus nos. Q. Ecce! vocat signum.

COLL. XIII.

ALBERTUS, TIROTUS.

NUNC demùm redis à foro. T. Quid demùm? Tanta est ad lanienam turba, ut vix accedere potuerim. A. Quas attulisti nobis carnes in diem erastinum? T. Bubulam et vervecinam. A. Estne in foro carniùm magna copia? T. tanta profecto, ut mirer adeò caras esse. A. Nihil mirum. Ut multæ sunt carnes, ita multi qui carnes edant quotidie. Sed quæ potissimum vidisti carnis genera? T. Vidi bubulam, vitulinam, vervecinam, ovillam, suillam, hædinam, agninam. A. Nihilne ampliùs? T. Quid velles præterea? A. Nihil erat ferinæ? T. Non queo referre simul omnia; immo etiam ferinam vidi. A. Qualem? T. Cervinam et aprugnam. Oh quam pinguis est aprugna! A. Oh quam ineptus est! T. Quid ita? A. Quia falleris in rerum nominibus. Nam quod in sue domestico dicitur *arvina*, id in sue fero (id est apro) *callum* vocatur; et est in eo genere durissimum. T. Istud quidem audisse non memini. A. Nunc audisti, manda, si vix memorie. T. Tu verè, doctor, unde illud didicisti? A. Domi nos-

træ ferina caro res est frequentissima. T. Unde vobis tanta est copia? A. Pater habet ruri ferarum multarum vivarium, ex quo interdum solidi apri in urbem afferuntur. T. Quale est vivarium istud? A. Locus est ferè quadranguli formâ, amplissimus, muris altissimis, septus undique, consitus multis et proceris arboribus, inter quas sunt dumeta maximè densa. T. Quales sunt illic arbores? utrùm urbanæ an sylvestres? A. Sylvestres ferè omnes: sed in his potissimum quercus et fagi; quarum glande pascuntur cervi, apri, damæ. T. Oh quantas merito gratias Deo debetis, qui vobis largitus est tantam rerum omnium abundantiam! A. Non sumus immemores beneficiorum ejus. Pater enim plurima bona in pauperes erogat; quod tamen tibi uni dictum esse velim. T. Cur ita? A. Quia talia non vult prædicari. T. Tanto magis laudandus, quod *Christi* præceptum verè sequitur, cuius verba apud *Matthæum* scripta sunt; *Cum facis*, inquit, *elemosynam* et quæ sequuntur. A. Quoto capite? T. Sexto, nisi mihi fallit memoria. A. Sed hæc hactenus; satis enim sumus colloquuti, et jam ad disputandum convenitur. T. Eamus igitur. A. Sequere me, aut (si mavis) præcede. T. Ego neutrum faciam; sed unâ ibimus.

COLL. XIV.

JOHANNES, RUBETUS.

SALVE, *Rubete*. R. Oh *Johannes*, auspiciatò advenis; valesne benè? J. Optimè gratia Deo: tu verò ut vales? R. Rectè sanè, Dei beneficio: sed quando rediisti domo? J. Nudiustertius. R. Benè habet, opportunè venisti. J. Nempe sciebam instare vacationis terminum. R. Placètne ut otiosè aliquandiu confabulemur?

J. Maximè dummodò semoti simus ab hâc turbâ clamorâ ludentium. R. Benè mones: secedamus in auditorium illud quod est apertum. J. Quàm aptè hîc sedemus! Age loquamur liberè. R. Suntne perfectæ vestræ vindemiæ? J. Omnino. R. Quantum temporis posuisti in toto opere? J. Dies circiter quindécim. R. Tu igitur semper interfuisti? J. Nullum intermisi diem. R. Quid agebas? J. Uvas sæpius colligebam. R. Cum verbo colligebam debuisti aliquid addere. J. Quidnam, quæso? R. *Et edebam.* J. Quid opus fuit? De hoc nemo dubitare potest. Quis enim fructus bonos et maturos legit, quin edat etiam ex optimis? R. Profectò rectè loqueris: euge! responsum laudo. J. Jamne putabas os oclusisse mihi? R. Istud nè cogitavi quidem. J. Quid igitur? R. Non expectabam tam promptum tamque prudens responsum. J. Nihil est quod mireris: nam, ut est in proverbio: *sape etiam est aliter verba, verba opportuna loquutus.* R. Cui debes hoc proverbium? J. Magistro *Juliano*: is enim dictat nobis interdum proverbia ejusmodi, et pulchras sententias ex bonis autoribus. R. Optimè vobis consultit, sed quibus horis solet id facere? J. Nonnunquam à cœnâ, sæpius autem cum in auditorio nihil habemus reddere. R. Utinam sic omnes facerent, dummodò non essent impedimento quotidianis scholæ exercitationibus? J. Benè subjunxisti istam exceptionem per adverbium *Dummodò*. Sunt enim quidem pædagogi, qui suis dictatis et privatis lectionibus sic onerant pueros suos, ut non possunt in scholâ satisfacere. R. Inde fit, ut ipsi præceptores interdum conquerantur de talibus pædagogis. Sed quid agimus? Redeamus ad sermonem institutum. J. Placet. R. Fvistine semper occupatus in uvis colligendis? J. Opus illud in paucis diebus absolvitur, propterea quod ita magnus operariorum numerus ad id locari solet. R. Quid deinde fit? J. Calcantur uvæ, vinum hauritur è cupis majoribus, eadem

operâ diffunditur in dolia: deinde uvæ ipsæ nondum expressæ subjiciuntur prælo in torculari; postremò exportantur et abjiciuntur vinacea. R. Atqui non curabas ista. J. Immò curabam, aliquâ ex parte: nam agendis omnibus intereram, maximè ut sollicitarem operarios. R. Eras ergo illic tanquam præfectus, et quasi magister operum. J. Immò etiam revera magister operum et præfectus: pater enim me præfecerat. R. Quàm gaudebas isto magisterio! Quàm pulchrum erat videre te cum tuâ gravitate aliis imperantem, alios adhortantem, alios denique argumentem! J. Profectò si vidisses me, dixisses alium esse, quàm in scholâ discipulum. R. Ut video, non eras otiosus. J. Immò, ut bonus paterfamilias, adhibebam sæpenumero manus operi, ut ipsos operarios meo exemplo instigarem. R. Non abs re (ut apparet) tu huic muneri præfeceras. J. Nèpè aliis in rebus expertus eram meam diligentiam. R. Absit tamen verbo jactantia. J. Ego sic intelligo; sed liberè sic loquor, quia cum familiari meo. R. Sed pergamus. Quanta est vobis vini copia? J. Mediocris, qualis ferè hoc anno ubique esse dicitur; tamen vinum rubellum habemus affatim; album non item. Verum quicquid est, contenti sumus, et de manu Dòmini cum gratiarum actione recipimus. R. Quot implevistis dolia? J. Plus minus quadraginta: sed sunt alià aliis majora. R. Papæ! Non tibi videtur magnus proventus? J. Satis quidem; sed non pro ratione anni superioris. R. Quid refert? quanto minor est quantitas, tantò etiam pluri vendetur. J. Sic ferè solet evenire. Sed nonne tibi videor satis narrare de vindemiis? Quid præterea desideras? R. Quoniam sic abundamus otio, volo etiam aliquid ex te audire de fructibus arborum. Est enim quasi altera vindemia. Nonne habetis multos? J. Plenis tabulatis, quæ est Dei beniginitas. R. Quando collecti sunt? J. Quo tempore vinum faciebamus, similia colligebam. R. Quæ sunt vobis ejus-

modi fructuum genera? J. Mala, pyra, castanæ, juglandes: sed malorum et pyrorum multa est varietas. R. Quid cotanea? Non etiam habetis? J. Immò habemus, sed ea sub malorum genere continentur; unde et alio nomine apellantur mala cydonia. R. Quid autem attulisti huc rediens? J. Nihil nisi quasillum uvarum selectarum; sed singulis posthac hebdomadibus mihi afferentur plenis saccis mala, pyra, castanæ. R. Interea da mihi, quæso, aliquot ex uvis tuis J. Eamus in cubiculum meum, illic dabo tibi. R. Equidem paratus sum; eamus. J. Illic etiam agemus de repetendo ultimo in diem *Luce* colloquio; nam, ut opinor, id præceptor imprimis exiget.

COLL. XV.

EUSTACHIUS, BOSCOMELIUS.

AUDIVI patrem tuum venisse hodie in Gymnasium. B. Verum audivisti. E. Qua venerat gratiâ? B. Ut pro meis alimentis præceptori numeraret pecuniam; simul ut me illi commendaret. E. Nunquamne te commendârat? B. Immo sæpissimè. E. Quid sibi vult ista commendatio tam frequens? B. Amore verò me prosequitur. E. Quid tum? B. Ideo cupit me diligentè erudire. E. Quid si commendat, ut sæpius vapules? B. Ea est fortassè causâ; sed quid indè? non propterea me diliget minus. E. Unde istud colligis? B. Quia puero tam necessaria est correctio quàm alimentum. E. Verum quidem dicis, sed pauci ita judicant. Nemo enim est quin panem quàm virgam malit. B. Illud est naturale omnibus; quis neget? sed tamen patientèr ferenda est pœna, præsertim juxta. E. Hæc habetur libello mo-

rali sententia: *Quod merito patiaris, patienter ferre memento.* Sed quid si pœna sit injusta? Ea quoque patientia est nihilominus. E. Cujus causa? B. Propter *Jesum Christum*, qui mortem injustissimam, eamque acerbissimam tulit pro peccatis nostris. E. Utinam id nobis in mentem veniret quoties aliquid patimur! B. Præceptor id nos sæpè admonet, quoties occasio: sed, *surdus narratur fabula*, ut est in proverbio, E. Ergo demus operam, ut simus posthac diligentiores. B. Ita faxit Deus.

COLL. XVI.

GRANDIMUS, THOMAS.

CUR non iterfuisti hodiernæ concioni? T. Occupatus eram in scribendis literis. G. Non poteras differre negotium? T. Urgebat tabellarii festinatio. G. Atqui præceptor docet nos, omnia postponenda esse Dei negotiis. T. Docet quidem, neque id mihi dubium est; sed nunquam sumus adeo perfecti, quin sæpè Deum terrenis istis postponamus. G. Istud malum est. T. Pessimum verò; sed semper homines sumus, nisi Deus nos Spiritu suo immutaverit. Sed die, quæso, fuitne frequens auditorium? G. Non admodum, pro more solito. T. Unde fit istud? G. Ignoras populum nunc esse occupatum in vindemiis? T. Non ignoro; sed non possunt homines divinis rebus unicam horam impendere? G. De hoc non est meum tibi reddere rationem: hoc tantum dico: *Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.* T. Papæ! quantum colaphum impigisti mihi! Vale: *verbum non amplius addam.* G. Esto igitur alias prudentior.

COLL. XVII.

MOLINEUS CERARIUS.

Tu igitur cras (ut audio) discessurus es. C. Cras, si Dóminus permiserit. M. Eho! cur tam cito? C. Urget me pater. M. Immò, tu urges patrem. C. Itàne tibi videtur? Quomodo patrem urgere possum? M. Assiduâ missione literarum. C. Tantum semel scripsi instare vacationem scholasticam. M. Quando misisti literas? C. Hebdomade superiori. M. Quo die? C. Veneris. M. Quid facies domi? C. Instat vindemia, interim colligendi sunt fructus arborum. M. Poteras expectare dîmissionis diem. C. Nescio quando sit futurus. M. Spero fore ad finem proximè hebdomadis. C. Sed istud non est in nostro situm arbitrio. M. Nec in præceptoris quidem. C. Cujus igitur? M. Solius Dei qui hominum consilia suo nutu gubernat. C. Atqui *Satanas* videtur inderdum gubernare. M. Quantum Deus ipse permittit. Sed ista sapientioribus relinquamus. C. Tutius est; monet enim proverbium: *Ne sutor ultra crepidam*. M. Sæpè istud ex præceptore audivimus. C. Item quoque non semel docuit nos illam *Pauli* sententiam: *Noli altum sapere; sed time*. M. Illud etiam frequentèr habet in ore: *Alliora tu ne quæsieris*. C. Sed audin' tu ad cœnam signum dari? M. Adhuc pulsat aures meas tintinabulum. C. Eamus in aulam, nè desimus præcationi. M. Cras antediscessum te salutabo.

COLL. XVIII.

PETRINUS, CROTERANUS.

Quo ludi genere hodie te exercuisti? C. Juglandium. P. Eequid lucri fecisti? C. Immò, perdi. P.

Fortuna igitur tibi adversa fuit. C. Nescio quæ fortuna; tantum scio, mea culpâ accidisse: sed ita volente Deo. P. Cur Deus id voluit? C. Ut hinc discam ferre graviora cum acciderint. P. Quasi vero Deus lusiones puerorum curet. C. Profecto; quinetiam *nihil fit in verum natura sine divina Providentia*. P. Siccine philosopharis? Quisnam te ista docuit? C. Non tate audivisti toties ex concionatore nostro? P. Fieri potest ut audierim; sed quid agas? fluxa mihi memoria. C. Nimirum, quia illam non exerces. P. Quomodo exercenda est? C. Primùm diligenti attentione, hoc est, diligentèr advertendo ea quæ audivimus, aut legimus: deinde eadem sæpè repetendo; denique docendo alios ea quæ didicimus. P. Ista nobis sæpiùs inculcantur à præceptore; sed (me miserum!) quam supina est hæc mea negligentia! C. Sic sumus omnes, nisi Spiritus ille Dei nos exercitet. P. Quid igitur faciam? C. Expergiscere, mi *Petrine*; toto animo totisque viribus ad Deum aspira, illum assiduè et pro affectu precare, vigilans esto, pravos fugito, versare cum bonis, tum moribus facillimis effice ut eos tibi familiares reddas. P. Quid tandem consequar? C. Rogas? Si te istis moribus assuefacieris, Dóminus Deus sua clementiâ tui miserebitur, brevique animum tuum immutatum senties. P. Oh quàm opportunus hic mihi congressus fuit! Obsecro te, mi *Croterane*, ut sæpiùs colloquamur. C. Per me non stabit quoties utrique licebit per otium. P. Gratias ago maximas. C. Non est quod agas; recipiamus nos in auditorium.

COLL. XIX.

VARRO, CASTRINOVANUS.

Quid est, quod hodie tam cito à patruo redieris, præsertim eùm fuerit convivium? C. Quid illic fecis-

sem diutiùs? V. Cœnam expectasses, ut ederes de prandii reliquiis. C. Satis ederam in prandio. Præterea, jussit patruus ut domum redacerem præceptorem, quem ego ad convivium deduxeram. V. Quid frater tuus, patruelis? eum in ludum vobiscum non rediit? C. A matre retentus est in unum aut alterum diem. V. Quamobrem? C. Ut illi resarciantur vestimenta. V. Illò est mulierum cura. Sed age, quoniam nunc otiosi sumus narra mihi (quæso) aliquid de convivio. C. Quid de illo seire cupis? V. Primum qui convivæ fuerint? deinde, quàm lautum et opiparum convivium. C. Convivæ fuerunt hi præcipui, quatuor Syndici, subpræfectus urbis, et alii duo primæ notæ è Senatorum numero. V. Nostine? C. De facie quidem: sed eorum non teneo nomina. V. Nulline præterea? C. Duo item ex patris mei familiaribus. V. Quotus esset non observavit: sed erat in mediâ ferè mensâ, è contrariâ parte mei patris. V. Tu vero? C. Hui, inepte, qui istud roges! Egone homunculus cum tantis viris epularer? Satis hoc mihi honorificum fuit, quod ministrarem. V. Nullæne erant mulieres? C. Nullæ præter uxorem patris, quæ quidem sedebat in mensâ extremâ. V. Quid illa tam remota? C. Sic voluit ipsa, ut identidem commodiùs surgeret propter ordinem ministerii. V. Quid filius? C. Juxta matrem assidebat. V. Habeo de conviviis; nunc expecto de convivio. C. Onus mihi valdè magnum imponis ac difficile, maxime propter memoriam; sed quando (ut dixisti) plusculum otii nacti sumus hoc pomeridiano tempore, dabo equidem operam, ut aliquâ ex parte expleam desiderium tuum. V. Pergratum mihi feceris. C. Eâ tamen lege, ut par pari referas, si quando dabitur occasio. V. De hoc nihil est quod dubites. Incipe. C. At ego interea sedere volo, quia longa est narratio. V. Eamus sub pergulam, ut in umbrâ commodius fabulemur. C. Audi nunc jam. V. Quia (ut ais) longa est, nar-

ratio, dic mihi primum quotâ horâ accubitum est? C. Ferè, decimâ. V. Quotâresurrectum? C. Paulò ante meridiem. V. Sedebantne omnes commodè? C. Commodissimè. V. Nunc ad rem aggredere. C. Accipe igitur mensæ præludia. V. Appone, cum voles. C. Imprimis apposita sunt tenella crustula, mellita operis pistori cum aromate. V. Optimum sanè exordium, et ad conciliandos animos aptissimum. C. Omitte, quæso, istas interpellationes, ne mihi perturbetur memoria. V. Posthac non interpellabo, nisi si quid opus erit requirere. C. Sequutæ sunt pernæ salitæ, hilla infumata, lucanica, linguæ bibulæ sale quoque et fumo induratæ. Atque hæc ad excitandam appetentiam, et sitim acuendam. V. Quasi verò non satis acuerentur Solis æstu et fervore. C. Sic docto solent facere convivatores. V. Ist hæc audio libenter, præsertim cum exprimas omnia propriis et significantibus verbis. Perge porro. C. Eodem ordine interposita sunt acetaria è lactucis capitatis, avium intestina frixa, minutalia ex vitulinâ cum ovorum vitellis integris. Et hæc hæctenus de præludiis, qui primus missus fui. V. Nihil interim bibitum est? C. Indigna homine quæstio. Quis enim vino hic parceret? Vix tres, et quidem strenuissimi, fundendis potibus sufficebamus. Sed de potibus agam posterius; sine me cibos expedire. V. Agè, sino. C. In secundo missu hæc ferè fuerat, artocrea, pulli gallinacæ elixi cum lactucis, bubula, vervecina, vitulina, suilla recens et salsa, jus carniū ovorum vitellis, croco et omphaeio suavissimè conditum, aliquot item jaseula ex oleribus. V. Hic plus opinor fabulatum, quàm esum fuisse, quia scilicet assa expectabantur. C. Vix mensam attigerant cum illa tollere jussi sumus. Venio igitur ad tertium missum in quo assa hæc fuerunt exposita, pulli gallinacæ, pulli columbini, ansereuli altilis, et suculi, item cuniculi, armi vervecini; postremo ferina duorum generum opere pistorio inerustata. V. Quid præterea? C. Quid

hem! (pene prætermisi) duæ perdices interjectæ cum lepusculo, fabæ virides frixæ, et pisa cocta cum siliquis. V. Nihilne piscium? C. In tempore admones. Erat trutta ingens, quæ divisa fuerat in partes quatuor præter caudam, prægrandis item lucius ad eundem modum quadripartitus. Taceo minutos pisces et mediocres, partim assos aut frixos, item caneros fluviatiles; magno omnia numero; sed hæc magis ad ostentationem quam ad necessitatem; de iis enim ferè nihil gustatum est. V. Unum mihi videris prætermisisse. C. Quid illud est? V. Nulline erant intinctus? C. Imo singulis propemodum fereulis addita erant scitissimi saporis embammata, quæ coquus ipse miro artificio concinnaverat. Nec verò defuerunt capparides ex oleo et aceto, mala citrea, olivæ conditivæ cum suâ muriâ, acetum rosaceum, et succus oxalidis. V. Oh quot et quanta gulæ irritamenta! C. Adde etiam: corporis et animi impedimenta! V. Sed quis, quæso, fuit ultimus actus fabulæ? C. Tandem, cum jam nec carnes nec pisces ullus ederet, jubet patruus apponi bellaria; in quibus hæc fuerunt præcipua, caseus recens pinguis, itemque vetus multiplex, scriblitæ, placentulæ, oryza in lacte cocta, et benè saccharata, persicca præcocia, ficus, cerasa, uvæ passæ, caryotæ, tragemata, serotina, salgama multorum generum, et alia, quæ nunc mihi non occurrunt. Tanta denique fuit omnium esculentorum affluentia, ut mensa ipsa vix sustineret. Quid quæris? quater aut quinques mutati sunt orbes et quadrulæ. Cibos crassos et duriores magnâ ex parte integros in culinam referebamus; adeo pauci anttingebant, propter delicatiorum copiam. V. Quid confert tanta cibariorum abundantia et diversitas? V. Ad gravandum stomachum, et morbos complures generandos. Sed quid agas? Sic ferè hoc tempore vivitur. V. Qui talibus viris convivium faciunt certare videntur de copia, de apparatu,

de splendore, et lautitiis. C. Et tamen extant inter hujus civitatis leges quædam (ut audivi) sumptuariæ. V. *Silent leges inter convivia*, ut obiter è *Cicerone* detorqueamus aliquid. C. An putas omnes convivas illa sumptuum immanitate delectari? C. Non puto, nisi fortè sint lurcones, aut asoti, aut *Apiciani* (ut ita dicam) ventricolæ. Cæterum quid est in causa? C. Rogas? convivorum non modo stultitia, sed etiam insania. V. *Maxima pars hominum morbo jactatur eodem*; ut ait *Horatius*. C. Sed nos hanc censuram omitamus juxta proverbium: *Ne sutor &c.* V. Redeamus igitur ad propositum. Quale vinum appositum est? C. Si de colore quæris; album, nigrum, fulvum sanguineum, deque singulis coloribus vina multiplicia. Si de bonitate; omnia ferè generosissima: sed imprimis commendabant illud vini genus ex *Burgundia* quod vulgo vocatur *Arbosium*. V. Unde hoc petebatur? C. E patruï cella vinariâ. V. Habetne multum ejusmodi? C. Duos cados vini *Helvoli*, duos item albi limpidissimi. V. Quis fuit prandii exitus? C. Ubi videt patruus convivas omnes pene defessos edendo, bibendo, colloquendo: tunc vinum fundi jubet singulis, omnes ad extremum potum invitât. Hinc ordine tolluntur omnia, internuntur mensis latiora mantilia ex lino tenuissimo, datur aqua odorifera manibus levitèr ablundis; ego et patruelis, de more, Deo gratias agimus, ipse verò patruus clarâ voce agit universo cœtui. Tandem primus Syndicus, convivarum nomine, satis accurato sermone publicas agit gratias convivatori; simul objurgat eum quòd tam magnifico et sumptuoso apparatu convivatus fuerit. Immo (inquit patruus) *mihi quæso ignoscite, quod vos pro dignitate non satis ampliter tractaverim.* His dictis surgunt è mensis universi, magna pars (*vale dicto*) statim discedit; cæteri manent, stantes et colloquentes in aulâ. V. Quid vos interea, qui ministraveratis ad mensam? C. In culinam

ad prandium nos recepimus, corpus illuc otiosè et ex animi sententiâ curavimus. V. Ubi erat interim præceptor? C. Patruus illum seorsim vocaverat ad alloquium. V. Credo, ut te et filium suum de meliore notâ commendaret. C. Istud est verisimile. V. Nescis quæ fuerit causa tanti convivii? C. Quid meâ scire refert? V. Tanto minùs igitur meâ. C. Rectè colligis, et sic expectabam. V. Atqui non sum Dialecticus. C. Tibi est naturalis Dialectica. V. Eandem habent rustici. C. Sed age, dic mihi seriò; non ego te tractavi magnificè? V. Tali convivio nunquam interfueram. C. Gaudeo stomacho tuo satis esse factum. V. Est Deo gratia, qui dedit nobis otium tam jucundum. C. Surgamus tandem: nam audio pueros à lusu discedere.

COLL. XX.

PASTORCALUS, PÆSATUS.

TITIRE qui patulæ resides sub tegmine mori:
Tunc hic solus eris, tam lætus tamque supinus?
P. Oh Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit;
Ille Deus magnus, qui nostrum fecit in usum
Omnia, dans propriam cunctis animalibus escam:
Qui mare, qui terras, et quod tegit omnia cœlum
Condidit, ille opifex rerum qui summus habetur.
Pa. Carmina mitte loqui, nunc me liquere Camœnæ;
Est mihi mens alibi, cupio certare merendâ.
P. Sed tamen hæc mecum poteris residere sub umbrâ.
Namque (ut cernis) locus est satis amplus utrique.

Pa. Mittamus ergo versiculos et ad merendas nostras conferamus. P. Per me non stabit; scrutemur peras;

age, explicæ tuam. Pa. Expecta parumper; dic mihi priùs, quid habes in merendam? P. Panem. Pa. Quasi verò sine pane merenda esse soleat. P. Ne panem quidem pauperes semper habent. Pa. In tempore admones, ponendæ erunt reliquiæ nostræ in eorum corbulam. P. Quid si reliquiarum nihil fuerit? Pa. Saltem restabit panis, et hoc satis erit. Sed dic tandem, nunquid habes opsonii? P. Etiam dubitas? Mater mea nunquam comitteret, ut me in scholam mitteret sine aliquo opsonio. Pa. Dic ergo, quid est? P. Divina. Pa. Non sum vates, nec velim hanc merendæ horam in nugis terere. P. Saltem periculum facies quàm valeas conjecturis; quâ de re jam aliquid in Rhetoricis audivimus. Pa. Aut caseus, aut caro est residua ex prandio. P. Neutrum. Pa. Dic sodes, ut accingamus nos operi. P. Ne te diutiùs torqueam, sunt pyra præcocia. Pa. Ain' tu? Res nova; nondum hoc anno videram. P. Vide nunc. Pa. Quàm matura sunt! P. Cur non addis etiam, quàm bona! Pa. Sed nondum gustavi. P. Satis acutè me reprehendis. Accipe, et gusta. Pa. Papæ! quàm mitia! quàm boni succi! P. Nonne meritò maximas gratias agere debemus nostro tam benigno Patri, qui nobis indignis tot bona, tamq; varia largitur? Pa. Qui non facit, is profectò est ingrattissimus. P. Agendum, vescamur bonis ejus cum gaudio et gratiarum atione. Pa. Jamdudum esurio. P. Sed tu nullum habes opsonium? Pa. Vide frustum crassum vetusti casei. P. Edamus primùm pyra, caseo claudemus stomachum. Pa. Sed maturemus, ne fortè hora nos oprimat. P. Neutrum cessare video; certè quod ad me pertinet, non quo comesse citiùs. Pa. Ne tamen ita devores porcorum more. Ecquid pudet? P. Quia dicebas esse festinandum. Pa. *Maturemus* dixeram, non autem *festinemus*. P. Ego non adeò scrupulosè inter hæc verba discrimen facio. Pa. Vult tamen præceptor, ut propriè loquamur, quantum per ingenii captum licebit.

Nam benè loquendo benè etiam scribere condiscimus. P. Contrà diligentèr scribendo consuescimus etiam rectè loqui. Pa. Hæc duo inter se conjuncta sunt. Sed, heus! otiosè (inquam) edamus: satis habemus temporis. P. Nonne tota hæc hora ad merendam libera est? Pa. Hodie quidem libera: sed tamen desinamus ne panis deficiat nos, et nihil reliqui fiat pauperibus. P. Eamus ergo ad puteum ut aliquantum potemus. Pa. Hem! verborum proprietate semper abuteris; istud *bibere est, non potare*. P. Quod mihi non parcas, habeo sanè gratiam. Ex pravâ institutione prima hæc vitia contraxi. Pa. Verissimè igitur *Quintilianus* dixit, *Hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt: meministin?* Pa. Memini; sed interim jura me ut hauriamus aquam è puteo. Pa. Enitere validius, nimum me laborare sinis. P. Tanto bibes jucundius. Pa. Bibitum satis est; recipiamus nos in aulam ne precationi desimus, et actioni gratiarum. P. Tu præcede, dum urinam illuc eo redditum.

COLL. XXI.

LEONARDUS, POLLIO.

DEMIROR tuam negligentiam. P. Quâ in re tandem? L. Quod te non curas diligentius. P. Ego verò me curo fortassè nimis. Satis edo, bibo, dormio; quæ est Dei erga me benignitas: præterea pecto capillum, lavo manus, dentes, oculos, et hæc manè præcipuè: quietiam, cum tempus postulat, corpus exerceo, relaxo animum, et ludo cum cæteris. Quid vis amplius? L. Mittamus ista; non ea sunt, quæ in te reprehendo. P. Quid igitur? L. Circumspecte vesti-

menta tua à calce ad verticem, nihil integrum invenies; omnia sunt lacerata et obsoleta. Isto profecto nequaquam vestrum genus decent; si saltem curares vestitum tuum sarcendum, aut quoquo modo instaurandum. P. Loqueres tu quidem quæ libet; quod si parentes haberes tam procul remotos, fortassè non esses elegantior. Si mihi pecunia suppeteret, non paterer me usque adeo pannosum esse. L. Nec ideo tamen cares negligentia. Cur enim non petis alicundè mutuo? P. Unde peterem? L. Si non alicunde, certè à præceptore posses. P. Quid si dare nolet? L. Nemini denegat ex condiscipulis domesticis, siquidem videt opus esse. P. Id ego non ignoro; sed sum verecundior, quàm ut audeam ex eo petere. L. Ah! rusticus est iste pudor. P. Malo tamen verecundus esse, quàm impudens. L. *Verecundia* (ut dixit quidam) *est bonum in adolescente signum*; sed ubique adhibenda est mediocritas. P. Ego eo sum ingenio, ut semper vereor offendere quempiam. L. Ingenium laudo; sed *est modus in rebus*. Nam ille offendendi metus habere locum debet in rebus turpibus, aut certè indecoris; hic verò nihil tale video. Est usitatum in hominum societate, ut alii aliorum opera indigeant. Quis igitur mihi vitio dabit, si quid amicis aut commodato petam aut mutuo? P. Nemo reprehendet, nisi fortè rebus ejusmodi abuti velis. L. Tu verò (quantum ego novi abuti) nolles. P. Apage istum abusum! L. Quid ergo jam obstat, quo minus petas, præsertim ab homine facillimo, tuique, ut apparet, amantissimo? P. Age, petam; sed per epistolum, quod, ut reddas, tibi dabo. L. Reddam profecto libentissimè, teque isti commendabo diligentèr. P. Equidem non parvam tibi gratiam habeo, quod me tanti feceris, ut ad hanc fiduciam hortarer. L. Nunc restat, ut scribas quod dicis epistolum, reliqua mihi committas. P. Benè vertat Deus quod cœpimus. Ne dubites; res prosperè succedet.

COLL. XXII.

DISSIMANGÆUS, TONAS.

SALVE, *Tona* optatissime. T. Salve et tu, vindemiator jucundissime. D. Quomodo se habet schola? T. Optimè. D. Jamne redierunt multi? T. Vis quarta pars nunc abest. D. Quid igitur? T. Docetur, legitur, scribitur, repetitur. D. Ista sunt generalia, et quotidiana; sed quid fit in nostrâ classe? T. Idem quod fit in cæteris, et quod fiebat ante vacationem. D. Ergone jam serio habentur prælectiones? T. Jam ab hinc octo dies. Nam quid aliud fieret? D. solebamus per aliquot dies exerceri in iis repetendis, quæ antea didiceramus. T. Tribus diebus totis nihil aliud actum est. D. Quid probatio? jamne incepta est? T. Hui! incepta! propemodum finita est; eras sexta classis interrogabitur. D. Me miserum! exclusus sum à præmio. T. Etiamne præmium sperabas? D. Quidni sperarem? Unicuique sperare licet, præsertim studioso. T. Malim ego nihil sperare. D. Quid ita? T. Nam si nihil contingerit, nulla erit mihi frustratio, neque molestia; sin consequar aliquid, id ego in luero deputabo. D. Nunquamne legisti: *Vivere spe vidi qui moriturus erat?* T. Immò vero legi, et memoriâ teneo; sed hoc nihil ad propositum. D. Cur non? T. Quia illie loquitur *Ovidius* de spe illâ quæ in rebus adversis retinenda est; quem sensum expressit *Cato* noster hoc disticho:

Rebus in adversis animum submittere noli;

Spem retine: spes una hominem nec morte relinquit.

D. Tu igitur nihil speras? T. Spero vitam æternam. D. Dicebas modo sperandum esse in adversa? T. Ea, quæ me oppugnant quotidie. D. Quæ tandem sunt illa? T. Propria caro, *Satan*, et improbi homines, qui me in-

juris afficiunt. D. Ex quo tempore factus est Theologaster? T. Nec sum Theologus, nec Theologaster: sed quod dico, id ego didici è sacris concionibus. D. Laudo quidem: sed agè dic mihi serio; estne acta classis nostræ probatio? T. Jam tibi serio dictum puta. D. Dolet mihi non interfuisse. T. Citius venisses: quid agebas? D. Mater me coegit vindemiæ exitum expectare. T. Credo; sed tu tuâ voluntate coactus es. D. Ut fatear ingenuè, libenter expectavi. Sed quid agas? *Homines sumus*, ut aiunt. T. Immo pueri. D. Sed vix credas quàm sit jucundum rusticari, præsertim ubi tanta est omnium fructuum affluentia. T. Estne vobis magnus vini proventus? D. Tantus profecto, ut majorem vidisse non meminerim. T. Quid aiunt rustici in hæc tantâ ubertate? D. Nihil aliud quàm potatione et crapulas crepant; quin etiam vino jam perinde abutuntur, quasi aqua fontana sit. T. Ea est stultæ plebis dementia, ut Dei beneficiis nunquam rectè uti sciat. D. Scilicet illud est quod dicitur, *Nunquam sapiunt stulti, nisi in angustiis*. T. Ergo plectuntur merito. D. Quid, quod admonitiones etiam irident. T. Sunt qui nullam omnino ferre possunt, quin benè et comiter etiam monentibus irascuntur. D. Audi aliquid gravius; fuerunt, qui mihi verbera minarentur, cum eos humanissimè admonerem. T. Istud mihi novum non est: nam et quidam mihi aliquando pugnam intentavit; quod nisi veritus esset mei patris auctoritatem, profecto vapulâsem accèrrimè. D. Sed ommittamus eos, qui cœdisunt, nec tamen se tales esse intelligunt. Jactant se probè callere quid sit Evangelium: cum reverà Evangelio adversentur. T. Si verbi divini Ministros et pastores suos non audiant, qui putas fieri posse, ut nos audiant? D. Sequamur ergo quod præcepit *Christus: nolite sanctum dare canibus*. T. At sunt quidam simplices et benevoli, qui auditione verbi divini mirum in modum delectantur; ii sunt, quos docere est ju-

eundissimum. D. Quàm gaudeo quoties in tales incido! ut ego illos complector libentèr! T. Nec immerito: nam ubi eos docueris, tum demum frueris laboris tui fructu, non sine voluptate maximâ. D. Sed nos quid cogitamus? Non vides, ut nox ferè nos oppresserit? T. Discedamus igitur, et cras (si Dóminus permiserit) pluribus verbis agemus unâ de studiis alacritèr repetendis.

ALERE FLAMMAM
VERITATIS

COLL. XXIII.

RUFINUS, SYLVESTER.

PATER tuus, ut accepi, rediit ex *Gallia*? S. Rediit sanè. R. Quando? S. Die *Luce* vesperè. R. Adventus ejus non tibi molestus fait? S. Quid? molestus! Immo vero jucundissimus: sed cur istud rogas? R. Quia forsitan, illo absente, liberius vivendi est tibi potestas. S. Nescio quam mihi libertatem narras. R. Potandi, ludendi, cursitandi. S. An igitur putas me nihil aliud agere, dum pater abest? R. Sic ferè solent omnes. S. Dissoluti quidem. Nam, quod ad me attinet, absente patre sic vivo, ut eo præsente. Non poto, sed bibo quantum satis est; ludo, cum tempus postulat; non discuro, sed cum bonâ matris veniâ in publicum prodeò, cum aliquid habeo negotii. R. Etiamne matri tantoperè subditus es? S. Equè ac patri. Quid enim putas? Nonne de utroque æquale est præceptum Dómini? R. *Honora* (inquit) *patrem tuum, et matrem tuam*. S. Quid *Ethnicus* ille autor *Distichorum Moralium*?

Dilige non ægra charos pietate parentes:

Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

Quid *Paulus* noster? *Fili*, inquit, *obedite parentibus in*

Dómino. Nonne *parentis* nomine *pater* et *mater* continentur? R. Istud à *Latinis* observatur autoribus. S. Quinetiam, si quod esset reverentie discrimen, videtur optimo jure plus deberi matribus; ut quæ dolores tantos ac labores propter nos pertulerunt. R. Novi ego ista, et quæ dixisti placent mihi omnia. S. Cur ego mihi repugnabas? R. Ut ea quasi repugnantia nobis accerserem sermonibus materiam. Nam (ut tute nosti) præceptor sæpè nos exhortatur, ut nostrum otium in ejusmodi sermonibus impendamus. S. Bonum sanè otium, quod in honesto negotio consumitur. R. Huc pertinet illud *Africani* apophthegma, qui dicebat, *Se nunquam minus otiosum esse quam cum otiosus erat*; ut ex *Cicerone* didicimus. Sed jam tempus monet, ut huic sermoni finem imponamus. R. Rectè mones; fortassè enim tua causâ cœna tradatur domi. S. Plura (si Dóminus permiserit) in proximo congressu. R. Precor tibi noctem prosperam. S. Et ego tibi placidam per membra quietem.

COLL. XXIV.

NOMENCLATOR, DESIDERIUS.

NON satis mirari possum, te non esse diligentiorè. D. Quâ in re videor tibi negligens? N. Quod manè ferè nunquam ades in tempore; atque inde fit ut penè quotidie noteris in catalogo. Cur tu es adeò somnulosus? D. Mea sic fert natura. N. Corrige naturam istam; hoc est naturæ vitium. Quid tibi profuit *Catonis* nostri dictum? D. Quodnam, quæso? N. *Plus vigila semper, nec somno deditus esto*. D. Nè plura; ego probè memini. N. Nihil prodest meminisse; nisi ad

usum tuum accommodes. D. Utinam et hoc, et alia præcepta salubria, tam facilè ad benè vivendi usum transferemus, quàm ea facilè ediscimus? N. Ut verum fatear, *præcipere quam præstare multo est facilius*. Sed tamen *eniti debemus, ut vel monitis vel precibus proficiamus aliquid, et indies evadamus meliores*. D. Quid id non facit, ejus salus desperanda est. Sed nihil difficilius emendatur, quàm naturale vitium. N. Omnia ferè vitia nobis sunt naturalia, et nisi Dei bonitas servaret nos, essemus omnes sceleratissimi. D. Quid igitur faciendum? N. Fortiter cum vitiis nostris pugnandum est. D. Quo duce? N. Ipso Deo. D. Quibus armis? N. Divinis et spiritualibus. D. Ubi tandem inveniuntur? N. In Epistola Sancti Pauli ad Ephesios. D. Quoto capite? N. Sexto. D. Quid si locum per me non intellexero? N. Non omnino intelliges, satis scio: sed præceptor erit consulendus. D. Quid, si mecum adfuero? N. Non adesse volo, certum est: verum captanda erit oportunitas. D. De hoc igitur alias consilium capiemus. N. Quando istud erit? D. Proximo die Mercurii, si tibi ita videtur. N. Quotà horâ? D. Post meridiem primâ. N. Placet sententia. D. Nunc igitur discedamus.

COLL. XXV.

TRAPEZITA, RAIMUNDUS.

LICETNE malum malo rependere? R. Cur istud quaeris? T. Ut iis respondere possim, qui hæc in re mihi contradicunt. R. Breviter interrogasti, respondebo brevissimè: *non licet*. T. Cur non? R. Quia vetuit Christus et post eum Apostoli. T. Quid igitur faciendum

est? R. Malum bono compensandum. T. Annon satis est bonum bono rependere? R. Non satis Christiano quidem. T. Quamobrem? R. Nam Christianum oportet Christum præceptorem imitari. T. Quid fecit Christus in eo genere? R. Sanavit eum, qui ipsi colaphum impegeret: precatus est pro iis, qui ipsum in crucem sustulerant; alia item multa fecit ejusmodi. T. Nihilne igitur facit, qui gratiam pro gratiâ rependit? R. Tantum facit, quantum faciunt, *Ethnici*. T. Quid illi faciunt? R. *Amicos diligunt, et referunt gratiam illis, a quibus acceperunt*. T. Nihilne ampliùs? R. Nihil; nam quid ampliùs expectes ab iis, qui verum Deum non noverunt? T. Quid faciunt inimicis? R. Quibuscunque modis possunt, eos persequuntur. T. T. Estne Christiano peccatum? R. Si non licet (ut jam tibi probavi) concludere id peccatum esse. T. Atqui (ut vulgo dicitur) *vim vi repellere licet*. Quam sententiam nobis quidem poeta etiam latius interpretatus est his verbis.

Pellere vim vi jura sinunt, et vulnere vulnus.

Quid ad hoc respondes? R. Istud quidem permittunt *Ethnicorum* leges; sed lex divina longè aliter loquitur. T. Quid divina lex? R. Idem quod Dei verbum. T. Quicquid ergo fit contra Dei verbum, estne peccatum? R. Proculdubio peccatum est. T. Potesne ista probare ex divinis literis? R. Quidni possim? nihil facilius. T. Adfer mihi, quaeso, sententias. R. Non credis id, quod est omnibus in confesso? T. Immo verò indubitanter credo. R. Quid igitur opus es testimoniiis? T. Ut contradicentibus certo respondere possim. R. Rectè intelligis; sed, quia non potes extempore memoriæ mandare, expecta dum tibi describam in chartulâ in quâ etiam fit locorum annotatio, ut possis quibus volēs etiam digito demonstrare. T. Optimum, extempore consilium; quanto istud mihi commodius fuerit! sic enim per otium ediscam,

ut ad manum habeam, quoties erit opus. Sed quando mihi dabis? R. Cras (si libet) huc ad me revertere. T. Quotâ horâ? R. A meridie primâ. T. Sat habeo; interea vale. R. Te servet Dóminus Deus.

COLL. XXVI.

SARTOR, ODERUS.

ECQUID hodie precatus es domi? O. Cur quæris istud? S. Quia non interfuisti matutinæ precationi. O. Qui scis? S. Observavi. O. Atqui tu non es observator. S. Non sum. O. Quamobrem igitur observas? S. Quia es mihi charissimus. O. Quid tum? S. Dolebit mihi si vapulabis. O. Quid? an ego notatus fui? S. Etiam dubitas? O. Cum recitaretur catalogus, nemo me excusavit? S. Nemo, quod sciam. O. Si me tantopere amas (ut dicis) cur tute non excusasti me? S. Quid causæ dixissem? O. Commentus esses aliquid. S. Ego mentitus essem. O. Quid indè? S. Sed ex verbo Dei mentiri vetitum est. O. Fateor: sed erat leve mendacium. S. *Nihil leve judicandum est, quod Deus offenditur.* O. Negare istud non possum; sed levia ista facillè remittet nobis propter *Jesus Christum*, qui est deprecator noster et advocatus. Nam quotusquisque non peccat quotidie sæpissimè? S. Profecto nullus; quin etiam vix precamur, aut aliquid boni operamur, in quo non insit aliqua peccati species. O. Quid ergo futurum esset nobis, nisi Deus facillè ignosceret? Unde et quotidie precantes dicimus, *Remitte nobis debita nostra.* S. Nihil dubitare debemus, quin remittet, si errata nostra seriò et verè agnoscamus, si ex animo petamus veniam, si veram penitentiam faciamus.

O. quid igitur restat? S. Illud restat, ut neque delectemur peccatis; neque in iis persistamus; neque maliciosè, scienter, et de industriâ peccatum committamus. Nimis enim multa sunt, quæ per carnis infirmitatem peccamus, et etiam per ignorantiam. O. Nihil dubito de peccatis illis, quæ ex carnis imbecillitate perpetramus; qualis fuit *Patri* abnegatio. Sed qui fit, ut peccemus per ignorantiam? S. De hoc *Pauli* exemplum habes, qui scribens ad *Timotheum*, in priore Epistolâ palàm profitetur se, quamvis *Ecclesiam Dei* persecutus fuerit, tamen veniam esse consequutum, quia ignorans id fecerit. O. Isto exemplo mihi abundè satisfacisti (nam et ego id legisse memini) sed scin' tu quotò Epistolæ capite id scriptum sit? S. Equidem non soleo vexare memoriam in retinendis capitum numeris: mihi hoc tempore satis esse videtur aliquot sententias quasi raptim annotare, quas memoriæ mandare liceat, si quid interdum otii sufferari possim ex quotidianâ studiorum præsertim occupatione. O. Utinam ego quoque id facere possem! S. Quid impedit? O. Vix ego queo satis præceptori facere in exercitationibus scholasticis; tantum abest, ut aliis aliquid temporis impertiri concedatur. S. Satis profectò quotidie sumus occupati; sed hæc tamen ferenda sunt, quamdiu nobis opus esse ipsi Deo et parentibus nostris visum fuerit. O. Ego propterea libentè fero, ac tolero omnes ejusmodi labores. S. Quâ spe toleras? O. Quia futurum spero, ut primi sint gradus quibus, ad majora aliquando perveniam. S. Sed de his alias pluribus: nunc agamus quod instat. O. Quid istud est! S. Audin' tu ad cœnam signum dari? O. Bonum signum nuncias; jam sentiebam esuriem. S. Nimirum, quia merendam prætermisisti. O. Utinam eâ tam facillè semper abstinere possem quam hodie carui libentè! S. Ego verò non libentè careo, nisi occupatus necessario negotio.

COLL. XXVII.

ATHANASIUS, BENJAMINUS.

SICCINE, me insciente abiit pater tuus, ut mihi non licuerit eum convenire? B. Cur à prandio non venisti in diversorium ejus? A. Quia putabam tantum cras illum esse discesurum. B. Ego quoque idem arbitrabar; sed noluit occasionem prætermittere, quæ se extempore obtulerat. A. Adhuc ille meminit *Catonis* distichon illud.

*Quam primum captanda tibi est occasio prima;
Ne rursus quæras, quæ jam neglexeris ante.*

B. Illud opusculum sic memoriâ tenet, ut in eo videtur ætatem contrivisse. A. Vide quanta vis sit memoriæ in iis, quæ rudibus annis didicimus. B. Ea est *Quintiliani* super hac re sententia; cujus verba (ut opinor) meministi. A. Memini; sed (ut ad rem) quæ fuit patri occasio, ut ante discesserit quàm instituerat? B. Quidam *Lugdunenses*, quibuscum ad mercatum huc venerat. A. Aderasne, cum profectus est? B. Præstolabar, illum in diversorio. A. Unde scieras mutasse consilium de profectione? B. Eram in prandio cum inter ipsos convenerat ut (expeditis quibusdam reliquis in urbe negotiis) equos sub horam secundam conscenderent. A. Quod superest, satisne ex animi sententia rem suam fecit? B. Ita feliciter, ut me ob eam rem ad divinas laudes vehementer hortatus fuerit. A. Tu nunc igitur (opinor) bene nummatus redis. B. Me ne rides? A. Cur ego id facerem? B. Pro tua libidine. A. Quasi vero animi gratia soleam irridere cæteros. B. Atqui ita putabam. A. Longè aberras. Nam aliud est *jocari*, aliud *irridere*. Alterum caret vitio, estque inter amicos satis frequens: alterum est vitio-

sum, atque odio dignum: utpote quod ex contemptu ferè proficiscitur. B. Ignosce igitur mihi. A. Non gravis est culpa. Sed dic, rogo; nihil tibi pecuniæ dedit pater? B. Ne petivi quidem. A. Tamen spontè dedit. B. Aliquantulum. A. Quantum igitur? B. Perpusillum. A. Dic sodes. B. Cur tam avidè inquiris? A. Ut amicorum more tibi gratuler. B. Nihil est gratulatione dignum. A. Fatere tandem quid sit. B. soli asses quinque. A. Hui! tantillum! Oh stulte, qui non petieris duos aut tres decusses argenteos! B. Non ausus sum. A. Quid verèbare? B. Ut planè denegaret atque ægrè ferret quod peterem. A. Nunquam id fecisset, modo petendi causam addidisses. B. Credo equidem; sed quid causæ attulissem? A. Rogas? nonne sunt res sexcentæ, quibus indiget usus scholasticus? B. Multæ sunt, fateor. A. Tu vero adeone abundas rebus omnibus, ut tibi desit nihil? B. Immo desunt plurima; sed quibus facilè caream. Præterea, satis novit pater quæ mihi opus sunt, cum studiorum causa, tum ad victum cultumque corporis. A. Novit quidem, sed alia multa sunt illi et curanda et cogitanda. B. Credo esse illi præcipuam liberorum curam. A. Sed nimis ab eo remotus es. B. Sine me pervenire de quo volo. A. Age, sino. B. Novit etiam pater me nondum esse idoneum ad rectè tractandam pecuniam. A. Cur non? An tu ad eam rem non satis ætatis habes atque prudentiæ? B. Isthinc absum longissimè. Itaque pater dedit præceptori in mandatis, ut omnia mihi suppeditet ad usus vitæ et studiorum necessaria: ad quam rem præbet illi quantum satis est pecuniæ. A. Esto. B. Ergo si quid à patre peterem, me statim ad præceptorem remitteret; fortassè etiam irasceret, et me graviter objurgaret. A. Facile est objurgationem pati, modo ne sequantur verbera. B. Facile est credo; sed iis duntaxat, quos neque pudor movet, neque ulla parentum reverentia. Ego autem

ipsa verbera ferre malim, quam patris irati objur-
gationem. Ex quo fit, ut sedulo caveam ne quid illi præ-
beam causæ ad irascendum; id enim sub quarto præ-
cepto Divinæ Legis continetur. A. Facis, ut pium
deceat adolescentem. B. Ejus rei laus non mihi, sed
soli Deo tribuenda est. A. Nempe à quo profiscicitur
quicquid nobis inest boni. B. Faxit ille, ut, quæ
bona inspirat nobis, ea sequamur animo promptissimo.
Sed ut ad te redeam, serione reprehendebas quod
nullam pecuniam à patre rogassem? A. An ego
te vellem ad fallendum patrem inducere? B. Mihi
quidem non sit verisimile; me tamen ipsum fefellisti.
A. Quomodo? B. Quia serio loqui videbaris, adeo
aptè vultum verbis accommodabas. A. Sed quid
censes de hæc nostra confabulatione? B. Argumen-
tum satis apertum dedisti nobis in hoc otio nostro
vespertino. A. Equid habuit sermo noster quod re-
prehendisset observator, si fortè (ut solet) nos obser-
vasset ex insidiis? B. Nihil, ut opinor. A. Profec-
to verum est, quod sæpè nobis præceptor inculcat.
B. Quid illud est? A. *Latina Lingua* copiam et fa-
cultatem comparari his potissimum rebus sæpè scri-
bendo, confabulando, legendis auctoribus, *hispana Latine*
aut *Latina hispane* convertendo B. Ergo his re-
bus diligentè nos exerceamus, adjutore Dómino Deo,
in cujus manu sita sunt studia nostra omnia. A. Idem
faxit, ut ejus erga nos beneficia vero cultu dignis-
que laudibus perpetuo celebremus.

B. *Hoc opus, hic sudium parvi properemus et ampli:*

Hæc sit votorum summa suprema, precor.

A. Sed audi horologium. B. Nos opportunè admonet:
itaque desistamus. A. Alioqui Solis occasus nos hic
opprimet.

COLL. XXIII.

HONORATUS, VIMIANUS, PRATENSIS, PÆDAGOGUS.

QUOD caret alterna requie durabile non est:
Hæc reparat vires, fessaque membra levat. Ovid.

V. *Nec me offenderit lusus in pueris; est et hoc ala-
critatis signum.* Quintilianus.

Pr. *Nulla res est, que preferre possit continuum la-
borem.* Idem.

P. Video quorsum spectant ita; nimirum ut vos
ambulatam ducam: sed eandem cantilenam semper fe-
rè recantatis, ut solent vestræ aviculæ. H. Quid ergo
vis dicamus, præceptor? P. Dicite posthæc suam quis-
que sententiam ex *Novo Testamento*. V. Euge! nihil
erit nobis facilius: habemus enim promptu multam
earum copiam. Vis ergo, præceptor, ut jam nunc in-
cipiamus? P. Sanè velim; quando (ut ais) tanta est
vobis copia. V. Quis incipit? Pr. Tune *Honorate*,
vis honoris tui causâ hujus rei specimen edere? H.
Id ego libentè faciam: sed Dei honoris causâ. P.
Laudo istud verbum. Divinus enim honor et gloria om-
nibus in rebus est præferenda. Eja! incipe si quid
habes. H. *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam
Scribarum et Phariseorum, non potestis ingredi in reg-
num calorum.* Matth. quinto capite.

V. *Deposito mendacio, loquimini veritatem quisque
proximo suo.* Ad Ephes. capite quarto.

Pr. *Filii, obedite parentibus in omnibus, hoc enim
placet Dómino.* Ad Colossenses tertio.

P. Euge! bonum specimen: videte ut progressus
respondeat; hoc est, ut pergatis in posterum diligen-
tè. H. Qui nobis principium dedit, dabit idem suc-
cessus prosperos. P. Ita sperandum est. Parate vos,

ut prodire maturemus. H. Mox aderimus paratissimi. P. Sumite suum quisque pallium, ut prodeatis honestiùs. Sed heus, pueri! Pr. Quid vis, præceptor? P. Videte ut *Psalms* etiam adferatis: alicubi in umbrâ cantabimus. Pr. Ita fiet ambulatio nostra jucundior.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE

DIRECCIÓN GENERAL DE BIB

INDEX.

MONITUM.....	V.
PRÆFATIO M. CORDERII.....	IX.

LIBER PRIMUS.

COLLOQUIUM I. Surrectio Matutina.....	Fol. 1.
— II. Bernardus, Claudius.....	4.
— III. Stephanus, Præceptor.....	5.
— IV. Magister, Discipulus.....	6.
— V. C. D.....	7.
— VI. Choletus, Colloquerius.....	8.
— VII. Puer, Pædagogus.....	9.
— VIII. Conradus, Daniel.....	id.
— IX. A. B.....	10.
— X. A. B.....	11.
— XI. Gentilis, Isaacus.....	id.
— XII. Clemens, Felix.....	12.
— XIII. Comes, Oliverius.....	id.
— XIV. Titius, Valerius.....	13.
— XV. Damon, Audax.....	id.
— XVI. Pædagogus, Puer.....	14.
— XVII. Pædagogus, Abrahamus, Puer.....	id.
— XVIII. Hersenius, Gimardus.....	15.
— XIX. Anicellus, Fontanus.....	16.
— XX. Francus, Marcus.....	id.
— XXI. Piethonus, Toshua.....	17.
— XXII. Henricus, Gualterius.....	18.
— XXIII. Sordeles, Manasses.....	19.
— XXIV. Campanus, Languinus.....	20.
— XXV. Simeon, Haggæus.....	id.
— XXVI. Granastus, Forestus.....	21.
— XXVII. Augustinus, Rodigus.....	22.

INDEX.

COLLOQUIUM XXVIII. Eduardus, Baldus.....	Fol id.
XXIX. Noëus, Capellus.....	23.
XXX. Ezekiel, Beatus.....	24.
XXXI. David, Nicholaus.....	id.
XXXII. Pasquetus, Custos.....	25.
XXXIII. Morelius, Borussardus....	id.
XXXIV. Bergerius, Nepos.....	26.
XXXV. Columbirius, Simo.....	id.
XXXVI. Y. T.....	27.
XXXVII. A. B.....	id.
XXXVIII. Discipulus primus ex victoribus, Præceptor, Nomenclator B.	29.
XXXIX. Observator, Capparonus..	id.
XL. Giraldus, Eliel.....	30.
XLI. Galatinus, Buchardus.....	31.
XLII. Moses, Olevitanus.....	id.
XLIII. Sulpinus, Munchius.....	32.
XLIV. M. R.....	33.
XLV. A. B.....	id.
XLVI. Elizius, Delphinus.....	34.
XLVII. Nomenclator, Quidem Puer ex turba. Item alius.....	id.
XLVIII. Orantius, Quintus.....	35.
XLIX. Marcus, Aaron.....	id.
L. Sulpitius, Rogerus.....	36.
LI. Riparius, Amadaeus.....	37.
LII. Ligorius, Sacracinus.....	38.
LIII. D. E.....	id.
LIV. A. B.....	40.
LV. C. D.....	41.
LVI. E. F. G.....	id.
LVII. H. I.....	42.
LVIII. L. M.....	43.
LIX. N. O. P. Q. R.....	44.
LX. S. T. V.....	id.
LXI. Refectio Scholastica.....	45.

INDEX

LIBER SECUNDUS.

COLLOQUIUM I. Cornelius, Martialis.....	Fol. 55.
II. Musicus, Heraldus.....	56.
III. Observator, Briscantellus.....	id.
IV. Observator, Pueri, Garrientes..	57.
V. Observator, Pueri Garrientes....	58.
VI. Nomenclator, Puer.....	59.
VII. P. stor, Languinus.....	id.
VIII. Vignolus, Angelinus.....	61.
IX. Divinus, Albus.....	62.
X. Erasmus, Bessonius.....	63.
XI. Cleophilus, Melchisedech....	64.
XII. Israel, Mattheus.....	65.
XIII. Duæus, Ballinus.....	id.
XIV. Aurelius, Lambertus.....	66.
XV. Pelignus, Bartholomæus.....	67.
XVI. A. B.....	id.
XVII. Nomenclator, Puer.....	68.
XVIII. Putaneus, Vilaetus.....	id.
XIX. Rosetus, Ferrerius.....	69.
XX. A. B.....	70.
XXI. Franciscus, Dionysius.....	id.
XXII. Garbinus, Furnarius.....	id.
XXIII. Creditor, Debitor.....	72.
XXIV. Picus, Mieuardus.....	id.
XXV. Mychonius, Petellus.....	74.
XXVI. V. lusatus, Stephanus.....	75.
XXVII. Dominicus, Barasius.....	76.
XXVIII. H. J.....	78.
XXIX. Rufus, Castrensis.....	id.
XXX. A. B.....	79.
XXXI. Michael, Ericius.....	80.
XXXII. Antonius, Daniel.....	81.
XXXIII. Henricus, Gerardus.....	82.
XXXIV. Rublius, Lepusculus.....	83.

INDEX.

COLLOQUIUM XXXV. Emericus, Baldus.....	Fol. 83.
XXXVI. Portanus, Marcus.....	84.
XXXVII. Rolandus, Languinus....	id.
XXXVIII. Mercurius, Calvinus....	86.
XXXIX. Puteaneus, Buerla.....	87.
XL. Martialis, Blancus.....	id.
XLI. Montanus, Eusebius.....	88.
XLII. Sylvius, Ludovicus.....	89.
XLIII. Paulus, Timotheus, Solomon Judex.....	90.
XLIV. Dionysius, Gulielmus.....	91.
XLV. Antonius, Bernardus.....	92.
XLVI. Philippus, Vultherius.....	93.
XLVII. Stratamus, Theobaldus....	94.
XLVIII. Præpositus, Caulonius....	id.
XLIX. Fatenus, Barbarius.....	95.
L. Quirinus, Romulus.....	96.
LI. Pædagogus, Puer.....	97.
LII. Magister, Discipulus.....	98.
LIII. Pædagogus, Puer.....	99.
LIV. Observator, Puer.....	101.
LV. N. O.....	102.
LVI. Messor, Valensis.....	103.
LVII. G. H.....	104.
LVIII. Castellanus, Messardus....	id.
LIX. Malognodus, Gassinus.....	105.
LX. Robinerianus, Bobussardus....	106.
LXI. Russetus, Monachus.....	108.
LXII. Hugo, Brasius.....	109.

LIBER TERTIUS.

COLLOQUIUM I. Unus ex Discipulis, Præceptor....	111.
II. Lud. magister, Discipulus.....	112.
III. Præceptor, Famulus, Observatores.....	113.

INDEX.

IV. Clericus, Magister.....	115.
V. Laurentius, Magister.....	116.
VI. Venetus, Ludimagister, Spatula....	id.
VII. Tornator, Ludimagister, Discipuli.....	117.
VIII. Magister, Villarianus.....	118.
IX. Blasius, Ludimagister.....	id.
X. Gasper, Ludimagister.....	119.
XI. Magister, Theophilus.....	120.
XII. Ferrarius, Magister.....	id.
XIII. Luterinus, Præceptor.....	121.
XIV. Castronovanus, Præceptor....	122.
XV. Bachodus, Ludimagister.....	123.
XVI. Hypodidascalus, Tiliacus....	124.
XVII. Iter, et Equus.....	127.
XVIII. Scriptio.....	133.

LIBER QUARTUS.

COLLOQUIUM I. Ebrietas.....	143.
II. Princeps Puer.....	151.
III. Educatio.....	159.
IV. Præcepta Educationis.....	168.
V. Frisius, Samuel.....	175.
VI. Claudius, Quintinus.....	176.
VII. Castrensis, Ricardus.....	id.
VIII. Antonius, Hieremias.....	177.
IX. Lucas, Orosius.....	178.
X. Conradus, Linus.....	180.
XI. Morileus, Dotheus.....	181.
XII. Caroletus, Quintinus.....	183.
XIII. Albertus, Tirotus.....	184.
XIV. Johannes, Rubetus.....	185.
XV. Eustachius, Boscomelius....	188.
XVI. Grandimus, Thomas.....	189.
XVII. Molinaeus, Cerarius.....	190.

INDEX.

_____	XVIII. Petrinus, Croteranus.....	id.
_____	XIX. Varro, Castrinovanus.....	191.
_____	XX. Pastorealus, Pæsatus.....	196.
_____	XXI. Leonardus, Pollio.....	198.
_____	XXII. Dissimangæus, Tonas.....	200.
_____	XXIII. Rufinus, Sylvester.....	202.
_____	XXIV. Nomenclator, Desiderius..	203.
_____	XXV. Trapezita, Raimundus.....	204.
_____	XXVI. Sartor, Oderus.....	206.
_____	XXVII. Athanasius, Benjaminus..	208.
_____	XXVIII. Honoratus, Vimianus, Pra- tensis, Pædagogus.....	211.

EXPLICITUS INDEX.

FE DE ERRATAS.

PAG.	DIÁLOGO.	LÍNEA.	DICE.	DEBE DECIR.
3.....	I.....	10.....	est.....	es
id.....	id.....	22.....	tuum.....	tum
10.....	IX.....	4.....	declará...	declara
13.....	XIV.....	5.....	Qua.....	Quæ
19.....	XXIII..	6.....	mempe....	nempe
15.....	XVII....	1.....	famen....	famem
23.....	XXIX....	1.....	meun?...	meum?
24.....	XXX....	8.....	bis.....	vis
id.....	XXXI....	5.....	bis.....	vis
25.....	XXXIII..	3.....	monui....	monuit.
29.....	.....	6.....	COLLOQUIS..	COLLOQUIIS
68.....	XVII....	4.....	nt.....	ut
65.....	XIII....	1.....	est.....	es
68.....	XVII....	5.....	petibit..	petivit
69.....	XIX....	2.....	novi.....	novi?
73.....	XXIV....	10.....	cœna.....	cœna
75.....	XXVI....	7.....	Debuisi..	Debuiisti
77.....	XXVII... 29.....	.....	multuô..	mutuô
111....	I.....	1.....	præpetor	præceptor.
211.....	.....	2.....	XXIII....	XXVIII.

En la plana 3.ª del índice, línea 7.ª dice: "P stor, Languinus;" debe leerse: Pastor, Languinus.

NOTA.

En algunos ejemplares de esta obrita se incurrió en una equivocación, por haber colocado la palabra "singulas," en la línea 2.ª del Diálogo IX pag. 10; léase dicho adjetivo, antes del adverbio "nominatim," con que empieza la línea 3.ª del mismo Diálogo; con lo que queda perfecto el sentido de la oracion respectiva.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

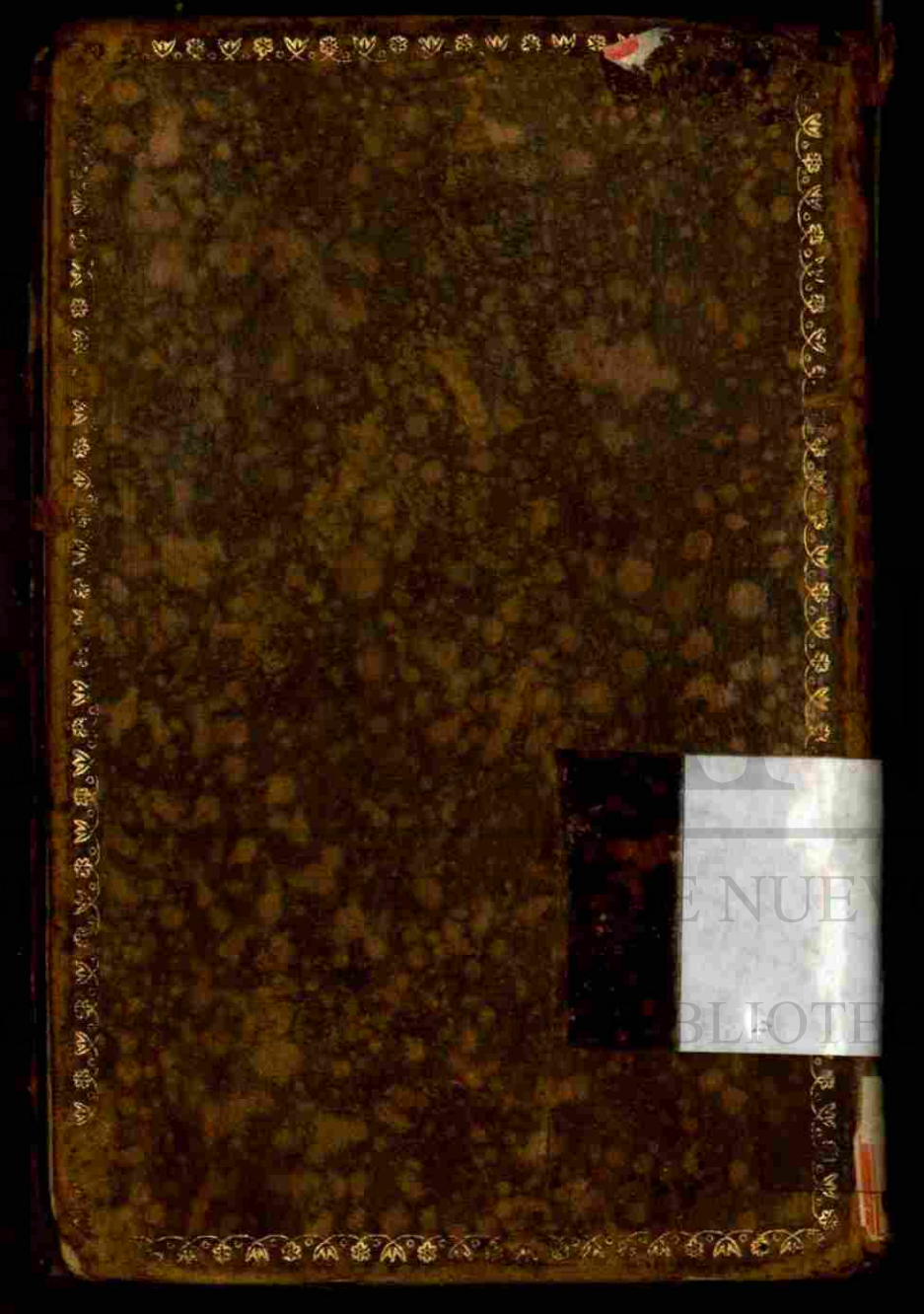
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Modesto Herrera
Calle de Joaquín
Strangz.

Ramón Arriaga

Prof. C. Humberto J. J. J.
en la urbe Alameda, ejemplar.
No. 14, Avenida de Feine®

Al Director de la Librería
10 de Octubre de 1966.

E NUEV

BLIOTE